

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

**სახელმძღვანელო პრინციპები ადამიანის უფლებათა ევროპული
კონვენციის მე-5 მუხლთან დაკავშირებით**

(თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება)

განახლებული ვერსია

31 აგვისტო, 2021

გამომცემლობებმა ან ორგანიზაციებმა, რომლებიც დაინტერესებული არიან წინამდებარე მასალის (ან მისი თარგმნილი ვერსიის) რეპროდუცირებით, შემდგომი ინსტრუქციებისთვის უნდა მიმართონ: publishing@echr.coe.int ©

ევროპის საბჭო/ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, 2021

წინამდებარე დოკუმენტი შეგიძლიათ ჩამოტვირთოთ შემდეგი მისამართიდან: www.echr.coe.int (პრეცედენტული სამართალი - პრეცედენტული სამართლის ანალიზი - სახელმძღვანელო დირექტივები პრეცედენტულ სამართალთან დაკავშირებით).

ტექსტის საბოლოო ვერსია 2021 წლის 31 აგვისტო. დოკუმენტი შეიძლება დაექვემდებაროს სარედაქციო გადასინჯვას.

რედაქტირება:

მარინე კვაჭაძე

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს
ანალიტიკური განყოფილების უფროსი

დოკუმენტი თარგმნეს და დაამუშავეს:

ეკა მამალაძემ

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების
ადამიანის უფლებათა ცენტრის მთავარი კონსულტანტი

გულიკო მჭედლიშვილმა

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ანალიტიკური განყოფილების
ადამიანის უფლებათა ცენტრის უფროსი კონსულტანტი

სტილისტური რედაქტორი

ნინო ძიმიგური

სარჩევი

I. გამოყენების ფარგლები.....	9
A. თავისუფლების აღკვეთა	9
B. გამოსაყენებელი კრიტერიუმები	10
C. ციხეში მიღებული ზომები	12
D. ავიამგზავრების უსაფრთხოების შემოწმება	12
E. თავისუფლების აღკვეთა ფორმალური დაპატიმრებისა და დაკავების მიღმა	13
F. თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული პოზიტიური ვალდებულებები	13
II. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული დაკავების კანონიერება	14
A. მე-5 მუხლის მიზანი.....	14
B. შესაბამისობა ეროვნულ კანონმდებლობასთან.....	15
C. ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის მიმოხილვა	16
D. ზოგადი პრინციპები	16
E. სამართლებრივი სიცხადის პრინციპი	17
F. არავითარი თვითნებობა.....	18
G. სასამართლოს ბრძანება	20
H. გადაწყვეტილებათა დასაბუთება და არათვითნებობის მოთხოვნა.....	20
I. რამდენიმე მისაღები პროცედურული ხარვეზი	21
J. გათავისუფლების შესახებ ბრძანების აღსრულების შეფერხება.....	22
III. თავისუფლების კანონიერი აღკვეთა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად.....	22
A. პატიმრობა მსჯავრდების შემდეგ.....	23
1. მსჯავრდების არსებობა	23
2. კომპეტენტური სასამართლო.....	24
3. დაპატიმრება უნდა მოხდეს მსჯავრდების „შემდეგ“	24
4. სააპელაციო სამართალწარმოების გავლენა	26
B. დაკავება სასამართლოს ბრძანების ან სამართლებრივი ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო	26
1. სასამართლო ბრძანების შეუსრულებლობა	27
2. კანონით განსაზღვრული ვალდებულების შესრულება	28
C. წინასწარი პატიმრობა	29
1. დაკავების ან დაპატიმრების მიზანი	30
2. „გონივრული ეჭვის“ მნიშვნელობა	32
3. ტერმინი „დანაშაული“	34
D. არასრულწლოვნის დაკავება	35
1. ზოგადი ნაწილი.....	35
2. აღმზრდელითი ზედამხედველობა	35

3. უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანო.....	37
E. დაკავება სამედიცინო ან სოციალური მიზნების გამო.....	37
1. ზოგადი ნაწილი.....	38
2. ინფექციური დაავადებების გავრცელების პრევენცია	38
3. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირების დაპატიმრება.....	38
4. ალკოჰოლიკების და ნარკომანების დაკავება.....	43
5. მაწანწალები	43
F. უცხოელის დაკავება	43
1. დაკავება ქვეყანაში უნებართვოდ შესვლის თავიდან აცილების მიზნით	44
2. დაკავება დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით.....	45
IV. გარანტიები თავისუფლებაადკვეთილი პირებისათვის	48
A. ინფორმაცია დაკავების მიზეზების შესახებ (მუხლი 5 § 2).....	48
1. გამოყენებადობა	49
2. მიზანი	49
3. პირი, რომელსაც უნდა ეცნობოს დაკავების მიზეზები	50
4. დაკავების მიზეზები უნდა ეცნობოს „დაუყოვნებლივ“	50
5. მიზეზების მიწოდების ფორმა	50
6. მიზეზების მოცულობა.....	51
7. პირისთვის გასაგები ენა	52
B. უფლება დაუყოვნებლივ წარედგინოს მოსამართლეს (მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი).....	52
1. დებულების მიზანი	52
2. სწრაფი და ავტომატური სასამართლო კონტროლი	53
3. სათანადო სასამართლო მოხელე.....	54
4. დამოუკიდებლობა	55
5. პროცედურული მოთხოვნა.....	56
6. მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა.....	56
C. გონივრულ ვადაში სასამართლო განხილვისა და საქმის განხილვის განმავლობაში გათავისუფლების უფლება (მუხლი 5 § 3).....	57
1. გასათვალისწინებელი პერიოდი	58
2. ზოგადი პრინციპები.....	58
3. პატიმრობის ნებისმიერი პერიოდის გამართლება	60
4. პატიმრობის გაგრძელების საფუძვლები	60
ა. მიმალვის საფრთხე.....	60
ბ. მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა	61
გ. დანაშაულთა გამეორება	62
დ. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა	62

5. განსაკუთრებული გულმოდგინება	63
6. ალტერნატიული ღონისძიებები	63
7. გირაო	63
8. არასრულწლოვანთა წინასწარი პატიმრობა.....	65
D. თავისუფლებაადკვეთილი პირის უფლება, სასამართლომ დაუყოვნებლივ განიხილოს მისი დაპატიმრების კანონიერების საკითხი.....	65
1. დებულების მიზანი	65
2. დებულების გამოყენება	66
3. განხილვის ბუნება.....	68
4. პროცედურული გარანტიები.....	71
5. „სწრაფად“ განხილვის მოთხოვნა	74
ა. გასათვალისწინებელი პერიოდი.....	75
ბ. განხილვის დროულობის შეფასებისას გასათვალისწინებელი რელევანტური ფაქტორები	76
E. კომპენსაციის უფლება უკანონო დაკავების ან პატიმრობის გამო (მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი)	78
1. გამოყენებადობა	78
2. სასამართლო დაცვის საშუალება	79
3. კომპენსაციის ხელმისაწვდომობა	79
4. კომპენსაციის ბუნება	79
5. ზიანის არსებობა.....	80
6. კომპენსაციის უფლება.....	80
ციტირებული საქმეების სია	81

წინასიტყვაობა

წინამდებარე სახელმძღვანელო წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ მომზადებული პრეცედენტულ საქმეთა ანალიზის ავთენტურ თარგმანს (www.echr.coe.int). მასში განხილულია ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა ევროპული კონვენციის მე-5 მუხლის ყველა (თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება) ასპექტი.

სახელმძღვანელო შედგენილია იმგვარად, რომ მასში მოცემულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს სამიეზო სისტემის აღწერაც. კერძოდ, ყველა საკითხი იწყება HUDOC -ის საკვანძო სიტყვებით, რომელიც მიუთითებს თუ როგორ უნდა იპოვოს მკითხველმა სამიეზო სისტემის ქართულ ვერსიაში სასამართლოს მიერ განხილული საქმეები (<https://hudoc.echr.coe.int/GEO>).

ნაშრომი წარმოადგენს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს 2021 წლის 31 აგვისტოს გამოცემული სახელმძღვანელოს განახლებულ ვერსიას, სადაც მითითებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს უახლესი პრაქტიკა და განხილულია სტარსბურგის სასამართლოს ახალი მიდგომები.

მთავარი რედაქტორი

კონვენციის მე-5 მუხლი - თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება

1. ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

ა. კანონიერი დაპატიმრება უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისა;

ბ. კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობისათვის, ანდა კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;

გ. პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი, ან საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის თუ მისი ჩადენის შემდეგ მიმალვის აღკვეთის აუცილებლობა;

დ. არასრულწლოვნის დაპატიმრება კანონიერი ბრძანების საფუძველზე მასზე აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის ან უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად;

ე. პირის კანონიერი დაპატიმრება გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, ან სულით ავადმყოფის, ალკოჰოლიკის, ნარკომანისა და მაწანწალის კანონიერი დაპატიმრება;

ვ. პირის კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება, ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად, აგრეთვე იმისა, ვის მიმართაც ხორციელდება ღონისძიებანი მისი გაძევების (დეპორტაცია) ან გადაცემისათვის (ექსტრადიცია).

2. დაკავებულ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს მისი დაკავების მიზეზები და მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება.

3. ამ მუხლის 1-ლი (გ) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი დაუყოვნებლივ წარედგინება მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს და იგი აღჭურვილია უფლებით, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში. ასეთი გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით.

4. ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, მიმართოს სასამართლოს, რომელიც დაუყოვნებლივ განიხილავს მისი დაპატიმრების საკითხს და ბრძანებს მის გათავისუფლებას, თუ ეს დაპატიმრება უკანონოა.

5. ყველა მსხვერპლს, ვინც ამ მუხლის მოთხოვნათა დარღვევით დააკავეს ან დააპატიმრეს, აქვს კომპენსაციის ქმედითი უფლება.

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

1. პირის თავისუფლება (5-1) პირის უსაფრთხოება (5-1) თავისუფლების აღკვეთა (5-1) კანონით გათვალისწინებული პროცედურა (5-1) კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1) (ა) მსჯავრდება (5-1-ა) მსჯავრდების შემდეგ (5-1-ა-) უფლებამოსილი სასამართლო (5-1-ა);

ბ) კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანება (5-1-ბ)- კანონის შესაბამისად გაცემული სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობა (5-1-ბ) - კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;

გ) უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარსადგენად (5-1-გ) - სამართალდარღვევა (5-1-გ) -საფუძვლიანი ეჭვი (5-1-გ) - საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის აღსაკვეთად (5-1-გ) - საფუძვლიანად არის მიჩნეული პირის მიმალვის აღსაკვეთად (5-1-გ) ;

დ) არასრულწლოვნები (5-1-დ) - აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის (5-1-დ) - უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე პირის წარსადგენად (5-1-დ);

ე) გადამდებ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად (5-1-ე) - სულით ავადმყოფი (5-1-ე) - ალკოჰოლიკი (5-1-ე) ნარკომანი (5-1-ე) და მაწანწალა (5-1-ე);

ვ) ქვეყანაში პირის უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად (5-1-ვ) - გამეგება (5-1-ვ) - ექსტრადიცია (5-1-ვ).

2. დაუყოვნებლივ ეცნობოს (5-2) - მისი დაკავების მიზეზები (5-2) - მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება (5-2)

3. მოსამართლე ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელე (5-3) - დაუყოვნებლივ წარედგინება (5-3) - გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში (5-3) - საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში (5-3) - გათავისუფლება შეიძლება

პირობადებული იყოს (5-3) სასამართლოში პირის გამოცხადების რაიმე გარანტიით (5-3)

4. მიმართოს სასამართლოს (5-4) - დაუყოვნებლივ განიხილავს დაპატიმრების საკითხს - (5-4) - განხილვის პროცედურული გარანტიები (5-4) ბრძანებს მის გათავისუფლებას (5-4) .

5. კომპენსაცია (5-5).

I. გამოყენების ფარგლები

კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი

1. ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად: ...“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

პირის თავისუფლება (5-1) - პირის უსაფრთხოება (5-1) - თავისუფლების აღკვეთა (5-1) - კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) - კანონიერი თავისუფლების აღკვეთა ან დაკავება (5-1)

A. თავისუფლების აღკვეთა

1. „თავისუფლების უფლებაში“ მე-5 მუხლი გულისხმობს პირის ფიზიკურ თავისუფლებას; მისი მიზანია უზრუნველყოს, რომ არავის ჩამოერთვას თავისუფლება თვითნებურად. მასში არ მოიაზრება მხოლოდ გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვები, რომლებსაც არეგულირებს მე-4 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლი (De Tommaso v. Italy [GC], § 80; Creanga v. Romania [GC], § 92; Engel and Others v. the Netherlands, § 58).

2. გადაადგილების შეზღუდვები საკმარისად სერიოზული ხასიათისაა იმისათვის, რომ ექცეოდნენ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად თავისუფლების აღკვეთის ფარგლებში და განსხვავდება თავისუფლების მცირე შეზღუდვებისგან - რომლებიც მე-4 დამატებითი ოქმის მე-2 მუხლში ხვდებიან - ხარისხით ან ინტენსივობით და არა ბუნებით და შინაარსით (De Tommaso v. Italy [GC], § 80; Guzzardi v. Italy, § 93; Rantsev v. Cyprus and Russia, § 314; Stanev v. Bulgaria [GC], § 115).

3. თავისუფლების აღკვეთა არ შემოიფარგლება დაკავების ან მსჯავრდების შემდეგ დაპატიმრების კლასიკური შემთხვევებით, არამედ მას შესაძლოა მრავალი სხვა ფორმა ჰქონდეს (Guzzardi v. Italy, § 95).

B. გამოსაყენებელი კრიტერიუმები

4. სტრასბურგის სასამართლო არ შემოიფარგლება ეროვნული ხელისუფლების სამართლებრივი დასკვნებით იმასთან დაკავშირებით, იყო თუ არა სახეზე თავისუფლების აღკვეთა, და მდგომარეობას დამოუკიდებლად აფასებს (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 71; H.L. v. the United Kingdom, § 90; H.M. v. Switzerland, §§ 30 და 48; Creanga v. Romania [GC], § 92).

5. იმის დასადგენად, აქვს თუ არა ვინმეს „თავისუფლება აღკვეთილი“ მე-5 მუხლის შესაბამისად, ამოსავალი წერტილი უნდა იყოს მისი კონკრეტული სიტუაცია და გათვალისწინებული უნდა იქნეს მთელი რიგი კრიტერიუმები როგორებიცაა სადავო ღონისძიების განხორციელების ტიპი, ხანგრძლივობა, ეფექტები და ფორმა (De Tommaso v. Italy [GC], § 80; Guzzardi v. Italy, § 92; Medvedyev and Others v. France [GC], § 73; Creanga v. Romania [GC], § 91).

6. სადავო ღონისძიების „ტიპის“ და „განხორციელების წესის“ გათვალისწინების მოთხოვნა ევროპულ სასამართლოს საშუალებას აძლევს გაითვალისწინოს კონკრეტული კონტექსტი და შეზღუდვის ტიპებთან დაკავშირებული თანმხვედრი გარემოებები, გარდა საკანში მოთავსების მაგალითისა. მართლაც, კონტექსტი, რომელშიც ღონისძიება იქნა მიღებული, მნიშვნელოვანი ფაქტორია, რადგან თანამედროვე საზოგადოებაში ხშირად ხდება ისეთი სიტუაციები, როდესაც საზოგადოებას შეუძლია მოუწოდონ, რომ შეეგუონ გადაადგილების თავისუფლების ან თავისუფლების შეზღუდვებს, საზოგადოებრივი ინტერესიდან გამომდინარე (De Tommaso v. Italy [GC], § 81; Nada v. Switzerland [GC], § 226; Austin and Others v. the United Kingdom [GC], § 59).

7. გადაადგილების თავისუფლების შეზღუდვასა და თავისუფლების აღკვეთას შორის განსხვავების დადგენისას, აეროპორტის სატრანზიტო ზონებში და მიმდებ ცენტრებში მიგრანტების იდენტიფიკაციისა და რეგისტრაციისთვის უცხოელთა თავისუფლების აღკვეთის კონტექსტში, სტრასბურგის სასამართლოს მიერ გათვალისწინებული ფაქტორები შეიძლება შეჯამდეს შემდეგნაირად: i) მომჩივანთა ინდივიდუალური მდგომარეობა და მათი არჩევანი, ii) შესაბამისი ქვეყნის მოქმედი სამართლებრივი რეჟიმი და მისი მიზანი, iii) შესაბამისი ხანგრძლივობა, განსაკუთრებით მიზნის გათვალისწინებით და პროცედურული დაცვით, რომლითაც მომჩივნები სარგებლობდნენ მოვლენების დასრულებამდე, და iv) მომჩივნებისთვის დაწესებული ან მათ მიერ გამოცდილი ფაქტობრივი შეზღუდვების ხასიათი და ხარისხი (Z.A. and Others v. Russia [GC], § 138; Ilias and Ahmed v. Hungary [GC], § 217).

8. თავისუფლების აღკვეთად შეიძლება ჩაითვალოს დაცვისთვის ან დაინტერესებული პირის ინტერესების დასაცავად მიღებული ზომებიც კი (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 71).

9. ხელისუფლების მიერ გატარებული პირთა თავისუფლების აღმკვეთი ღონისძიებების მიზანი არ არის გადამწყვეტი იმის დასადგენად მართლაც მოხდა თუ არა თავისუფლების შეზღუდვა. სტრასბურგის სასამართლო ამას ითვალისწინებს ანალიზის მომდევნო ეტაპზე, როდესაც განიხილავს გატარებული ღონისძიებების თავსებადობას მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტთან (*Rozhkov v. Russia* (no. 2), § 74).

10. თავისუფლების აღკვეთის ცნება მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობით მოიცავს როგორც კონკრეტულ შეზღუდულ სივრცეში არაუმნიშვნელო დროის განმავლობაში პირის თავისუფლების შეზღუდვის ობიექტურ ელემენტს, ასევე, დამატებით სუბიექტურ ელემენტს იმასთან დაკავშირებით, რომ პირს თანხმობა არ განუცხადებია სადავო თავისუფლების შეზღუდვასთან მიმართებით (*Storck v. Germany*, § 74; *Stanev v. Bulgaria* [GC], § 117).

11. შესაბამისი გასათვალისწინებელი ობიექტური ფაქტორები მოიცავენ შეზღუდული ტერიტორიის დატოვების შესაძლებლობას, პირის გადაადგილებაზე ზედამხედველობისა და კონტროლის ხარისხს, იზოლაციის მასშტაბსა და სოციალური კონტაქტების არსებობას (*Guzzardi v. Italy*, § 95; *H.M. v. Switzerland*, § 45; *H.L. v. the United Kingdom*, § 91; *Storck v. Germany*, § 73). ამასთან, როდესაც რვა წლის ბავშვი მარტო დარჩა პოლიციის განყოფილებაში ოცდაოთხი საათის განმავლობაში, საჭირო არ იყო იმის შეფასება, იმყოფებოდა თუ არა იგი დახურულ და დაცულ შენობაში, რადგან მას არ შეეძლო პოლიციის განყოფილების მარტო დატოვება (*Tarak and Depe v. Turkey*, § 61).

12. როდესაც ფაქტები მიუთითებენ თავისუფლების აღკვეთაზე მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობით, დაკავების შედარებით მოკლე ხანგრძლივობა გავლენას არ ახდენს ამ დასკვნაზე (*Rantsev v. Cyprus and Russia*, § 317; *Iskandarov v. Russia*, § 140; *Zelcs v. Latvia*, § 40).

13. პოლიციის მიერ ძალადობის ელემენტების გამოყენება პირის გაჩერებისა და ჩხრეკის დროს, მიუთითებს თავისუფლების აღკვეთაზე, დროის მოკლე ხანგრძლივობის მიუხედავად (*Krupko and Others v. Russia*, § 36; *Foka v. Turkey*, § 78; *Gillan and Quinton v. the United Kingdom*, § 57; *Shimovolos v. Russia*, § 50; *Brega and Others v. Moldova*, § 43).

14. ის ფაქტი, რომ პირს არ გაუკეთეს ხელბორკილები, არ ჩასვეს საკანში ან სხვაგვარად არ შეზღუდეს ფიზიკურად, არ წარმოადგენს გადამწყვეტ ფაქტორს თავისუფლების აღკვეთის არსებობის დასადგენად (*M.A. v. Cyprus*, § 193).

15. თავისუფლების უფლება ძალიან მნიშვნელოვანია დემოკრატიულ საზოგადოებაში იმისათვის, რომ პირმა დაკარგოს კონვენციით გათვალისწინებული დაცვა მხოლოდ იმ მიზეზის გამო, რომ იგი დანებდა დაკავებას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ამ პირს კანონიერად არ შეუძლია დათანხმდეს ან არ დაეთანხმოს შემოთავაზებულ ქმედებას (*H.L. v. the United Kingdom*, § 90; *Stanev v. Bulgaria* [GC], § 119; იხ. ასევე *N. v. Romania*, §§ 165-167, სადაც მიუხედავად იმისა, რომ მომჩივნის განგრძობითი პატიმრობა თვითნებურად იქნა მიჩნეული, მომჩივანი თანახმა იყო დარჩენილიყო პატიმრობაში მანამ, სანამ სოციალური სამსახურები არ იპოვიდნენ მისი მდგომარეობის შესაბამის გამოსავალს).

16. პირის ქმედუნარობა აუცილებლად არ ნიშნავს იმას, რომ მას არ შეუძლია გაიგოს და დაეთანხმოს სიტუაციას (იქვე., § 130; *Shtukaturv v. Russia*, §§ 107-09; *D.D. v. Lithuania*, § 150).

C. ციხეში მიღებული ზომები

17. ციხეში მიღებული დისციპლინური ზომები, რომლებიც გავლენას ახდენენ პატიმრობის პირობებზე, არ შეიძლება მიჩნეული იქნეს თავისუფლების აღკვეთად. ჩვეულ გარემოებებში, ასეთი ზომები უნდა ჩაითვალოს როგორც კანონიერი პატიმრობის პირობების მოდიფიკაცია და იგი არ ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის ფარგლებში (*Stoyan Krastev v. Bulgaria*, § 38); *Bollan v. the United Kingdom* (dec.); იხ. ასევე *Munjaz v. the United Kingdom*, სადაც მომჩივნის იზოლირება მაღალი უსაფრთხოების პირობების მქონე საავადმყოფოში არ წარმოადგენდა თავისუფლების აღკვეთას).

D. ავიამგზავრების უსაფრთხოების შემოწმება

18. მე-5 მუხლის შესაბამისი საკითხი არ წარმოიქმნება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მგზავრი აეროპორტში გააჩერეს საბაჟოს თანამშრომლებმა სასაზღვრო კონტროლის დროს, რათა დაედგინათ მისი მდგომარეობა და როდესაც ეს დაკავება არ აღემატება შესაბამისი ფორმალობების შესრულებისათვის მკაცრად განსაზღვრულ დროს (*Gahramanov v. Azerbaijan* (dec.), § 41; იხ. შედარებისთვის *Kasparov v. Russia* სადაც მომჩივნის ხუთი საათით დაკავება გასცდა დროის იმ ფარგლებს რომლებიც, როგორც წესი, საჭიროა აეროპორტში მგზავრობასთან დაკავშირებული ფორმალობების შესრულებისათვის).

E. თავისუფლების აღკვეთა ფორმალური დაპატიმრებისა და დაკავების მიღმა

19. მე-5 მუხლის გამოყენების საკითხი დგება სხვადასხვა გარემოებებში, მათ შორის არის:

- პირთა მოთავსება ფსიქიატრიული და სოციალური დაცვის დაწესებულებებში (De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium; Nielsen v. Denmark; H.M. v. Switzerland; H.L. v. the United Kingdom; Storck v. Germany; A. and Others v. Bulgaria; Stanev v. Bulgaria [GC]);
- სასწრაფო სამედიცინო დახმარებისა და პოლიციის თანამშრომლების მიერ პირთა გადაყვანა საავადმყოფოებში (Aftanache v. Romania);
- აეროპორტის სატრანზიტო ზონებში ჩაკეტვა (Z.A. and Others v. Russia [GC]; Amuur v. France; Shamsa v. Poland; Mogos and Others v. Romania (dec.); Mahdid and Haddar v. Austria (dec.); Riad and Idiab v. Belgium);
- დაკავება სახმელეთო საზღვრის სატრანზიტო ზონებში (Ilias and Ahmed v. Hungary [GC]);
- დაკითხვა პოლიციის განყოფილებაში (Cazan v. Romania; I.I. v. Bulgaria; Osypenko v. Ukraine; Salayev v. Azerbaijan; Farhad Aliyev v. Azerbaijan; Creanga v. Romania [GC]);
- პოლიციის მანქანაში მოთავსება ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის შესადგენად (Zelcs v. Latvia);
- პოლიციის მიერ გაჩერება და ჩხრეკა (Foka v. Turkey; Gillan and Quinton v. the United Kingdom; Shimovolos v. Russia);
- სახლის ჩხრეკა (Stanculeanu v. Romania);
- პოლიციის თანხლება (Rozhkov v. Russia (no. 2); Tsvetkova and Others v. Russia);
- საზოგადოებრივი წესრიგის საფუძველზე, პოლიციის მიერ მიღებული სახალხო კონტროლის ზომები (Austin and Others v. the United Kingdom [GC]);
- შინაპატიმრობა (Buzadji v. the Republic of Moldova [GC]; Mancini v. Italy; Lavents v. Latvia; Nikolova v. Bulgaria (no. 2); Dacosta Silva v. Spain).
- საზღვაო მიგრანტების დაკავება მიმღებ ობიექტებსა და გემებზე (Khlaifia and Others v. Italy [GC]);
- არარეგულარული მიგრანტების ცხელ წერტილებში არსებულ თავშესაფრებში გაჩერება (J.R. and Others v. Greece);
- ეროვნული ლოკდაუნი კოვიდ-19 პანდემიის გამო (Terhes v. Romania) (dec)).

F. თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული პოზიტიური ვალდებულებები

20. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის პირველი წინადადება სახელმწიფოს აკისრებს პოზიტიურ ვალდებულებას, არა მხოლოდ თავი შეიკავოს უფლებების აქტიური დარღვევისგან, არამედ მიიღოს შესაბამისი ზომები მის იურისდიქციაში მყოფ პირთა უფლებებში უკანონო ჩარევის წინააღმდეგ (*El-Masri v. The former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], § 239).

21. შესაბამისად, სახელმწიფო ვალდებულია მიიღოს ზომები მოწყვლად პირთა დაცვის უზრუნველსაყოფად, მათ შორის, გადადგას გონივრული ნაბიჯები, რათა თავიდან აიცილოს თავისუფლების აღკვეთა, რომელიც ხელისუფლებამ იცოდა ან უნდა სცოდნოდა (*Storck v. Germany*, § 102).

22. სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა ეკისრება იმ შემთხვევაში, თუ იგი აღიარებს პირის თავისუფლების აღკვეთას კერძო პირების მიერ ან არ შეუძლია აღკვეთოს ეს სიტუაცია (*Riera Blume and Others v. Spain*; *Rantsev v. Cyprus and Russia*, §§ 319-21; *Medova v. Russia*, §§ 123-25).

II. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული დაკავების კანონიერება

A. მე-5 მუხლის მიზანი

23. მე-5 მუხლის მთავარი მიზანი არის თვითნებური ან დაუსაბუთებელი თავისუფლების აღკვეთის თავიდან აცილება (*Selahattin Demirtas v. Turkey* (no. 2) [GC], § 311; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], § 73; *McKay v. the United Kingdom* [GC], § 30). კონვენციის მნიშვნელობით, თავისუფლების და უსაფრთხოების უფლებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს „დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ (*Medvedyev and Others v. France* [GC], § 76; *Ladent v. Poland*, § 45, 18 March 2008).

24. აქედან გამომდინარე, სტრასბურგის სასამართლო მიიჩნევს, რომ პირის დაუსაბუთებელი დაკავება არის კონვენციის მე-5 მუხლში მოცემული ფუნდამენტური მნიშვნელობის მქონე გარანტიების უარყოფა და წარმოადგენს ამ დებულების უმძიმეს დარღვევას (*El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], § 233; *Al Nashiri v. Poland*, § 529; *Belozorov v. Russia and Ukraine*, § 113). ისეთ საკითხებზე ჩანაწერების არარსებობა, როგორცაა დაკავების თარიღი, დრო და ადგილი, დაკავებულის სახელი, დაკავების მიზეზები და იმ პირის სახელი, რომელიც დაკავებას ახორციელებს, *inter alia*, კონვენციის მე-5 მუხლის მიზნებთან შეუთავსებლად უნდა ჩაითვალოს (*Kurt v. Turkey*, § 125). ის ასევე

შეუთავსებელია კონვენციით გათვალისწინებული კანონიერების მოთხოვნასთან (Anguelova v. Bulgaria, § 154).

25. თავისუფლების აღკვეთა არ იქნება კანონიერი, თუ იგი არ ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის (ა)-დან (ვ) ქვეპუნქტებში მოცემულ დასაშვებ საფუძვლებში (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 88; იხ. ასევე, სხვა საქმეებთან ერთად, Aftanache v. Romania, §§ 92-100; I.S. v. Switzerland, §§ 46-60).

26. სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტულ სამართალში შეიძლება გამოიკვეთოს მსჯელობის სამი მიმართულება: გამონაკლისების ამომწურავი ხასიათი, რომლებიც მკაცრად უნდა იქნეს განმარტებული და რომლებიც სხვა დებულებებით დასაბუთების ფართო არჩევანს არ იძლევა (კერძოდ, კონვენციის მე-8-მე-11 მუხლები); დაკავების კანონიერებაზე განმეორებითი ხაზგასმა, ეს ეხება როგორც პროცედურულ, ასევე შინაარსობრივ ასპექტს, რაც მოითხოვს კანონის უზენაესობის ზედმიწევნით დაცვას; და აუცილებელი სასამართლო კონტროლის დაუყოვნებლივობის ან სისწრაფის მნიშვნელობა (მე-5 მუხლის მე-3 და მე-4 პუნქტების მნიშვნელობით) (Selahattin Demirtas v. Turkey (no. 2) [GC], § 312; S., V. და A. v. Denmark [GC], § 73; Buzadji v. the Republic of Moldova [GC], § 84).

27. რაც შეეხება დაკავებას საერთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, მე-5 მუხლით გათვალისწინებული უსაფრთხოების გარანტიები უნდა განიმარტოს და გამოყენებულ იქნეს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის კონტექსტისა და დებულებების გათვალისწინებით (Hassan v. the United Kingdom [GC], §§ 103-106).

28. თუ თავისუფლების აღკვეთის მოცემული შემთხვევა არ ექცევა მე-5 მუხლის ერთ-ერთი ქვეპუნქტის ფარგლებში, როგორც იგი განმარტებულია ევროპული სასამართლოს მიერ, ის შეუძლებელია მოერგოს სახელმწიფოსა და დაპატიმრებულ პირთა ინტერესებს შორის ბალანსის დაცვის საჭიროებას (Merabishvili v. Georgia [GC], § 298).

B. შესაბამისობა ეროვნულ კანონმდებლობასთან

29. კანონიერების მოთხოვნის დაკმაყოფილების მიზნით, დაკავება უნდა იყოს „კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისი“.

კონვენცია არსებითად ეხება ეროვნულ კანონმდებლობას, თუმცა, ასევე საჭიროების შემთხვევაში, სხვა მოქმედ სამართლებრივ სტანდარტებსაც, მათ შორის, რომელთა წყარო საერთაშორისო (Medvedyev and Others v. France [GC], § 79; Toniolo v. San Marino and Italy, § 46) ან ევროპული სამართალია (Paci v. Belgium, § 64 and Pirozzi v. Belgium, §§ 45-46, რომელიც ეხება დაკავებას, დაკავების ევროპული

ორდერის (EAW) საფუძველზე). ყველა შემთხვევაში, იგი ადგენს ვალდებულებას დაიცვას შესაბამისი კანონების არსებითი და პროცედურული წესები (იქვე).

30. მაგალითად, სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა, რომ დაირღვა მე-5 მუხლი, როდესაც ხელისუფლებამ კანონით დადგენილ ვადაში არ შეიტანა განცხადება დაკავების ვადის გაგრძელების თაობაზე (G.K. v. Poland, § 76). ამის საპირისპიროდ, ცირკულარის სავარაუდო დარღვევა იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა ჩატარებულიყო გამოძიება გარკვეული სახის დანაშაულებთან დაკავშირებით, არ აუქმებს დაკავებისა და შემდგომ დაპატიმრების ეროვნულ სამართლებრივ საფუძვლებს (Talat Tepe v. Turkey, § 62). თუ ეროვნულმა სასამართლომ უარი განაცხადა მომჩივნის გათავისუფლებაზე, მიუხედავად საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილებისა, რომლის მიხედვითაც მისი დაკავება არაკანონიერად იქნა მიჩნეული, მომჩივნის წინასწარი პატიმრობა არ შეიძლება ჩაითვალოს „კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად“ (Sahin Alpay v. Turkey, § 118; Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 139).

C. ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისობის მიმოხილვა

31. მართალია, როგორც წესი, პირველ რიგში ეროვნულმა ხელისუფლების ორგანოებმა, განსაკუთრებით სასამართლოებმა, უნდა განმარტონ და გამოიყენონ ეროვნული სამართალი, თუმცა აღნიშნული პოზიცია განსხვავებულია ისეთ შემთხვევებში, როდესაც ასეთი კანონის შეუსრულებლობა იწვევს კონვენციის დარღვევას. ისეთ შემთხვევებში, როდესაც კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი საფრთხის ქვეშ დგას, ევროპულმა სასამართლომ უნდა გამოიყენოს გარკვეული უფლებამოსილება, რათა შეამოწმოს, დაცული იქნა თუ არა ეროვნული კანონმდებლობა (Creanga v. Romania [GC], § 101; Baranowski v. Poland, § 50; Benham v. the United Kingdom, § 41). ამის გაკეთებისას, სტრასბურგის სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს იმ დროისათვის არსებული სამართლებრივი მდგომარეობა (Włoch v. Poland, § 114).

D. ზოგადი პრინციპები

32. კანონიერების მოთხოვნა შესრულებულად არ ითვლება მხოლოდ შესაბამისი ეროვნული კანონმდებლობის დაცვით; ეროვნული კანონმდებლობა თავად უნდა იყოს კონვენციის შესაბამისი, მათ შორის პირდაპირ მოცემული ან მასში ნაგულისხმევი ზოგადი პრინციპები (Plesó v. Hungary, § 59).

კონვენციით გათვალისწინებული ზოგადი პრინციპები, რომლებსაც ეხება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის სასამართლო პრაქტიკა, არის კანონის უზენაესობის პრინციპი და ამ უკანასკნელთან დაკავშირებული, სამართლებრივი

სიცხადის პრინციპი, პროპორციულობის პრინციპი და თვითნებობისგან დაცვის პრინციპი, რომელიც, უფრო მეტიც, წარმოადგენს მე-5 მუხლის მიზანს (Simons v. Belgium (dec.), § 32).

E. სამართლებრივი სიცხადის პრინციპი

33. როდესაც საქმე გვაქვს თავისუფლების აღკვეთასთან, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ დაკმაყოფილდეს სამართლებრივი სიცხადის ზოგადი პრინციპი. აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, რომ მკაფიოდ განისაზღვროს ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული თავისუფლების აღკვეთის პირობები და თავად კანონი იყოს განჭვრეტადი მისი გამოყენებისას, რათა აკმაყოფილებდეს კონვენციით დადგენილ „კანონიერების“ სტანდარტს. სტანდარტი, რომელიც მოითხოვს, რომ ყველა კანონი იყოს საკმარისად ზუსტი, რათა პირმა - საჭიროებისამებრ, შესაბამისი რჩევებით- შეძლოს წინასწარ განსაზღვროს არსებული გარემოებების შედეგები (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 92; Del Rio Prada v. Spain [GC], § 125; Creanga v. Romania, § 120; Medvedyev and Others v. France [GC], § 80).

34. ამრიგად, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი არ ეხება მხოლოდ ეროვნულ კანონმდებლობას, ის ასევე ეხება „კანონის ხარისხს“, რომელიც გულისხმობს იმას, რომ როდესაც ეროვნული კანონი ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას, იგი უნდა იყოს საკმარისად ხელმისაწვდომი, ზუსტი და განჭვრეტადი მისი გამოყენებისას. „კანონის ხარისხის“ ამ შეფასების შესაბამისი ფაქტორები - რომლებიც ზოგიერთ შემთხვევაში მოიხსენიება როგორც „გარანტიები თვითნებობის წინააღმდეგ“ - მოიცავს მკაფიო სამართლებრივი დებულებების არსებობას დაკავების შესახებ ბრძანების, მისი გახანგრძლივების და ვადის განსაზღვრის შესახებ; და ეფექტური საშუალების არსებობას, რომლის მეშვეობითაც პირი შეძლებს მისი უწყვეტი დაკავების „კანონიერებისა“ და „ხანგრძლივობის“ გასაჩივრებას (J.N. v. the United Kingdom, § 77).

35. მაგალითად, საბრალდებო დასკვნის საფუძველზე პირის დაკავება, ეროვნულ კანონმდებლობაში ან სასამართლო პრაქტიკაში რაიმე კონკრეტული საფუძვლის გარეშე, წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევას (Baranowski v. Poland, §§ 50-58). ანალოგიურად, წინასწარი პატიმრობის ავტომატურად განახლების პრაქტიკა მკაფიო საკანონმდებლო საფუძვლის გარეშე ეწინააღმდეგება მე-5 მუხლის 1-ელ პუნქტს (Svipsta v. Latvia, § 86). ამის საპირისპიროდ, სისხლის სამართლის სასამართლოს ბრძანების საფუძველზე პირის გაგრძელებული დაკავება, რომელიც მოითხოვს შემდგომ გამომიებას, ოფიციალური პატიმრობის

შესახებ ბრძანების გაცემის გარეშე, არ წარმოადგენს ამ მუხლის დარღვევას (Laumont v. France, § 50).

36. დებულებები, რომლებიც ეროვნული ხელისუფლების მიერ არათანმიმდევრულად და ურთიერთგამომრიცხავი ფორმით განიმარტება, ასევე არ შეესაბამება კონვენციით დადგენილ „კანონის ხარისხის“ სტანდარტს (Nasrulloev v. Russia, § 77; Jecius v. Lithuania, §§ 53-59). თუმცა, შესაბამისი პრეცედენტული სამართლის არარსებობის შემთხვევაში, სტრასბურგის სასამართლო არ არის ვალდებული, განმარტოს ეროვნული კანონმდებლობა. შესაბამისად, არ შეიძლება იმ დასკვნის გაკეთება, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა არ იმოქმედეს კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად (Włoch v. Poland, §§ 114-16; Winterwerp v. the Netherlands, §§ 48-50).

37. მიუხედავად იმისა, რომ დიპლომატიური ნოტა საერთაშორისო სამართლის წყაროა, ეკიპაჟის დაკავება ამ ნოტის საფუძველზე არ არის კანონიერი კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე, რამდენადაც ის არ არის საკმარისად ზუსტი და განჭვრეტადი. კერძოდ, ეკიპაჟის წევრების პოტენციური დაპატიმრების და დაკავების შესახებ მითითების არარსებობა ეწინააღმდეგება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ სამართლებრივი სიცხადისა და განჭვრეტადობის მოთხოვნებს (Medvedyev and Others v. France [GC], §§ 96-100).

38. სამართლებრივი სიცხადის მოთხოვნები კიდევ უფრო აქტუალური ხდება ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მოსამართლეს თავისუფლება აქვს აღკვეთილი (Bas v. Turkey, § 158). როდესაც ეროვნული კანონმდებლობა სასამართლო ხელისუფლების წევრებს ანიჭებს სასამართლო დაცვას მათი ფუნქციების დამოუკიდებელი განხორციელების უზრუნველსაყოფად, აუცილებელია, რომ ასეთი ღონისძიებები სათანადოდ იქნეს დაცული. დემოკრატიულ საზოგადოებაში სასამართლო ხელისუფლების ორგანოს მნიშვნელოვანი როლის, ხელისუფლების დანაწილების პრინციპის მზარდი მნიშვნელობისა და სასამართლოს დამოუკიდებლობის დაცვის აუცილებლობის გათვალისწინებით, სტრასბურგის სასამართლომ განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიაქციოს სასამართლოს წევრთა დაცვას, როდესაც განიხილავს დაკავების შესახებ ბრძანების აღსრულების ფორმას, კონვენციის დებულებათა თვალსაზრისით (Alparslan Altan v. Turkey, § 102).

F. არავითარი თვითნებობა

39. გარდა ამისა, ნებისმიერი თავისუფლების აღკვეთა უნდა შეესაბამებოდეს პირის თვითნებობისგან დაცვის მიზანს (S., V. and A. v. Denmark [GC], § 74; Witold Litwa v. Poland, §78).

40. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტში მოცემული „თვითნებობის“ ცნება ვრცელდება ეროვნულ კანონმდებლობასთან შეუსაბამობის მიღმაც; შესაბამისად, თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება იყოს კანონიერი ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით, თუმცა მაინც თვითნებური და აქედან გამომდინარე კონვენციის საწინააღმდეგო (Creanga v. Romania, § 84; A. and Others v. the United Kingdom [GC], § 164).

41. თვითნებობის ცნება გარკვეულწილად იცვლება დაკავების ტიპის მიხედვით. სტრასბურგის სასამართლომ აღნიშნა, რომ თვითნებობა შეიძლება წარმოიშვას იქ, სადაც ხელისუფლების მხრიდან იყო არაკეთილსინდისიერების ან მოტყუების ელემენტი; სადაც დაკავების შესახებ ბრძანება და დაკავების აღსრულება არ იყო შესაბამისობაში მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამის ქვეპუნქტში მოცემული შეზღუდვების მიზანთან; როდესაც არ იყო კავშირი თავისუფლების აღკვეთის დასაშვებ საფუძველსა და დაკავების ადგილსა და პირობებს შორის; და როდესაც არ იყო პროპორციული კავშირი დაკავების საფუძველსა და სადავო დაკავებას შორის (ძირითადი პრინციპების დეტალური განმარტებისთვის იხ. James, Wells and Lee v. the United Kingdom, §§ 191-95; Saadi v. the United Kingdom [GC], §§ 68-74).

42. ვადაგადაცილებული ან ხარვეზიანი დაკავების შესახებ ბრძანების შეცვლის სისწრაფე ეროვნული სასამართლოების მხრიდან შემდგომი მნიშვნელოვანი ელემენტია იმის შეფასებისას, თვითნებურია თუ არა პირის დაკავება (Mooren v. Germany [GC], § 80). შესაბამისად, სტრასბურგის სასამართლო, მე-5 მუხლის „გ“ ქვეპუნქტის მიხედვით მიიჩნევს, რომ თავდაპირველი დაკავების შესახებ ბრძანების ვადის ამოწურვამდე და ახალი, დასაბუთებული ბრძანების (რომელიც გამოიცა სააპელაციო სასამართლოდან ქვედა ინსტანციის სასამართლოსთვის საქმის გადაცემის შემდეგ) გამოტანამდე ერთ თვეზე ნაკლები პერიოდით მომჩივნის დაკავება არ შეიძლება ჩაითვალოს თვითნებურად (Minjat v. Switzerland, §§ 46 და 48). ამის საპირისპიროდ, სააპელაციო სასამართლოს მიერ ქვედა ინსტანციის სასამართლოსთვის საქმის გადაცემიდან ერთ წელზე მეტი ხნის განხილვის პერიოდი (როდესაც მომჩივანმა არ იცოდა წინასწარი პატიმრობის საფუძველები), რასაც თან ერთვის ის გარემოება, რომ ქვედა ინსტანციის სასამართლოსთვის არ იყო დადგენილი განხილვის კონკრეტული ვადა, მომჩივნის დაკავებას თვითნებურად აქცევდა (Khudoyorov v. Russia, §§ 136-37).

G. სასამართლოს ბრძანება

43. დაკავების პერიოდი „კანონიერია“, თუკი იგი ეფუძნება სასამართლო ბრძანებას. ზემდგომი სასამართლოს მიერ მოგვიანებით უკანონოდ ცნობილი ბრძანების საფუძველზე პირის დაკავება შეიძლება კვლავ ვალიდური იყოს, ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად (*Bozano v. France*, § 55). დაკავება შეიძლება იყოს „კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისი“, მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა აღიარეს, რომ დაკავების პროცესში იყო ხარვეზები, თუმცა მათ დაკავება მაინც კანონიერად მიიჩნიეს (*Erkalo v. the Netherlands*, §§ 55-56). შესაბამისად, დაკავების შესახებ ბრძანების ხარვეზები აუცილებლად იმას არ ნიშნავს, რომ დაკავების მოცემული პერიოდი უკანონოა კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მნიშვნელობით (*Yefimenko v. Russia*, §§ 102-08; *Jecius v. Lithuania*, § 68; *Benham v. the United Kingdom*, §§ 42-47).

44. სტრასბურგის სასამართლო ერთმანეთისგან განასხვავებს ეროვნული სასამართლოების იურისდიქციაში შემავალ და მის ფარგლებს გარეთ არსებულ აქტებს (იქვე, § 43). დაკავების შესახებ ბრძანებები ფაქტობრივად *ex facie* ბათილად იქნა ცნობილი იმ შემთხვევებში, როდესაც დაინტერესებულ მხარეს სათანადოდ არ ცნობა საქმის განხილვის შესახებ (*Khudoyorov v. Russia*, § 129), ეროვნულმა სასამართლოებმა ვერ გაატარეს ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებული ის საშუალებები, რომლებსაც მოითხოვდა გამოძიება (*Lloyd and Others v. the United Kingdom*, §§ 108 და 116) ან ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სათანადოდ ვერ განიხილეს თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატივები (იქვე, § 113). მეორე მხრივ, იქ სადაც არ არსებობდა მტკიცებულება, რომ ეროვნული სასამართლოების ქცევა წარმოადგენდა „უხეშ ან აშკარა დარღვევას“, სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა, რომ დაკავება კანონიერი იყო (იქვე, § 114).

H. გადაწყვეტილებათა დასაბუთება და არათვითნებობის მოთხოვნა

45. დაკავების შესახებ ბრძანებებში დასაბუთების არარსებობა ან ნაკლებობა არის ერთ-ერთი ელემენტი, რომელიც სტრასბურგის სასამართლომ გაითვალისწინა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებული პატიმრობის კანონიერების შეფასებისას (*S., V. and A. v. Denmark [GC]*, § 92). ამრიგად, სასამართლო ორგანოების მიერ პატიმრობის შესახებ გადაწყვეტილებებში რაიმე საფუძვლის არარსებობა ხანგრძლივი დროით, შეიძლება არ შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით გათვალისწინებულ თვითნებობის დაცვის პრინციპს (*Stasaitis v. Lithuania*, §§ 66-67). ანალოგიურად, გადაწყვეტილება, რომელიც ძალზე ლაკონურია და არ უთითებს რაიმე სამართლებრივ დებულებას, რომელიც შეიძლება საფუძვლად დაედოს

დაკავებას, ვერ უზრუნველყოფს თვითნებობისგან საკმარის დაცვას (Khudoyorov v. Russia, § 157).

46. ამასთან, სტრასბურგის სასამართლომ შეიძლება მომჩივნის დაკავება ეროვნულ კანონმდებლობასთან შესაბამისად მიიჩნიოს, მიუხედავად დაკავების შესახებ ბრძანებაში საფუძვლების არარსებობისა, თუ ეროვნული სასამართლოები დარწმუნდნენ, რომ არსებობდა მომჩივნის წინასწარი დაკავების საფუძველი (Minjat v. Switzerland, § 43). გარდა ამისა, როდესაც ეროვნულმა სასამართლოებმა გააუქმეს დაკავების შესახებ ბრძანება არასათანადო დასაბუთების გამო, თუმცა მიიჩნიეს, რომ არსებობდა მომჩივნის დაკავების გარკვეული საფუძვლები, დაკავებულის გათავისუფლების შესახებ ბრძანებაზე უარი და საქმის ქვედა ინსტანციების სასამართლოებში გადაგზავნა პატიმრობის კანონიერების დასადგენად არ წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის დარღვევას (იქვე, § 47).

47. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი ირღვევა, როდესაც არ არსებობს წინასწარი პატიმრობის შეფარდების და აგრეთვე არ არის განსაზღვრული პატიმრობის ხანგრძლივობის მიზნები. თუმცა, ეროვნული სასამართლოებს არ ეკისრებათ ვალდებულება, განსაზღვრონ წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივობა თავიანთ გადაწყვეტილებებში, მიუხედავად იმისა, თუ როგორც არის ეს საკითხი მოწესრიგებული ეროვნულ კანონმდებლობაში (Merabishvili v. Georgia [GC], § 199; Oravec v. Croatia, § 55). ვადების არსებობა ან არარსებობა არის ერთ-ერთი იმ ფაქტორთაგანი, რომელიც სტრასბურგის სასამართლომ შეიძლება გაითვალისწინოს იმის შეფასებისას, იყო თუ არა ეროვნული კანონმდებლობა განჭვრეტადი მისი გამოყენებისას და უზრუნველყოფდა თუ არა გარანტიებს თვითნებური პატიმრობის წინააღმდეგ (J.N. v. the United Kingdom, § 90; Meloni v. Switzerland, § 53.)

48. უფრო მეტიც, ხელისუფლებამ უნდა განიხილოს თავისუფლების უფლებაში ნაკლებად ჩამრევი ღონისძიებები, ვიდრე დაკავება (Ambruszkiewicz v. Poland, § 32).

I. რამდენიმე მისაღები პროცედურული ხარვეზი

49. შემდეგი პროცედურული ხარვეზები არ ხდის მომჩივნის დაკავებას უკანონოს:

- ბრალდებულისათვის დაკავების შესახებ ბრძანების ოფიციალურად შეუტყობინებლობა არ წარმოადგენს „უხემ ან აშკარა დარღვევას“ პრეცედენტული სამართლით დადგენილ იმ გამონაკლის შემთხვევაში, როდესაც ხელისუფლების ორგანოებს გულწრფელად სჯეროდათ, რომ მომჩივანს ეცნობა ბრძანების შესახებ (Marturana v. Italy, § 79; ასევე იხ. Voskuil v. the Netherlands, სადაც სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა დარღვევა,

იმის გამო, რომ პირს დაკავების ბრძანების თაობაზე არ ეცნობა კანონით დადგენილ ვადებში: ოცდაოთხი საათის ნაცვლად სამი დღე);

- უბრალო ბეჭდვითი შეცდომა დაკავების ან დაპატიმრების შესახებ ბრძანებაში, რომელიც შემდგომში გამოასწორა სასამართლომ (Nikolov v. Bulgaria, § 63; Douiyeb v. the Netherlands [GC], § 52);
- მომჩივნის დაკავების სამართლებრივი საფუძვლის შეცვლა, სასამართლოების მიერ მათი დასკვნების მხარდასაჭერად მოყვანილი ფაქტების გათვალისწინებით (Gaidjurgis v. Lithuania (dec.)). თუ არ იქნება წარმოდგენილი ამგვარი ცვლილების ადეკვატური საფუძვლები, სტრასბურგის სასამართლომ შეიძლება დაასკვნას, რომ დაირღვა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტი (Calmanovici v. Romania, § 65).

J. გათავისუფლების შესახებ ბრძანების აღსრულების შეფერხება

50. წარმოდგენილია, რომ კანონის უზენაესობაზე დაფუძნებულ სახელმწიფოში პირი კვლავ რჩებოდეს თავისუფლებააღკვეთილად, როდესაც არსებობს სასამართლო გადაწყვეტილება მისი გათავისუფლების შესახებ (Assanidze v. Georgia [GC], § 173). თუმცა, სტრასბურგის სასამართლო აღიარებს, რომ დაკავებულის გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების აღსრულებისას გარკვეული შეფერხებები გასაგები და ხშირად გარდაუვალია. მიუხედავად ამისა, ეროვნული ხელისუფლება უნდა შეეცადოს ის მინიმუმამდე დაიყვანოს (Giulia Manzoni v. Italy, § 25).

გათავისუფლებასთან დაკავშირებული ადმინისტრაციული ფორმალობები ვერ გაამართლებს რამდენიმე საათზე მეტ ხანს დაგვიანებას (Ruslan Yakovenko v. Ukraine, § 68, სადაც სახეზე იყო ორი დღით დაგვიანება, და Quinn v. France, §§ 39-43, რომელიც ეხება „დაუყოვნებლივი“ გათავისუფლების შესახებ გადაწყვეტილების აღსრულებას თერთმეტი საათის დაგვიანებით).

III. თავისუფლების კანონიერი აღკვეთა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისად

A. პატიმრობა მსჯავრდების შემდეგ

კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, თუ არა კანონით დადგენილი პროცედურის შესაბამისად და გარდა შემდეგი შემთხვევებისა:

ა) კანონიერი დაპატიმრება უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისა;“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1) მსჯავრდება (5-1-ა) – მსჯავრდების შემდეგ (5-1-ა) – კომპეტენტური სასამართლო (5-1-ა)

1. მსჯავრდების არსებობა

51. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი გამოიყენება სასამართლოს მიერ გამოტანილი „გამამტყუნებელი განაჩენის“ მიმართ და ერთმანეთისგან არ განასხვავებს იმ დანაშაულის სამართლებრივ ხასიათს, რომლის საფუძველზეც პირი დამნაშავედ იქნა ცნობილი, ეროვნულ დონეზე კვალიფიცირდება სისხლის სამართლის დანაშაულად თუ ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევად (*Engel and Others v. the Netherlands*, § 68; *Galstyan v. Armenia*, § 46).

52. ეს ტერმინი აღნიშნავს, როგორც ბრალის დადგენას, ასევე სასჯელის ან სხვა ღონისძიების დაკისრებას, რაც მოიცავს თავისუფლების აღკვეთას (*Del Rio Prada v. Spain* [GC], § 125; *James, Wells and Lee v. the United Kingdom*, § 189; *M. v. Germany*, § 87; *Van Droogenbroeck v. Belgium*, § 35; *B. v. Austria*, § 38).

53. შესაბამისი სასჯელის დაკისრების საკითხები არ ექცევა კონვენციის ფარგლებში. სტრასბურგის სასამართლოს როლი არ არის, გადაწყვიტოს კონკრეტულ დანაშაულზე შესაბამისი პატიმრობის ვადა. თუმცა, სასჯელის აღსრულებასთან ან მის კორექტირებასთან დაკავშირებულმა ზომებმა შეიძლება გავლენა მოახდინონ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით დაცული თავისუფლების უფლებაზე, რადგან თავისუფლების აღკვეთის ფაქტობრივი ხანგრძლივობა დამოკიდებულია მათ გამოყენებაზე (*Aleksandr Aleksandrov v. Russia*, § 22; *Khamtokhu and Aksenchik v. Russia* [GC], §§ 55-56).

54. დებულება ხელს არ უშლის ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს, მათი ტერიტორიების გარეთ აღასრულონ კომპეტენტური სასამართლოების მიერ გამოტანილი დაკავების შესახებ ბრძანებები (*X. v. Germany*, 1963 წლის 14

დეკემბრის კომისიის გადაწყვეტილება). მიუხედავად ამისა, ხელშემკვრელი სახელმწიფოები ვალდებულნი არ არიან, გადაამოწმონ იყო თუ არა სხვა სახელმწიფოს სამართალწარმოება (რის საფუძველზეც დადგა მსჯავრდება) მე-6 მუხლის მოთხოვნების შესაბამისი (Drozd and Janousek v. France and Spain, § 110), მსჯავრდება არ შეიძლება იყოს სამართლიანობის უხეში დარღვევის შედეგი (Ilascu and Others v. Moldova and Russia [GC], § 461). თუ მსჯავრდება არის იმ სამართალწარმოების შედეგი, რომელიც „აშკარად ეწინააღმდეგება მე-6 მუხლით გათვალისწინებულ დებულებებს ან მასში შემავალ პრინციპებს“, შედეგად თავისუფლების აღკვეთა არ იქნება გამართლებული მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის შესაბამისად (Willcox and Hurford v. the United Kingdom (dec.), § 95; იხ., აგრეთვე Stoichkov v. Bulgaria, §§ 56-58, და Vorontsov and Others v. Ukraine, §§ 42-49, რომელიც ეხება ეროვნულ სამართალწარმოებაში პრინციპების გამოყენებას).

2. კომპეტენტური სასამართლო

55. ტერმინი „სასამართლო“ აღნიშნავს ორგანოებს, რომლებთაც აკავშირებთ არა მხოლოდ საერთო ფუნდამენტური მახასიათებლები, რომელთაგან უმთავრესია აღმასრულებელი ხელისუფლებისა და საქმის მხარეების დამოუკიდებლობა, არამედ ასევე სასამართლო სამართალწარმოების გარანტიები (Weeks v. the United Kingdom, § 61; De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium, § 78). ამასთან, სამართალწარმოების ფორმები აუცილებელი არ არის, რომ იყოს იდენტური თითოეულ საქმეზე, როდესაც სასამართლოს ჩარევას საჭირო. იმისათვის, რომ დადგინდეს წარმოშობს თუ არა საქმის წარმოება ადეკვატურ გარანტიებს, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული იმ გარემოებების განსაკუთრებული ხასიათი, რომლებშიც მიმდინარეობს ასეთი სამართალწარმოება (იქვე).

56. გარდა ამისა, სადავო ორგანოს მხოლოდ საკონსულტაციო ფუნქციები არ უნდა ჰქონდეს, არამედ უნდა გააჩნდეს კომპეტენცია, გადაწყვიტოს დაკავების კანონიერება და გასცეს გათავისუფლების ბრძანება თუ ეს დაკავება უკანონოა (X. v. the United Kingdom, § 61; Weeks v. the United Kingdom, § 61).

57. სასამართლო არ არის „კომპეტენტური“, თუ მისი შემადგენლობა არ არის „კანონით დადგენილი“ (Yefimenko v. Russia, §§ 109-11).

3. დაპატიმრება უნდა მოხდეს მსჯავრდების „შემდეგ“

58. ტერმინი „შემდეგ“ არ ნიშნავს მხოლოდ იმას, რომ დაპატიმრება უნდა მოხდეს დამნაშავედ ცნობის შემდეგ დროულად: გარდა ამისა, იგი უნდა გამომდინარეობდეს და დამოკიდებული იყოს მსჯავრდებაზე. მოკლედ რომ ითქვას, უნდა არსებობდეს საკმარისი მიზეზობრივი კავშირი მსჯავრდებასა და

თავისუფლების აღკვეთას შორის (James, Wells and Lee v. the United Kingdom, § 189; Monnell and Morris v. the United Kingdom, § 40; Del Río Prada v. Spain [GC], § 124).

59. ამასთან, დროთა განმავლობაში, მიზეზობრივი კავშირი ძალას კარგავს და საბოლოოდ შეიძლება გაწყდეს, თუკი ისეთი პოზიცია იქნა მიღებული, რომელშიც გადაწყვეტილება გათავისუფლებისა და ხელახალი დაკავების შესახებ (მათ შორის წინასწარი პატიმრობის გახანგრძლივება) ემყარებოდა იმ საფუძვლებს, რომლებიც არ უკავშირდებოდა საკანონმდებლო ორგანოს ან სასამართლოს მიზნებს ან ამ მიზნების თვალსაზრისით არაგონივრულ შეფასებას. ასეთ გარემოებებში, დაკავება, რომელიც თავიდანვე იყო კანონიერი, გარდაიქმნება თვითნებურ თავისუფლების აღკვეთად და შესაბამისად, მე-5 მუხლთან შეუთავსებელად (იქვე, § 124; and H.W. v. Germany, § 102; M. v. Germany, § 88, განგრძობითი წინასწარი პატიმრობის შესახებ).

60. სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა, რომ სხვადასხვა ფორმის პრევენციული თავისუფლების აღკვეთა, რაც სცდებოდა სასჯელის ფარგლებს, წარმოადგენდა მომჩივნის დაკავებას „კომპეტენტური სასამართლოს მიერ დამნაშავედ ცნობის შემდეგ“. ასეთ გარემოებებში სადავო დაკავება არ იყო სასჯელის ნაწილი, არამედ გამომდინარეობდა „თავისუფლების აღკვეთასთან დაკავშირებული სხვა ღონისძიებიდან“ (იხ. Ruslan Yakovenko v. Ukraine, § 51, სხვა მითითებებთან ერთად).

61. გადაწყვეტილება, პირი არ იქნეს გათავისუფლებული, შეიძლება შეუსაბამო იყოს მსჯავრდებულის დაპატიმრების შესახებ გადაწყვეტილების მიზნებთან, თუ დაინტერესებული პირი დაკავებულია იმ რისკის საფუძველზე, რომ მან შესაძლოა კვლავ ჩაიდინოს დანაშაული, თუმცა, ამავე დროს, ის მოკლებულია აუცილებელ საშუალებებს, როგორცაა შესაფერისი თარეპია, იმის დემონსტრაციისთვის, რომ ის აღარ არის საშიში (Klinkenbuß v. Germany, § 47).

62. საზოგადოების დაცვის მიზნით პირის პატიმრობის გახანგრძლივების გადაწყვეტილების გონივრულობა კითხვის ნიშნის ქვეშ დგება, როდესაც ეროვნულ სასამართლოებს გადაწყვეტილების გამოტანისას არ ჰქონდათ საკმარისი საფუძვლები, რომლებიც ამტკიცებდნენ, რომ პირი კვლავ საშიში იყო საზოგადოებისათვის, კერძოდ, იმის გამო, რომ სასამართლოებმა ვერ უზრუნველყვეს ახალი ექსპერტიზის დასკვნის მიღება. კითხვას, იყო თუ არა სამედიცინო ექსპერტიზა საკმარისად ახალი, სტრასბურგის სასამართლო როგორც წესი არ პასუხობს, თუმცა ეს ეფუძნება საქმის კონკრეტულ გარემოებებს, კერძოდ, ჰქონდა თუ არა ადგილი პოტენციურად მნიშვნელოვან ცვლილებებს მომჩივნის საქმეზე ექსპერტის ბოლო დასკვნის შემდეგ (D.J. v. Germany, §§ 59-61). უფრო მეტიც, როდესაც დამნაშავე დაკავებულია ერთი და იმავე დაწესებულებაში დიდი ხნის განმავლობაში და მისი თერაპიული მკურნალობა ჩიხში შევიდა,

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გარე ექსპერტთან კონსულტაციები საჭირო მკურნალობის დაწყებისთვის ახალი წინადადების მისაღებად (Tim Henrik Bruun Hansen v. Denmark, §§ 77-78).

63. ბრალდებული დაკავებულად ითვლება „კომპეტენტური სასამართლოს მიერ დამნაშავედ ცნობის შემდეგ“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის მნიშვნელობით, მას შემდეგ, რაც განაჩენს გამოიტანს პირველი ინსტანცია, მაშინაც კი, როდესაც ის ჯერ კიდევ არ არის აღსრულებული და ექვემდებარება გასაჩივრებას (Ruslan Yakovenko v. Ukraine, § 46). ტერმინი „დამნაშავედ ცნობის შემდეგ“ არ შეიძლება განიმარტოს ისე, რომ იგი შემოიფარგლება საბოლოო მსჯარდებით, რადგან ეს გამორიცხავს იმ მსჯავრდებულთა დაპატიმრებას, რომლებიც სასამართლოს წინაშე გამოცხადდნენ ჯერ კიდევ თავისუფლების პერიოდში. არ შეიძლება შეუმჩნეველი დარჩეს, რომ პირის ბრალეულობა (რომელიც დაკავებულია გასაჩივრების ან განხილვის პროცესში) დადგენილია მე-6 მუხლის მოთხოვნების შესაბამისად ჩატარებული სასამართლო სამართალწარმოების დროს (Wemhoff v. Germany, § 9).

64. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი გამოიყენება იმ შემთხვევებში, როდესაც ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირები მსჯავრდების შემდეგ გადაყვანილნი იყვნენ ფსიქიატრიულ დაწესებულებებში (Klinkenbuß v. Germany, § 49; Radu v. Germany, § 97; X. v. the United Kingdom, § 39). თუმცა, იგი არ გავრცელდება ამ საქმეებზე, გამამართლებელი განაჩენის შემდეგ (Luberti v. Italy, § 25).

4. სააპელაციო სამართალწარმოების გავლენა

65. დაკავება, პრინციპში, კანონიერი იქნება თუ იგი განხორციელდა სასამართლოს გადაწყვეტილების შესაბამისად. შემდგომი დასკვნა იმის შესახებ, რომ სასამართლომ შეცდომა დაუშვა დაკავების ბრძანების გაცემისას, აუცილებლად არ მოახდენს რეტროსპექტულ გავლენას პატიმრობის შუალედურ პერიოდზე. სტრასბურგის ორგანოებმა უარი განაცხადეს სისხლის სამართლის დანაშაულში მსჯავრდებული პირების საჩივრების დაკმაყოფილებაზე, რომლებიც დავობდნენ მე-6 მუხლის თანახმად იმ საფუძველით, რომ ეროვნული სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით, მათი განაჩენი ან სასჯელი ეფუძნებოდა არასწორ ფაქტებსა თუ კანონებს (Benham v. the United Kingdom, § 42). თუმცა, დაპატიმრება, რომელიც მოსდევს მსჯავრდებას, უკანონოა, როდესაც მას ეროვნულ კანონმდებლობაში საფუძველი არ აქვს ან თვითნებურია (Tsirlis and Kouloumpas v. Greece, § 62).

B. დაკავება სასამართლოს ბრძანების ან სამართლებრივი ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო

კონვენციის 5 § 1 (ბ) მუხლი

„1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით განსაზღვრული წესის შესაბამისად: ...

ბ) პირის მართლზომიერი დაკავება ან დაპატიმრება სასამართლოს მართლზომიერი ბრძანების შეუსრულებლობისთვის ან კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად;“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაპატიმრება ან დაკავება(5-1) სასამართლოს კანონიერი ბრძანება (5-1-b) – სასამართლოს ბრძანების შეუსრულებლობა (5-1-b) – კანონით განსაზღვრული ვალდებულების უსაფრთხო შესრულება (5-1-b)

1. სასამართლო ბრძანების შეუსრულებლობა

66. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის პირველი ნაწილი გულისხმობს, რომ დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს ჰქონდა სასამართლო ბრძანების შესრულების შესაძლებლობა და არ შეასრულა იგი (*Beiere v. Latvia*, § 49).

67. პირებს არ შეიძლება დაეკისროთ პასუხისმგებლობა სასამართლოს ბრძანებების შეუსრულებლობისათვის, თუ ისინი არასდროს ყოფილან ინფორმირებულნი მათ შესახებ (იქვე, § 50).

68. კომპეტენტური სასამართლოს მიერ ბრძანების მიღებამდე პირის უარს, გარკვეული ზომების გატარებას ან გარკვეული პროცედურის შესრულებაზე, არ აქვს წინასწარი მნიშვნელობა გადაწყვეტილებებში, რომლებიც ეხებიან აღნიშნული სასამართლოს ბრძანების შესრულებას (*Petukhova v. Russia*, § 59).

69. ეროვნულმა ხელისუფლებამ უნდა დაიცვას სამართლიანი ბალანსი დემოკრატიულ საზოგადოებაში სასამართლოს კანონიერი ბრძანების შესრულების უზრუნველყოფის და თავისუფლების უფლების მნიშვნელობას შორის. გასათვალისწინებელი ფაქტორები მოიცავს ბრძანების მიზანს, ბრძანების შესრულების შესაძლებლობას და დაკავების ხანგრძლივობას. პროპორციულობის საკითხი განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს საერთო სქემაში (*Gatt v. Malta*, § 40).

70. კონვენციის ორგანოებმა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის პირველი ნაწილი გამოიყენეს ისეთ საქმეებზე, რომლებიც ეხებოდა, მაგალითად, სასამართლოს მიერ დაკისრებული ჯარიმის გადაუხდელობას (*Velinov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*; *Airey v. Ireland*, კომისიის გადაწყვეტილება), ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული სამედიცინო შემოწმების

ჩატარებაზე უარს (X. v. Germany, კომისიის გადაწყვეტილება 10 დეკემბერი, 1975), ან სასამართლოს ბრძანებას სისხლის ანალიზის გაკეთების შესახებ (X. v. Austria, კომისიის გადაწყვეტილება), საცხოვრებელი შეზღუდვების დაცვის შეუსრულებლობას (Freda v. Italy, კომისიის გადაწყვეტილება), შვილების მშობლებისათვის გადაცემის შესახებ გადაწყვეტილების შეუსრულებლობას (Paradis v. Germany (განჩინება)), სავალდებულო ბრძანებების შეუსრულებლობა (Steel and Others v. the United Kingdom), გირაოს პირობების დარღვევას (Gatt v. Malta) და ფსიქიატიულ საავადმყოფოში მოთავსებას (Trutko v. Russia and Beiere v. Latvia, სადაც ეროვნული სამართალწარმოება არ უზრუნველყოფდა საკმარის გარანტიებს თვითნებობის წინააღმდეგ).

2. კანონით განსაზღვრული ვალდებულებების შესრულება

71. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილი კი დაკავების შესაძლებლობას მხოლოდ „კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად“ იძლევა. შესაბამისად, პირს არ უნდა ჰქონდეს შესრულებული დაკისრებული ვალდებულება და დაკავება და დაპატიმრება მიზნად უნდა ისახავდეს აღნიშნული ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფას და არ უნდა იყოს სადამსჯელო ხასიათის. როგორც კი შესაბამისი ვალდებულება შესრულდება, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული დაკავების საფუძველი არსებობას წყვეტს (Vasileva v. Denmark, § 36; S., V. and A. v. Denmark [GC], §§ 80-81).

72. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი მიმართავს ეროვნულ კანონმდებლობას როგორც ვალდებულების შინაარსს, ასევე პროცედურას, რომელიც დაცული უნდა იქნეს ამგვარი ვალდებულების დაკისრებისა და შესრულებისათვის (Rozhkov v. Russia (no. 2), § 89).

73. ვალდებულება უნდა იყოს განსაზღვრული და კონკრეტული ხასიათის (Ciulla v. Italy, § 36). ფართო ინტერპრეტაცია გამოიწვევს კანონის უზენაესობის ცნებასთან შეუთავსებელ შედეგებს (S., V. and A. v. Denmark [GC], § 83; Engel and Others v. the Netherlands, § 69; Iliya Stefanov v. Bulgaria, § 72).

74. ვალდებულება იმისა, რომ პირმა არ ჩაიდინოს დანაშაული, „განსაზღვრულად და კონკრეტულად“ მიიჩნევა, თუ დანაშაულის ჩადენის ადგილი და დრო და მისი პოტენციური მსხვერპლი საკმარისად არიან განსაზღვრული. რაიმეს გაკეთებისგან თავის შეკავების ვალდებულების კონტექსტში (რაც განსხვავდება კონკრეტული მოქმედების შესრულების მოვალეობისგან), იმ დასკვნის გამოტანამდე, რომ პირმა არ შეასრულა მოცემული ვალდებულება, აუცილებელია, რომ დაინტერესებულ პირს ეცნობოს კონკრეტული ქმედების განხორციელების აკრძალვის შესახებ და მან

გამოხატოს, რომ არ სურს აღნიშნული აკრძალვის შესრულება (Kurt v. Austria [GC], § 185; Ostendorf v. Germany, §§ 93-94).

ვალდებულება, რომ უახლეს მომავალში პირმა არ ჩაიდინოს სისხლის სამართლის დანაშაული, არ შეიძლება ჩაითვალოს საკმარისად განსაზღვრულად და კონკრეტულად, მანამ სანამ, არ იქნება დადგენილი კონკრეტული ზომები, რომლებიც არ იქნა დაცული (S., V. and A. v. Denmark [GC], § 83).

75. კონვენციის თვალსაზრისით დაპატიმრება მისაღებია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ „კანონით განსაზღვრული ვალდებულება“ არ შეიძლება შესრულდეს ნაკლებად მძიმე საშუალებებით (Khodorkovskiy v. Russia, § 136). პროპორციულობის პრინციპი შემდგომში გვკარნახობს, რომ ბალანსი უნდა დადგინდეს დემოკრატიულ საზოგადოებაში მოცემული ვალდებულების დაუყონებლივ შესრულების უზრუნველყოფის მნიშვნელობასა და თავისუფლების უფლების მნიშვნელობას შორის (Saadi v. the United Kingdom [GC], § 70).

76. შეფასების დროს, სტრასბურგის სასამართლო რელევანტურად მიიჩნევს შემდეგ საკითხებს: შესაბამისი კანონმდებლობიდან გამომდინარე ვალდებულების ბუნება, მისი ძირითადი ობიექტისა და მიზნის ჩათვლით; ვინ არის დაკავებული პირი და რა კონკრეტულმა გარემოებებმა გამოიწვია დაკავება; აგრეთვე დაკავების ხანგრძლივობა (S., V. and A. v. Denmark [GC], § 75; Vasileva v. Denmark, § 38; Epple v. Germany, § 37).

77. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის მიხედვით განხილული სიტუაცია მოიცავს, მაგალითად, ვალდებულებას, რომ ქვეყანაში შესვლისას პირმა გაიაროს უსაფრთხოების შემოწმება (McVeigh and Others v. the United Kingdom, კომისიის ანგარიში), გაამჟღავნოს ვინაობის დეტალები (Vasileva v. Denmark; Novotka v. Slovakia (dec.); Sarigiannis v. Italy), ჩაიტაროს ფსიქიატრიული გამოკვლევა (Nowicka v. Poland), დატოვოს განსაზღვრული ტერიტორია (Epple v. Germany), გამოცხადდეს პოლიციის განყოფილებაში დასაკითხად (Iliya Stefanov v. Bulgaria; Osypenko v. Ukraine; and Khodorkovskiy v. Russia), შეინარჩუნოს მშვიდობა იმ გარემოებით, რომ არ ჩაიდენს სისხლის სამართლის დანაშაულს (Ostendorf v. Germany), გაამჟღავნოს საგადასახადო დავალიანების უზრუნველსაყოფად განსაზღვრული საკუთრების ადგილსამყოფელი (Gothlin v. Sweden).

C. წინასწარი პატიმრობა

კონვენციის 5 § 1 (გ) მუხლი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით განსაზღვრული წესის შესაბამისად: ...

გ) პირის მართლზომიერი დაკავება ან დაპატიმრება სასამართლოს მართლზომიერი ბრძანების შეუსრულებლობისთვის ან კანონით გათვალისწინებული ნებისმიერი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად; „

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1) კომპეტენტური სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენა (5-1-c) – სისხლის სამართლის დანაშაული (5-1-c) – გონივრული ეჭვი (5- 1-c) – გონივრულად აუცილებელი დანაშაულის თავიდან ასაცილებლად (5-1-c) – გონივრულად აუცილებელი გაქცევის თავიდან ასაცილებლად (5- 1-c)

1. დაკავების ან დაპატიმრების მიზანი

78. „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე პირის წარდგენა“ აკმაყოფილებს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრულ დაპატიმრების ან დაკავების სამივე ალტერნატიულ საფუძველს (*Lawless v. Ireland* (no. 3), §§ 13-14; *Ireland v. the United Kingdom*, § 196).

79. პირი შეიძლება დაკავებული იყოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, მხოლოდ სისხლის სამართლის საქმის წარმოების კონტექსტში, იმ მიზნით, რომ იგი წარდგენილ იქნეს უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე, დანაშაულის ჩადენის ეჭვის საფუძველზე ((*Selahattin Demirtaş v. Turkey* (no. 2) [GC], § 314; *Sahin Alpay v. Turkey*, § 103; *Jecius v. Lithuania*, § 50; *Schwabe and M.G. v. Germany*, § 72).

80. წინასწარი პატიმრობა შეიძლება წარმოადგენდეს აღკვეთ ღონისძიებას იმდენად, რამდენადაც იგი დასაბუთებულია არსებული დანაშაულთან დაკავშირებით გონივრული ეჭვის საფუძველზე, რომელთან დაკავშირებითც მიმდინარეობს სისხლის სამართლის საქმისწარმოება (*Kurt v. Austria* [GC], § 187).

81. ამ დებულების მეორე ალტერნატივა („როდესაც გონივრულად მიიჩნევა, რომ აუცილებელია დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილება“) არ იძლევა ზოგადი პრევენციის პოლიტიკის განხორციელების შესაძლებლობას პირის ან პირთა კატეგორიის წინააღმდეგ, რომლებიც ხელისუფლების მიერ აღიქმებიან საშიშად ან მიდრეკილნი არიან უკანონო ქმედებების ჩადენისაკენ. დაკავების ეს საფუძველი ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს აძლევს მხოლოდ განსაზღვრული და კონკრეტული დანაშაულის აღკვეთის საშუალებას, კერძოდ, როდესაც ცნობილია დანაშაულის ჩადენის დრო, ადგილი და მსხვერპლ(ებ)ი. იმისათვის, რომ პატიმრობა გამართლებული იყოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე,

ხელისუფლებამ დამაჯერებლად უნდა აჩვენოს, რომ დაინტერესებული პირი, დიდი ალბათობით, მონაწილეობდა კონკრეტულ დანაშაულში და რომ პირის დაკავებამ, აღკვეთა დანაშაულის განხორციელება (*Kurt v. Austria* [GC], § 186; *S., V. and A. v. Denmark* [GC], § 89 და 91).

82. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილი წარმოადგენს პატიმრობის მკაფიო საფუძველს და ის დამოუკიდებელია „დანაშაულის ჩადენის გონიერი ეჭვის“ არსებობის საფუძვლისგან. შესაბამისად, ის ეხება პრევენციულ წინასწარ პატიმრობას, რომელიც არ ექცევა სისხლისსამართლებრივი სამართალწარმოების ფარგლებში (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], §§ 114-116, დაკავება სპორტული ღონისძიების მაყურებლების წინააღმდეგ ძალადობის აღსაკვეთად).

83. ექვმიტანილის სასამართლოს წინაშე წარდგენის მიზნის არსებობა ამ მიზნის მიღწევისაგან დამოუკიდებლად უნდა იქნეს განხილული. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული სტანდარტი არ გულისხმობს იმას, რომ პოლიციას დაკავების დროს ან მომჩივნის პატიმრობაში ყოფნისას აქვს საკმარისი მტკიცებულება ბრალდების წარსადგენად (*Petkov and Profirov v. Bulgaria*, § 52; *Erdagöz v. Turkey*, § 51). მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად დაკავების დროს დაკითხვის მიზანს წარმოადგენს, სისხლის სამართლის გამოძიების გაგრძელება, დაპატიმრების საფუძვლის დადასტურების ან მისი გაქარწყლების გზით (*Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, § 125; *Brogan and Others v. the United Kingdom*, §§ 52-54; *Labita v. Italy* [GC], § 155; *O'Hara v. the United Kingdom*, § 36).

84. დაკავებულის სასამართლოში წარდგენის მოთხოვნის „მიზანი“ მოქნილი უნდა იყოს და უნდა ექვემდებარებოდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტს, რათა ზედმეტად არ გახანგრძლივდეს მოკლევადიანი წინასწარი პატიმრობა. როდესაც პირი გათავისუფლდება წინასწარი პატიმრობიდან მოკლე პერიოდის შემდეგ, რისკის გადალახვის გამო ან იმის გამო, რომ ვადა ამოიწურა, მიზნის მოთხოვნა არ უნდა წარმოადგენდეს დაბრკოლებას პრევენციული პატიმრობისათვის (*S., V. and A. v. Denmark* [GC], §§ 118-126).

85. როდესაც სისხლის სამართლის საქმისწარმოება შეჩერებულია განუსაზღვრელი ვადით Covid-19 პანდემიის დროს, მომჩივნის დაკავების საფუძვლები, სადავო პერიოდის განმავლობაში, კვლავაც წარმოადგენდა უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენის „ მიზეზს“ (*Fenech v. Malta* (dec.), §§ 83-88).

86. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის თანახმად, დაკავება უნდა იყოს დასახული მისაღწევი მიზნის პროპორციული (*Ladent v. Poland*, §§ 55-56). ეროვნულ ორგანოებს ევალებათ დამაჯერებლად აჩვენონ, რომ დაკავება

აუცილებელია. როდესაც ხელისუფლება ბრძანებს პირის დაკავებას სასამართლო პროცესზე იმ საფუძვლით, რომ იგი არ გამოცხადდა გამოძახებისას, ისინი უნდა დარწმუნდნენ, რომ სადავო პირს გადაეცა ადეკვატური შეტყობინება და მიეცა საკმარისი დრო იმისათვის, რომ მიეღო შესაბამისი ზომები, ამასთანავე ხელისუფლებამ უნდა გადადგას გონივრული ნაბიჯები იმის დასადგენად, მიიმალა თუ არა პირი ფაქტობრივად (*Vasiliciuc v. The Republic of Moldova*, § 40).

87. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის აუცილებლობის ტესტი მოითხოვს, რომ პირველ რიგში განხილულ იქნეს დაკავებაზე ნაკლებად მკაცრი ზომები და შემდეგ დადგინდეს, რომ ისინი არასაკმარისია ინდივიდუალური ან საზოგადოებრივი ინტერესების დასაცავად. სადავო დანაშაული უნდა იყოს სერიოზული ხასიათის, რაც საფრთხეს უქმნის სიცოცხლეს ან ითვალისწინებს მნიშვნელოვან მატერიალურ ზიანს. გარდა ამისა, დაკავება უნდა შეწყდეს რისკის დასრულებისთანავე, რაც მოითხოვს მონიტორინგს, დაკავების ხანგრძლივობა ასევე მნიშვნელოვანი ფაქტორია (*S., V. and A. v. Denmark [GC]*, § 161).

88. გამოთქმას „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანო“ აქვს იგივე მნიშვნელობა, რაც „მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს“ მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად (*Schiesser v. Switzerland*, § 29).

2. „გონივრული ეჭვის“ მნიშვნელობა

89. ეჭვის „გონივრულობა“ რომელსაც საფუძვლად უნდა დაედოს დაპატიმრება, წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტში მოცემული გარანტიების განუყოფელ ნაწილს (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) [GC]*, § 314; *Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, § 124; *Fernandes Pedroso v. Portugal*, § 87). ის ფაქტი, რომ ეჭვი კეთილსინდისიერად გაჩნდა, თავისთავად არასაკმარისია (*Sabuncu and Others v. Turkey*, § 145).

90. „გონივრული ეჭვი“, რომ დანაშაული ჩადენილია, გულისხმობს ფაქტების ან ინფორმაციის არსებობას, რომლებიც დააკმაყოფილებს ობიექტურ დამკვირვებელს, რომ სადავო პირმა შესაძლოა ჩაიდინა დანაშაული (*Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) [GC]*, § 314; *Ilgar Mammadov v. Azerbaijan*, § 88; *Erdagoz v. Turkey*, § 51; and *Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, § 32). შესაბამისად, საჩივრის დასაბუთებულობის გადამოწმების მიზნით, ხელისუფლების მხრიდან საქმის ძირითადი ფაქტობრივი გარემოებების გამოუძიებლობა, წარმოადგენს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის დარღვევას (*Stepuleac v. Moldova*, § 73; *Elçi and Others v. Turkey*, § 674).

91. თუ რა არის გონივრული დამოკიდებულება საქმის ყველა გარემოებაზე, თუმცა ფაქტები რომლებიც ბადებენ ეჭვებს, აუცილებელი არ არის იყოს იმავე დონეზე როგორც აუცილებელია მსჯავრდების გასამართლებლად ან თუნდაც ბრალის წარსადგენად (*Merabishvili v. Georgia* [GC], § 184).

92. ტერმინი „გონივრულობა“ ასევე ნიშნავს ბარიერს, რომელსაც ეჭვი უნდა სცდებოდეს, რათა ბრალდებების ალბათობა დამაკმაყოფილებელი იყო ობიექტური დამკვირვებლებისათვის (*Kavala v. Turkey*, § 128).

93. როგორც წესი, „ეჭვის გონივრულობასთან“ დაკავშირებული პრობლემები წარმოიქმნება ფაქტების დონეზე. შემდეგ ჩნდება კითხვა, იყო თუ არა დაპატიმრება ან დაკავება საკმარისად ობიექტური ელემენტებით დასაბუთებული იმისათვის, რომ გამართლებულიყო „გონივრული ეჭვი“, იმის შესახებ, რომ ეს ფაქტები მართლაც მოხდა. გარდა მისი ფაქტობრივი მხარისა, „გონივრული ეჭვის“ არსებობა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის მნიშვნელობით მოითხოვს, რომ დასაბუთებული ფაქტები გონივრულად ჩაითვალოს კანონის ერთ-ერთი ნაწილის თანახმად, რომელიც ეხება დანაშაულებრივ ქცევას. შესაბამისად, აშკარად არ შეიძლება არსებობდეს „გონივრული ეჭვი“, თუ დაკავებული პირის მიმართ განხორციელებული ქმედებები ან ფაქტები არ წარმოადგენენ დანაშაულს იმ დროს, როდესაც ისინი მოხდა (*Selahattin Demirtas v. Turkey* (no. 2) [GC], § 317; *Sabuncu and Others v. Turkey*, §§ 146-147).

94. გარდა ამისა, არ უნდა აღმოჩნდეს, რომ სავარაუდო დანაშაულები დაკავშირებული იყო მომჩივნის კონვენციით გათვალისწინებული უფლებების განხორციელებასთან (*Selahattin Demirtas v. Turkey* (no. 2) [GC], § 318; *Sabuncu and Others v. Turkey*, § 148; *Ragıp Zarakolu v. Turkey*, § 41).

95. იმის შეფასებისას, დაკმაყოფილებულია თუ არა პირის დაპატიმრებისათვის საჭირო გონივრული ეჭვის მინიმალური სტანდარტი, სტრასბურგის სასამართლომ გაითვალისწინა კონკრეტული საქმის ფაქტების ზოგადი კონტექსტი, მათ შორის მომჩივნის სტატუსი, მოვლენების თანმიმდევრობა, ჩატარებული გამოძიებების წესი და ხელისუფლების ქმედებები (*Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan*, §§ 113-131).

მინიმალური სტანდარტი არ იქნა დაცული, როდესაც მომჩივნის დაკავება და პატიმრობა მასობრივი არეულობის დანაშაულის ჩადენის გამო თვითნებური იყო და შეადგენდა ხელისუფლების სტრატეგიის ნაწილს, რათა ხელი შეეშალათ და დაესრულებინათ მშვიდობიანი პროტესტი (*Shmorgunov and Others v. Ukraine*, §§ 464-477).

96. მიუხედავად იმისა, რომ დაპატიმრებისა და პირველადი დაკავების დროს უნდა არსებობდეს გონივრული ეჭვი, გახანგრძლივებული დაკავების შემთხვევაში ასევე ნაჩვენები უნდა იყოს, რომ ეჭვი არსებობდა და დარჩა „გონივრულად“ მთელი პატიმრობის განმავლობაში (*Selahattin Demirtas v. Turkey* (no. 2) [GC], § 320; *Ilgar Mammadov v. Azerbaijan*, § 90).

97. ტერორიზმის კონტექსტში, მიუხედავად იმისა, რომ ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს არ შეიძლება მოეთხოვოთ ინფორმაციის კონფიდენციალური წყაროების გამჟღავნების გზით, ეჭვმიტანილი ტერორისტის დაპატიმრების ეჭვის საფუძვლიანობის დადგენა, სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა, რომ ტერორისტულ დანაშაულთან გამკლავების აუცილებლობა ვერ გაამართლებს „გონივრულობის“ ცნების გაფართოვებას იმ დონემდე, რომ დაირღვეს გარანტიები, რომლებიც დაცულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით (*O'Hara v. the United Kingdom*, § 35; *Baş v. Turkey*, § 184).

98. მტკიცებულებების შემდგომმა შეგროვებამ კონკრეტულ ბრალდებასთან დაკავშირებით, შეიძლება ზოგჯერ გააძლიეროს ეჭვი, რომელიც მომჩივანს უკავშირებს ტერორიზმთან დაკავშირებული დანაშაულის ჩადენას. თუმცა, ის არ შეიძლება იყოს პატიმრობის გასამართლებელი ეჭვის ერთადერთი საფუძველი. ნებისმიერ შემთხვევაში, ასეთი მტკიცებულებების შემდგომი შეგროვება არ ათავისუფლებს ეროვნულ ხელისუფლებას ვალდებულებისაგან, უზრუნველყოს საკმარისი ფაქტობრივი საფუძველი, რომელიც გაამართლებს პირის პირველად დაკავებას (*Selahattin Demirtas v. Turkey* (no. 2) [GC], § 321).

99. ანონიმური ინფორმატორის ირიბი ჩვენება [რომელიც არ იყო გამყარებული სხვა მტკიცებულებით] არ იყო საკმარისი იმის დასადგენად, რომ მომჩივანი მონაწილეობდა მაფიასთან დაკავშირებულ საქმიანობაში (*Labita v. Italy* [GC], §§ 156 et seq.). ამის საპირისპიროდ, რამდენიმე წლით დათარიღებული და მოგვიანებით ეჭვმიტანილთა მიერ უარყოფილი მაინკრიმინირებელი ჩვენებები არ აქარწყლებდა მომჩივნის მიმართ გონივრული ეჭვის არსებობას. უფრო მეტიც, მას არ აქვს გავლენა დაკავების შესახებ ბრძანების კანონიერებაზე (*Talat Tepe v. Turkey*, § 61). სტრასბურგის სასამართლომ აღიარა, რომ ანონიმური მოწმის კონკრეტული და დეტალური განცხადებები შეიძლება იყოს საკმარისი ფაქტობრივი საფუძველი ორგანიზებული დანაშაულის კონტექსტში გონივრული ეჭვის არსებობისათვის (*Yaygin v. Turkey* (dec.), §§ 37-46).

3. ტერმინი „დანაშაული“

100. ტერმინს „დანაშაული“ აქვს ავტონომიური მნიშვნელობა, რომელიც მე-6 მუხლით გათვალისწინებული „სისხლის სამართლის დანაშაულის“ მნიშვნელობის იდენტურია. ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით დანაშაულის კლასიფიკაცია

არის ერთი ფაქტორი, რომელიც გასათვალისწინებელია. თუმცა, სამართალწარმოების ხასიათი და სასჯელის სიმძიმე ასევე აქტუალურია (Benham v. the United Kingdom, § 56; S., V. and A. v. Denmark [GC], § 90).

D. არასრულწლოვნის დაკავება

კონვენციის მუხლი 5 § 1 (დ)

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით განსაზღვრული წესის შესაბამისად:

დ) არასრულწლოვნის დაკავება კანონიერი გადაწყვეტილების საფუძველზე საგანმანათლებლო ზედამხედველობის მიზნით ან მართლზომიერი დაკავება უფლებამოსილი სასამართლო ხელისუფლების წინაშე წარდგენის მიზნით“.

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1) არასრულწლოვნები (5-1-d) – საგანმანათლებლო ზედამხედველობა (5-1-d) – კომპეტენტური ორგანოს წინაშე წარდგენა (5-1-d)

1. ზოგადი ნაწილი

101. არასრულწლოვანის ცნება მოიცავს 18 წლამდე პირებს (Koniarska v. the United Kingdom (dec.)), ევროპული სტანდარტებისა და ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის CM (72) რეზოლუციის მიხედვით (X. v. Switzerland, Commission decision of 14 December 1979).

102. „დ“ ქვეპუნქტი არ არის მხოლოდ ის დებულება, რომელიც არასრულწლოვნის დაკავებას ნებადართულად მიიჩნევს. იგი მოიცავს კონკრეტული, მაგრამ არა ამომწურავი, გარემოებების მაგალითებს, როდესაც შესაძლებელია არასრულწლოვნების დაკავება, კერძოდ ა) მათი აღმზრდელობითი ზედამხედველობის ან ბ) უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მათი წარდგენის მიზნით (Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium, § 100).

2. აღმზრდელობითი ზედამხედველობა

103. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტი უშვებს არასრულწლოვნის თავისუფლების აღკვეთას მისი ინტერესებიდან გამომდინარე, მიუხედავად იმისა, არის თუ არა იგი სისხლის სამართლის დანაშაულის ჩადენაში ეჭვმიტანილი თუ უბრალოდ „რისკის ქვეშ“ მყოფი ბავშვი (D.L. v. Bulgaria, § 71).

104. არასრულწლოვანთა დაკავების კონტექსტში, სიტყვები „აღმზრდელობითი ზედამხედველობა“ მკაცრად არ უნდა გაიგვიდეს საკლასო სწავლების ცნებებთან. ასეთი ზედამხედველობა უნდა მოიცავდეს, ხელისუფლების ორგანოს მიერ, მშობლის უფლებების განხორციელების მრავალ ასპექტს დაინტერესებული პირის სასარგებლოდ და მისი დაცვის მიზნით (P. and S. v. Poland, § 147; Ichin and Others v. Ukraine, § 39; D.G. v. Ireland, § 80).

„აღმზრდელობითი ზედამხედველობა“ მაინც უნდა მოიცავდეს სასკოლო სწავლების ძირითად ასპექტს ისე, რომ ნორმალური სასწავლო გეგმის შესაბამისად სწავლა იყოს სტანდარტული ყველა დაკავებული არასრულწლოვნისთვის, მაშინაც კი, როდესაც ისინი დროებითი დაკავების ცენტრში არიან მოთავსებულნი შეზღუდული დროით, იმისათვის, რომ თავიდან იქნეს აცილებული ხარვეზები მათ განათლებაში (Blokhin v. Russia [GC], § 170).

105. „ქვევის კორექციის“ საფუძველზე ან არასრულწლოვნების შემდგომი დანაშაულებრივი ქმედებების განხორციელების პრევენციისათვის დაკავება, დაუშვებელია კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე (Blokhin v. Russia [GC], § 171).

106. „დ“ ქვეპუნქტი არ გამორიცხავს დროებითი მზრუნველობის ქვეშ მოთავსების ზომის გამოყენებას, როგორც წინასწარ რეჟიმს აღმზრდელობითი ზედამხედველობისათვის, რაც არ მოიცავს აღმზრდელობით ზედამხედველობას. ასეთ გარემოებებში, თავისუფლების აღკვეთას სწრაფად უნდა მოჰყვეს ასეთი რეჟიმის ფაქტობრივი გამოყენება (ღია ან დახურული), რომელიც შემუშავებულია გარემოს გათვალისწინებით და გააჩნია საკმარისი რესურსი მისი მიზნის შესასრულებლად (Bouamar v. Belgium, § 50; D.K. v. Bulgaria, §§ 78-84, როდესაც სტრასბურგის სასამართლომ დასაშვებად მიიჩნია მომჩივნის დაკავება ორი დღით კრიზისულ ცენტრში, სანამ ის გადავიდოდა გამოსასწორებელ პანსიონში).

107. არასრულწლოვნის მოთავსება დახურულ დაწესებულებაში ასევე უნდა იყოს „აღმზრდელობითი ზედამხედველობის“ მიზნის პროპორციული. ეს უნდა იყოს უკიდურესი ზომა, მიღებული ბავშვის ინტერესებიდან გამომდინარე, რომელიც გამიზნულია ბავშვის განვითარების სერიოზული რისკების თავიდან ასაცილებლად (D.L. v. Bulgaria, § 74).

108. თუ სახელმწიფო აირჩევს აღმზრდელობითი ზედამხედველობის იმ სისტემას, რომელიც მოიცავს თავისუფლების აღკვეთას, იგი ვალდებულია შექმნას შესაბამისი ინსტიტუციური დაწესებულებები, რომლებიც აკმაყოფილებენ ამ სისტემის უსაფრთხოების და საგანმანათლებლო მოთხოვნებს იმისათვის, რომ შესაბამისობაში მოდიოდეს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტთან (A. and Others v. Bulgaria, § 69; D.G. v. Ireland, § 79).

რაც შეეხება პედაგოგიური და საგანმანათლებლო სისტემის დანერგვას, სახელმწიფოს უნდა მიენიჭოს თავისუფალი შეფასების გარკვეული ფარგლები (D.L. v. Bulgaria, § 77).

109. სტრასბურგის სასამართლო არ მიიჩნევს, რომ არასრულწლოვანთა მოთავსების ადგილი თავისთავად გულისხმობს „აღმზრდელობით ზედამხედველობას“, თუ აღმზრდელობითი საქმიანობა არ არის გათვალისწინებული (Ichin and Others v. Ukraine, § 39).

3. უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანო

110. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილი არეგულირებს არასრულწლოვანის კანონიერ დაკავებას იმ მიზნით, რომ იგი წარადგინოს უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე. წინასწარი სამუშაოების (travaux préparatoires) თანახმად, ეს დებულება მიზნად ისახავდა, რომ მოეცვა სამოქალაქო ან ადმინისტრაციულ სამართალწარმოებამდე დაწყებული არასრულწლოვანის დაკავება მაშინ, როცა სისხლის სამართლის საქმის წარმოებასთან დაკავშირებული დაკავება უნდა მოეცვა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტს.

111. თუმცა, დანაშაულში ბრალდებული არასრულწლოვანის დაკავება ფსიქიატრიული დასკვნის მომზადებისას, რომელიც აუცილებელია ფსიქიკურ მდგომარეობაზე გადაწყვეტილების მისაღებად ექცევა „დ“ ქვეპუნქტში, როგორც არასრულწლოვანის დაკავება უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე წარდგენის მიზნით (X. v. Switzerland, კომისიის გადაწყვეტილება 14 დეკემბერი 1979).

E. დაკავება სამედიცინო ან სოციალური მიზნების გამო

კონვენციის 5 § 1 (ე) მუხლი

“1. ... არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით განსაზღვრული წესის შესაბამისად ...

(ე) პირის კანონიერი დაპატიმრება ინფექციურ დაავადებათა გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, ან ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის, ალკოჰოლიკის, ნარკომანისა და მაწანწალის კანონიერი დაპატიმრება.

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

პირის თავისუფლება (5-1) – პირის უსაფრთხოება (5-1) – თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან

დაპატიმრება (5-1) ინფექციურ დაავადებათა გავრცელების თავიდან აცილება (5-1-ე) – ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირები (5-1-ე) – ალკოჰოლიკები (5-1-ე) – ნარკომანები (5-1-ე) – მაწანწალები (5-1-ე)

1. ზოგადი ნაწილი

112. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი ეხება პირთა რამდენიმე კატეგორიას, კერძოდ, პირებს, რომლებიც ავრცელებენ ინფექციურ დაავადებებს, სულით ავადმყოფებს, ალკოჰოლიკებს, ნარკომანებს და მაწანწალებს. ყველა ამ პირს შორის არსებობს კავშირი იმ კუთხით, რომ მათ შეიძლება ჩამოერთვათ თავისუფლება სამედიცინო დახმარების გაწევის მიზნით ან სოციალური პოლიტიკით ნაკარნახევი მოსაზრებების ან სამედიცინო და სოციალური მიზეზების გამო (Enhorn v. Sweden, § 43).

113. მიზეზი, რის გამოც კონვენცია ამ პირების თავისუფლების აღკვეთას უშვებს, არის არა მხოლოდ ის, რომ მათ შეიძლება საფრთხე შეუქმნან საზოგადოების უსაფრთხოებას, არამედ მათმა საკუთარმა ინტერესებმაც შეიძლება აუცილებელი გახადოს მათი დაკავება (იქვე; Guzzardi v. Italy, § 98).

2. ინფექციური დაავადებების გავრცელების პრევენცია

114. არსებითი კრიტერიუმი „ინფექციური დაავადების გავრცელების პრევენციის მიზნით“ პირის დაკავების „კანონიერების“ შეფასებისას არის:

- საშიშია თუ არა ინფექციური დაავადების გავრცელება საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ან უსაფრთხოებისათვის; და
- არის თუ არა ინფიცირებული პირის დაკავება უკანასკნელი საშუალება დაავადების გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, რადგან ნაკლებად მკაცრი ზომები იქნა გატარებული და არასაკმარისი აღმოჩნდა საზოგადოებრივი ინტერესების დასაცავად.

როდესაც ეს კრიტერიუმები აღარ სრულდება, თავისუფლების აღკვეთის საფუძველი წყდება (Enhorn v. Sweden, § 44).

3. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირების დაპატიმრება

115. ტერმინი „ფსიქიკური აშლილობის მქონე“ არ იძლევა ზუსტ განსაზღვრებას, რადგან ფსიქიატრია განვითარებადი სფეროა, როგორც სამედიცინო, ასევე სოციალური დამოკიდებულებების თვალსაზრისით. ამასთან, არ შეიძლება პირის დაკავების ნებართვის გაცემა მხოლოდ იმიტომ, რომ მისი შეხედულებები ან ქცევა არ შეესაბამება დადგენილ ნორმებს (Rakevich v. Russia, § 26).

ტერმინს უნდა მიენიჭოს ავტონომიური მნიშვნელობა ისე, რომ სტრასბურგის სასამართლო არ იყოს შეზღუდული ერთი და იგივე ან მსგავსი ტერმინების ინტერპრეტაციით ეროვნული სამართლებრივი ბრძანებების შესაბამისად (Petschulies v. Germany, 74-77). აუცილებელი არ არის, რომ დანაშაულის ჩადენისას, დაინტერესებული პირი იმყოფებოდეს ისეთ მდგომარეობაში, რომელიც გამორიცხავს ან შეამცირებს მის სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობას ეროვნული სისხლის სამართლის კანონმდებლობის შესაბამისად (Inseher v. Germany [GC], § 149).

116. პირს არ შეიძლება ჩამოერთვას თავისუფლება „სულით ავადმყოფობის“ გამო, თუ არ დაკმაყოფილდება შემდეგი სამი მინიმალური პირობა (Inseher v. Germany [GC], § 127; Stanev v. Bulgaria [GC], § 145; D.D. v. Lithuania, § 156; Kallweit v. Germany, § 45; Shtukaturv v. Russia, § 114; Varbanov v. Bulgaria, § 45; და Winterwerp v. the Netherlands, § 39):

- დაუყოვნებლივი დაკავების მოთხოვნამდე, ობიექტური სამედიცინო ექსპერტიზის საშუალებით ნაჩვენები უნდა იყოს, რომ პირი არის ფსიქიკური აშლილობის მქონე;
- პირის მენტალური აშლილობა იმგვარი ხასიათის უნდა იყოს, რომ საჭიროებდეს იძულებით პატიმრობას. ნაჩვენები უნდა იყოს, რომ თავისუფლების აღკვეთა აუცილებელი იყო მოცემულ გარემოებებში;
- ფსიქიკური აშლილობა, დამოწმებული ობიექტური სამედიცინო მტკიცებულებებით, უნდა შენარჩუნდეს დაკავების მთელი პერიოდის განმავლობაში.

117. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი არ განსაზღვრავს შესაძლო ქმედებებს, რომლებიც დასჯადია სისხლის სამართლის კანონის შესაბამისად, რისთვისაც შეიძლება პირი დააკავონ როგორც „ფსიქიკური აშლილობის მქონე“. ეს დებულება ასევე არ ადგენს წინა დანაშაულს, როგორც დაკავების წინაპირობას (Denis and Irvine v. Belgium [GC], § 168).

118. ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის თავისუფლების აღკვეთა არ შეიძლება ჩაითვალოს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, თუკი იგი დადგენილია სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნის გარეშე (Ruiz Rivera v. Switzerland, § 59; S.R. v. the Netherlands (dec.), § 31).

როდესაც სხვა შესაძლებლობა არ არსებობს, მაგალითად პირის უარის გამო, რომ გამოცხადებულიყო გამოკვლევაზე, მინიმუმ საქმის ფაქტობრივ გარემოებებზე დაფუძნებული სამედიცინო ექსპერტის დასკვნა მაინც უნდა იქნეს მოთხოვნილი, წინააღმდეგ შემთხვევაში დამარწმუნებლად ვერ იქნება ნაჩვენები, რომ პირი სულით ავადმყოფია (D.C. v. Belgium*, §§ 87, 98-101; Constancia v. the Netherlands

(dec.), § 26, სადაც სტრასბურგის სასამართლომ დაუშვა, რომ მომჩივნის ფსიქიკური ჯანმრთელობის შესახებ სამედიცინო შემოწმება ჩაენაცვლებინა სხვა არსებული ინფორმაციით).

119. რაც შეეხება ზემოაღნიშნულ მეორე მდგომარეობას, ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის დაკავება შეიძლება აუცილებელი იყოს არამხოლოდ მაშინ, როდესაც პირს სჭირდება თერაპია, მედიკამენტი ან სხვა კლინიკური მკურნალობა მისი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ან შესამსუბუქებლად არამედ, ასევე როდესაც პირს სჭირდება კონტროლი და ზედამხედველობა პრევენციის მიზნით, მაგალითად, როდესაც მას შეუძლია ზიანი მიაყენოს საკუთარ თავს ან სხვა პირებს (Ilmseher v. Germany [GC], § 133; Hutchison Reid v. the United Kingdom, § 52).

მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტით ნებადართულია ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის დაკავება მაშინაც კი, როდესაც არ არის გათვალისწინებული სამედიცინო მკურნალობა, მაგრამ ასეთი მკურნალობა სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული პირის ჯანმრთელობის მდგომარეობის სერიოზულობით და დაინტერესებული პირის ან სხვათა დაცვის აუცილებლობით (N. v. Romania, § 151).

120. ფსიქიკური მდგომარეობა უნდა იყო გარკვეული სიმძიმის, რათა ჩაითვალოს „ნამდვილი“ ფსიქიკურ აშლილობად (Glien v. Germany, § 85). მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის მიზნებისთვის ნამდვილი ფსიქიკური აშლილობის დადგენისას, სადავო ფსიქიკური აშლილობა იმდენად სერიოზული ხასიათის უნდა იყოს, რომ საჭირო გახდეს ფსიქიკური ჯანმრთელობის მქონე პაციენტებისთვის შესაბამის დაწესებულებაში მკურნალობა (Ilmseher v. Germany [GC], § 129 Petschulies v. Germany, § 76).

121. იმ გადაწყვეტილების მიღებისას - უნდა დააკავონ თუ არა პირი, როგორც „სულით ავადმყოფი“ ეროვნულ ორგანოებს უნდა ჰქონდეთ გარკვეული დისკრეციული უფლებამოსილება, ვინაიდან, პირველ რიგში, ეროვნულმა ხელისუფლებამ უნდა შეაფასოს მათ წინაშე წარდგენილი მტკიცებულებები კონკრეტულ საქმეზე (Ilmseher v. Germany [GC], § 128; Plesó v. Hungary, § 61; H.L. v. the United Kingdom, § 98).

კომპეტენტურმა ეროვნულმა ხელისუფლებამ მის წინაშე არსებული ექსპერტის რჩევა მკაცრად უნდა შეამოწმოს და მიიღოს გადაწყვეტილება იმის შესახებ, იყო თუ არა სადავო პირი სულით ავადმყოფი (Ilmseher v. Germany [GC], § 132).

122. შესაბამისი დრო, რომელშიც პირი უნდა დადგინდეს, როგორც სულით ავადმყოფი, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, არის ამ პირის მდგომარეობის შედეგად თავისუფლების აღკვეთის ღონისძიების გატარების

თარიღი (*Ilseher v. Germany* [GC], § 134; *O.H. v. Germany*, § 78). თუმცა, დაკავებულის ფსიქიკური მდგომარეობის კუთხით ცვლილებები, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, უნდა იქნეს გათვალისწინებული (*Ilseher v. Germany* [GC], § 134). შესაბამისად, სამედიცინო ექსპერტების დასკვნები რომლებსაც ეყრდნობა ხელისუფლება, უნდა იყოს საკმარისად ახალი (*Kadusic v. Switzerland*, §§ 44 და 55).

123. ფსიქიკური აშლილობის არსებობის შეფასებისას, კონვენცია არ მოითხოვს ხელისუფლებისგან, გაითვალისწინოს დაინტერესებული პირის მიერ ჩადენილი ქმედებების ხასიათი, რამაც გამოიწვია მისი აუცილებელი პატიმრობა (*Denis and Irvine v. Belgium* [GC], § 169).

124. როდესაც სამედიცინო მტკიცებულება მიუთითებს პირის გამოჯანმრთელებაზე, ხელისუფლებას შეიძლება გარკვეული დრო დასჭირდეს იმის განსახილველად, შეწყვიტოს თუ არა მომჩივნის პატიმრობა (*Luberti v. Italy*, § 28). თუმცა, თავისუფლების აღკვეთის გაგრძელება წმინდა ადმინისტრაციული მიზეზების გამო არ არის გამართლებული (*R.L. and M.- J.D. v. France*, § 129).

125. სულით ავადმყოფი პირების დაკავება უნდა განხორციელდეს საავადმყოფოში, კლინიკაში ან სხვა შესაბამის დაწესებულებაში, რომელიც უფლებამოსილია ასეთი პირების დაკავებისათვის (*L.B. v. Belgium*, § 93; *Ashingdane v. the United Kingdom*, § 44; *O.H. v. Germany*, § 79).

126. ამის საპირისპიროდ, პირი შეიძლება დროებით მოთავსდეს დაწესებულებაში, რომელიც არ არის სპეციალურად შექმნილი სულით ავადმყოფი პირების დაკავებისათვის მანამ, სანამ მათ გადაიყვანენ სხვა დაწესებულებაში, იმ პირობით, რომ ლოდინის პერიოდი არ იქნება ზედმეტად ხანგრძლივი (*Pankiewicz v. Poland*, §§ 44-45; *Morsink v. the Netherlands*, §§ 67-69; *Brand v. the Netherlands*, §§ 64-66).

127. თავისუფლების აღკვეთის კანონიერებასა და მისი აღსრულების პირობებს შორის არსებითი კავშირის გათვალისწინებით, სულით ავადმყოფი პირის დაკავება პირველადი დაკავების შესახებ ბრძანების საფუძველზე შეიძლება კანონიერი გახდეს მას შემდეგ, რას ამ პირს გადაიყვანენ ფსიქიკური მდგომარეობისათვის შეუფერებელი დაწესებულებიდან სხვა შესაბამის დაწესებულებაში (*Ilseher v. Germany* [GC], §§ 140-141).

128. შესაბამისი თერაპიის ადმინისტრირება გახდა თავისუფლების აღკვეთის „კანონიერების“ უფრო ფართო კონცეფციის მოთხოვნა. სულით ავადმყოფი პირების ნებისმიერ დაკავებას უნდა ჰქონდეს თერაპიული მიზანი, რომელიც მიზნად ისახავს მათი ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობის მკურნალობას ან შემსუბუქებას, მათ შორის, საჭიროების შემთხვევაში, მათი საშიშროების შემცირებას ან კონტროლს (*Rooman v. Belgium* [GC], § 208).

129. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტს შესაბამისად გააჩნია ორმაგი ფუნქცია: ერთი მხრივ, დაცვის სოციალური ფუნქცია, ხოლო მეორე მხრივ, თერაპიული ფუნქცია, რომელიც დაკავშირებულია ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირის ინდივიდუალურ ინტერესებთან, რომ მიიღოს შესაბამისი და ინდივიდუალური ფორმის თერაპია მკურნალობის ფარგლებში. სათანადო და ინდივიდუალური მკურნალობა არის „შესაბამისი დაწესებულების“ ცნების განუყოფელი ნაწილი (*Rooman v. Belgium* [GC], § 210).

130. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი ასევე იძლევა პროცედურულ გარანტიებს, რომლებიც დაკავშირებულია სასამართლო გადაწყვეტილებებთან, რომლებიც უზრუნველყოფენ პირის იძულებით ჰოსპიტალიზაციას (*M.S. v. Croatia* (no. 2), § 114). „კანონიერების“ ცნება მოითხოვს სამართლიან და სათანადო პროცედურას, რომელიც დაინტერესებულ პირს საკმარის დაცვას სთავაზობს თავისუფლების თვითნებური აღკვეთისგან (*V.K. v. Russia*, § 33; *X. v. Finland*, § 148, მომჩივნის იძულებითი პატიმრობის გაგრძელებასთან დაკავშირებით შესაბამისი გარანტიების არარსებობის შესახებ).

131. ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში პირის იძულებითი მოთავსების პროცესმა უნდა უზრუნველყოს ქმედითი გარანტიები თვითნებობის წინააღმდეგ, ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირთა დაუცველობის გათვალისწინებით და მათი უფლებების შეზღუდვის დასაბუთებისათვის ძალზედ მნიშვნელოვანი მიზეზების გასამართლებლად (*M.S. v. Croatia* (no. 2), § 147).

132. მნიშვნელოვანია, რომ დაინტერესებული პირისთვის ხელმისაწვდომი იყოს სასამართლო და ჰქონდეს შესაძლებლობა, რომ მოუსმინონ პირადად, ან საჭიროების შემთხვევაში, წარმომადგენლობის რაიმე ფორმით. ეს გულისხმობს იმას, რომ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მოთავსებულმა პირმა, თუ არ არსებობს განსაკუთრებული გარემოებები, უნდა მიიღოს სამართლებრივი დახმარება მისი პატიმრობის გაგრძელებასთან, შეჩერებასთან ან შეწყვეტასთან დაკავშირებით (იქვე, §§ 152 and 153; *N. v. Romania*, § 196).

133. მხოლოდ ადვოკატის დანიშვნა, ადვოკატის მიერ რეალურად იურიდიული დახმარების გაწევის გარეშე, ვერ დააკმაყოფილებს საჭირო „იურიდიული დახმარების“ მოთხოვნებს იმ პირებისთვის, რომლებიც მიჩნეულნი არიან „სულით ავადმყოფებად“. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა ეფექტური სამართლებრივი წარმომადგენლობა მოითხოვს უფლებამოსილი ეროვნული სასამართლოების მხრიდან მათი კანონიერი წარმომადგენლების ზედამხედველობის გაძლიერებას (*M.S. v. Croatia* (no. 2), § 154; იხ. ასევე, *V.K. v. Russia* რომელიც ეხება სასამართლოს მიერ დანიშნული ადვოკატის მიერ ეფექტური

იურიდიული დახმარების გაწევის მარცხს და ეროვნული სასამართლოების მიერ ამ ხარვეზის აშკარა უგულვებელყოფას).

4. ალკოჰოლიკების და ნარკომანების დაკავება

134. კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი არ უნდა იქნეს განმარტებული ისე, როგორც მხოლოდ „ალკოჰოლიკების“ დაკავება „ალკოჰოლიზმის“ კლინიკურ მდგომარეობაში მყოფი პირების შეზღუდული გაგებით, რადგან ამ დებულების ტექსტში არაფერი აფერხებს სახელმწიფოს, რომ გამოიყენოს ეს ზომა ინდივიდის მიმართ, რათა შეზღუდოს საკუთარი თავისათვის და საზოგადოებისათვის გამოწვეული ზიანი ან თავიდან აიცილოს დაღვეის შემდგომი საშიში ქცევა (Kharin v. Russia, § 34).

135. ამრიგად, პირები, რომლებსაც არ აქვთ დასმული „ალკოჰოლიზმის“ სამედიცინო დიაგნოზი, მაგრამ ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ ყოფნის დროს მათი ქცევა საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ წესრიგს ან საკუთარ თავს, შეიძლება დააპატიმრონ საზოგადოების ან საკუთარი ინტერესების დასაცავად, როგორცაა მათი ჯანმრთელობა ან პირადი უსაფრთხოება (Hilda Hafsteinsdóttir v. Iceland, § 42). თუმცა, ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტი ნებსა რთავს პირის დაკავებას მხოლოდ ალკოჰოლის მიღების გამო (Petschulies v. Germany, § 65; Witold Litwa v. Poland, §§ 61-62).

5. მაწანწალები

136. „მაწანწალების“ შესახებ სასამართლო პრაქტიკა მწირია. დებულების გამოყენების სფერო მოიცავს პირებს, რომლებსაც არ აქვთ მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი, არ აქვთ საარსებო საშუალება და არ აქვთ რეგულარული საქმიანობა ან პროფესია. ეს სამი პირობა, შთაგონებული ბელგიის სისხლის სამართლის კოდექსით, არის კუმულატიური: ისინი უნდა შესრულდეს ერთდროულად ერთსა და იმავე პირთან მიმართებით (De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium, § 68).

F. უცხოელის დაკავება

კონვენციის 5 § 1 (ვ) მუხლი

“1. ... ყველას აქვს თავისუფლებისა და პირადი უსაფრთხოების უფლება. არავის შეიძლება აღეკვეთოს თავისუფლება, გარდა შემდეგი შემთხვევებისა და კანონით განსაზღვრული წესის შესაბამისად:

... (ვ) პირის მართლზომიერი დაკავება ან დაპატიმრება ქვეყანაში მისი უნებართვოდ შესვლის აღსაკვეთად ან იმ პირის მართლზომიერი დაკავება ან

დაპატიმრება, რომლის წინააღმდეგაც ხორციელდება ღონისძიებები მისი დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით.”

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

თავისუფლების აღკვეთა (5-1) – კანონით დადგენილი პროცედურა (5-1) – კანონიერი დაკავება ან დაპატიმრება (5-1) ქვეყანაში უნებართვოდ შესვლის თავიდან აცილება (5-1-f) – გაძევება (5-1-f) – ექსტრადიცია (5-1-f)

1. დაკავება ქვეყანაში უნებართვოდ შესვლის თავიდან აცილების მიზნით

137. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი სახელმწიფოებს საშუალებას აძლევს, გააკონტროლონ უცხოელთა თავისუფლება იმიგრაციის კონტექსტში (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 89). მიუხედავად იმისა, რომ ამ დებულების პირველი ნაწილი ითვალისწინებს თავშესაფრის მაძიებლის ან სხვა იმიგრანტის დაკავებას სახელმწიფოს მიერ ქვეყანაში შესვლის ნებართვის მინიჭებამდე, ასეთი დაკავება უნდა შეესაბამებოდეს მე-5 მუხლის საერთო მიზანს, რომელიც არის თავისუფლების უფლების დაცვა და იმის უზრუნველყოფა, რომ არავის უნდა ჩამოერთვას თავისუფლება თვითნებურად (Saadi v. the United Kingdom [GC], §§ 64-66).

138. კითხვა, თუ როდის წყვეტს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი მოქმედებას, რადგან პირს მიენიჭა ოფიციალური ნებართვა შესვლის ან დარჩენის შესახებ, მეტწილად დამოკიდებულია ეროვნულ კანონმდებლობაზე (Suso Musa v. Malta, [GC] § 97).

139. პრინციპი, რომ დაკავება არ უნდა იყოს თვითნებური, ვრცელდება დაკავებაზე მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის პირველი ნაწილის ფარგლებში, იმავე ფორმით, როგორც ეს ხდება მეორე ნაწილთან მიმართებით (Saadi v. the United Kingdom [GC], § 73).

140. „თვითნებობისგან თავისუფლება“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის პირველი ნაწილის კონტექსტში ნიშნავს იმას, რომ ასეთი დაკავება უნდა განხორციელდეს კეთილსინდისიერად; ის მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული პირის ქვეყანაში უნებართვო შემოსვლის აღკვეთის მიზანთან; დაკავების ადგილი და პირობები უნდა იყოს შესაბამისი, იმის გათვალისწინებით, რომ ღონისძიება გამოიყენება არა მათთვის, ვინც ჩაიდინა სისხლის სამართლის დანაშაული, არამედ უცხოელებისთვის, რომლებიც ხშირად სიკვდილის შიშის გამო მირბიან საკუთარი ქვეყნიდან; და დაკავების ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს იმ მიზანს, რომელიც გონივრულად არის საჭირო მისაღწევი მიზნისთვის (იქვე., § 74).

141. სტრასბურგის სასამართლომ გამოთქვა შეხედულებები ხელისუფლების პრაქტიკის მიმართ, რომ თავშესაფრის მაძიებელი ავტომატურად დააკავონ მათი განსაკუთრებული საჭიროებების ინდივიდუალური შეფასების გარეშე (Thimothawes v. Belgium, § 73; Mahamed Jama v. Malta, § 146).

142. სტრასბურგის სასამართლომ დაკავების შესახებ ბრძანების შესრულების წესის განხილვისას უნდა გაითვალისწინოს მომავალი იმიგრანტების განსაკუთრებული მდგომარეობა (Kanagaratnam v. Belgium, § 80, სადაც მომჩივანი და მისი სამი შვილი დაკავებულნი იყვნენ დაწესებულებაში, რომელიც განკუთვნილი იყო ზრდასრულებისათვის; Rahimi v. Greece, § 108, რომელიც ეხება თანმხლები არასრულწლოვნის ავტომატურად დაკავებას).

143. სახელმწიფო საზღვრებზე თავშესაფრის მაძიებელთა მასიური ჩამოსვლის შემთხვევაში, თვითნებობის აკრძალვის პირობებში, მე-5 მუხლის კანონიერების მოთხოვნა შეიძლება ჩაითვალოს ზოგადად დაკმაყოფილებულად ეროვნული სამართლებრივი რეჟიმით, რომელიც ითვალისწინებს, მაგალითად, იმ ორგანოს სახელს, რომელიც უფლებამოსილია გამოსცეს ბრძანება სატრანზიტო ზონაში თავისუფლების აღკვეთის შესახებ, ბრძანების ფორმას, მის შესაძლო საფუძვლებს და შეზღუდვებს, დაკავების მაქსიმალურ ხანგრძლივობასა და, როგორც ამას მოითხოვს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, გასაჩივრების შესაძლებლობას (Z.A. and Others v. Russia [GC], § 162).

144. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი არ აფერხებს სახელმწიფოებს, მიიღონ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის დებულებები, რომლებიც აყალიბებენ იმ საფუძვლებს, რომელთა მიხედვითაც შესაძლებელია ასეთი დაკავების შესახებ ბრძანების გაცემა, თავშესაფრის მაძიებელთა მასიური შემოდინების პრაქტიკული რეალობის გათვალისწინებით. კერძოდ, 1 პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი არ კრძალავს თავისუფლების აღკვეთას ტრანზიტულ ზონაში ლიმიტირებული პერიოდით, იმ საფუძვლით, რომ ეს დაკავება ზოგადად აუცილებელია თავშესაფრის მაძიებელთა ყოფნის უზრუნველსაყოფად მათი მოთხოვნის განხილვამდე ან, უფრო მეტიც, იმ საფუძვლით, რომ საჭიროა თავშესაფრის მოთხოვნის შესახებ განცხადების დასაშვებობის სწრაფად შემოწმება და ამ მიზნით, სტრუქტურა და ადაპტირებული პროცედურები შექმნილია სატრანზიტო ზონაში (იქვე., § 163).

2. დაკავება დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით

145. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი არ მოითხოვს, რომ პატიმრობა გონივრულად ჩაითვალოს საჭიროდ, მაგალითად, რათა არ მოხდეს პირის მიერ დანაშაულის ჩადენა ან გაქცევა. ამ მხრივ, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი ითვალისწინებს მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტისაგან

განსხვავებულ დაცვის დონეს: „ვ“ ქვეპუნქტის თანახმად, მხოლოდ ის არის საჭირო, რომ „მოქმედება ხორციელდებოდეს დეპორტაციის ან ექსტრადიციის მიზნით“. ამრიგად, მისი გამოყენების მიზნებისთვის არ აქვს მნიშვნელობა შეიძლება თუ არა გაძევების საფუძველი იყოს გამართლებული ეროვნული ან კონვენციის კანონმდებლობით (Chahal v. the United Kingdom, § 112; Čonka v. Belgium, § 38; Nasrulloev v. Russia, § 69; Soldatenko v. Ukraine, § 109).

დაკავების აუცილებლობის ტესტი შესაძლოა ასევე საჭირო იყოს ეროვნული კანონმდებლობით (Muzamba Oyaw v. Belgium (dec.), § 36; J.R. and Others v. Greece, § 111).

146. მიუხედავად ამისა, სტრასბურგის სასამართლომ გაითვალისწინა დაკავებული პირების კონკრეტული გარემოება და ნებისმიერი განსაკუთრებული მოწყვლადობა (როგორცაა ჯანმრთელობა ან ასაკი), რამაც შეიძლება შეუსაბამო გახადოს მათი პატიმრობა (Thimothawes v. Belgium, § 73, 79-80).

როდესაც საქმეში ბავშვია ჩართული, სტრასბურგის სასამართლო მიიჩნევს, რომ გამონაკლისის სახით, თავისუფლების აღკვეთა აუცილებელი უნდა იყოს დასახული მიზნის შესასრულებლად, კერძოდ ოჯახის გაძევების უზრუნველსაყოფად (A.B. and Others v. France, § 120). დაკავების ცენტრში ბავშვის მშობლის თანხლება ექვევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტში მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც ეროვნულ ხელისუფლებას შეუძლია დაადგინოს, რომ ეს უკანასკნელი ზომა მიღებულია იმის ფაქტობრივი შემოწმების შედეგად, რომ არ შეიძლება დაწესდეს სხვა ზომა, რომელიც გულისხმობს მათი თავისუფლების ნაკლებად შეზღუდვას (იქვე, § 123).

147. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის მიზნებისთვის დაკავება შეიძლება გამართლებული იყოს კომპეტენტური ორგანოების მიერ, მაშინაც კი თუ ოფიციალური მოთხოვნა ან ექსტრადიციის შესახებ ბრძანება არ ყოფილა გაცემული, იმის გათვალისწინებით, რომ ასეთი გამოძიება შეიძლება ჩაითვალოს „ქმედებად“, რომელიც მიღებულია დებულების შესაბამისად (X. v. Switzerland, კომისიის გადაწყვეტილება 9 დეკემბერი 1980).

148. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის შესაბამისად, ნებისმიერი თავისუფლების აღკვეთა გამართლებული იქნება მხოლოდ მანამ, სანამ დეპორტაციის ან ექსტრადიციის პროცესი მიმდინარეობს. თუკი ასეთ საქმის წარმოებას თან არ ახლავს სათანადო გამოძიება, დაკავება არ იქნება დასაშვები მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 90; A. and Others v. the United Kingdom [GC], § 164; Amie and Others v. Bulgaria, § 72; Shikhsaitov v. Slovakia, § 56, იმ საქმეთა მაგალითებით, სადაც ირღვევა აღნიშნული დებულება).

149. იმისათვის, რომ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად დაკავება არ იქნეს აღიარებული თვითნებურად, იგი უნდა განხორციელდეს კეთილსინდისიერად; ის მჭიდროდ უნდა იყოს დაკავშირებული დაკავების საფუძველთან, რომელსაც ეყრდნობა მთავრობა; დაკავების ადგილი და პირობები უნდა იყოს შესაბამისი და დაკავების ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს იმ დროს, რაც განხორციელებული მიზნისთვის არის საჭირო (*A. and Others v. the United Kingdom*, § 164; *Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*, §§ 117-19 სხვა მითითებებთან ერთად).

150. გამევეების მიზნით დაკავება არ უნდა იყოს სადამსჯელო ხასიათის და უნდა ახლდეს შესაბამისი გარანტიები (*Azimov v. Russia*, § 172).

151. ეროვნული ხელისუფლება ვალდებულია განიხილოს, არის თუ არა გამევეება რეალური პერსპექტივა და არის თუ არა დაკავება გამევეების მიზნით, თავიდანვე და შემდეგაც, გამართლებული (*Al Husin v. Bosnia and Herzegovina* (no. 2), § 98). უნდა არსებობდეს პროცედურული გარანტიები, რომლებიც ხელს შეუშლის თვითნებობის რისკს გამევეების მიზნით დაკავებისას (*Kim v. Russia*, § 53).

152. იმის შეფასებისას, უზრუნველყოფს თუ არა ეროვნული კანონმდებლობა შესაბამის პროცედურულ გარანტიებს თვითნებობის საწინააღმდეგოდ, სტრასბურგის სასამართლომ შეიძლება გაითვალისწინოს დაკავების ვადების არსებობა ან არარსებობა, ასევე სასამართლო დაცვის ხელმისაწვდომობა. ამასთან, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი არ მოითხოვს სახელმწიფოებისგან, დააწესონ მაქსიმალური პერიოდი დეპორტაციის მიზნით დაკავებისას ან საიმიგრაციო პატიმრობის ავტომატური სასამართლო განხილვა. სასამართლო პრაქტიკა აჩვენებს, რომ ეროვნული კანონმდებლობით განსაზღვრულ ვადებთან შესაბამისობა ან სასამართლო განხილვის ავტომატური არსებობა, თავისთავად არ იძლევა გარანტიას, რომ საემიგრაციო დაკავების სისტემა შეესაბამება კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტის მოთხოვნებს (*J.N. v. the United Kingdom*, §§ 83-96).

153. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი ან სხვა ქვეპუნქტები არ იცავენ ბალანსს პირის თავისუფლების უფლებას და სახელმწიფოს ინტერესს შორის, რომ დაიცვან თავისი მოსახლეობა ტერორისტული საფრთხისაგან (*A. and Others v. the United Kingdom* [GC], § 171).

154. კონვენცია არ შეიცავს დებულებებს იმ გარემოებებთან დაკავშირებით, რომლებშიც შესაძლებელია ექსტრადიციის დაშვება ან პროცედურა, რომელიც უნდა განხორციელდეს ექსტრადიციის მინიჭებამდე. იმ პირობით, რომ ეს არის დაინტერესებულ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის შედეგი და იმ პირობით, რომ ლტოლვილის დაკავების შესახებ ბრძანების სამართლებრივი

საფუძველია მისი წარმოშობის სახელმწიფოს მიერ გაცემული ბრძანება დაკავების შესახებ, თუნდაც არატიპიური ექსტრადიცია არ შეიძლება ჩაითვალოს კონვენციის საწინააღმდეგოდ (*Ocalan v. Turkey* [GC], § 86; *Adamov v. Switzerland*, § 57).

155. როდესაც ექსტრადიციის შესახებ ბრძანება ეხება პირს, რომელსაც ემუქრება სისხლის სამართლის ბრალდება მომთხოვნ სახელმწიფოში, მოთხოვნილი სახელმწიფო ვალდებულია იმოქმედოს უფრო გულმოდგინედ, ვიდრე ისეთი ექსტრადიციის დროს, როდესაც მისი მიზანია სასჯელის აღსრულება, რათა უზრუნველყოს დაინტერესებული პირის უფლებების დაცვა (*Gallardo Sanchez v. Italy*, § 42).

156. რაც შეეხება სახელმწიფოებს შორის ექსტრადიციის ღონისძიებებს, როდესაც ერთი კონვენციის ხელშემკვრელი მხარეა, ხოლო მეორე არ არის, ექსტრადიციის ხელშეკრულებით დადგენილი წესები ან თუ ასეთი ხელშეკრულება არ არსებობს, დაინტერესებულ სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობა, ასევე შესაბამისი ფაქტორია იმის გასარკვევად, იყო თუ არა დაკავება კანონიერი, რომელმაც გამოიწვია სტრასბურგის სასამართლოში შემდგომი საჩივრის წარდგენა. ის ფაქტი, რომ ლტოლვილის გადაცემა მოხდა სახელმწიფოებს შორის თანამშრომლობის საფუძველზე, თავისთავად არ ხდის დაკავებას უკანონოს და შესაბამისად, არ წარმოშობს რაიმე პრობლემას მე-5 მუხლის შესაბამისად (*Ocalan v. Turkey* [GC], § 87).

157. სტრასბურგის სასამართლოს მითითების შემდეგ, ხელშემკვრელი სახელმწიფოს მიერ დროებითი ღონისძიების განხორციელება, რომ სასურველი იქნებოდა პირის კონკრეტულ ქვეყანაში არდაბრუნება, თავისთავად არანაირ გავლენას არ ახდენს იმაზე იყო თუ არა თავისუფლების აღკვეთა (რომელსაც პირი შეიძლება დაექვემდებაროს) კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის შესაბამისი (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*, § 74). დაკავება უნდა იყოს კანონიერი და არათვითნებური (*Azimov v. Russia*, § 169).

ის ფაქტი, რომ ასეთი ღონისძიების გამოყენება ხელს უშლის პირის დეპორტაციას არ ხდის მის დაკავებას უკანონოს, იმ პირობით რომ გაძევების პროცესი ჯერ კიდევ არ დასრულებულა და მისი გაგრძელებული დაკავება არ არის დაუსაბუთებელი (*S.P. v. Belgium* (dec.); *Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*, § 120).

IV. გარანტიები თავისუფლებააღკვეთილი პირებისათვის

A. ინფორმაცია დაკავების მიზეზების შესახებ (მუხლი 5 § 2)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი

„2. დაკავებულ პირს მისთვის გასაგებ ენაზე დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს მისი დაკავების მიზეზები და მისთვის წაყენებული ყველა ბრალდება.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

დაუყოვნებლივ ეცნობოს (5-2) - მისთვის გასაგებ ენაზე (5-2) - მისი დაკავების მიზეზები - (5-2) - წაყენებული ბრალდება (5-2)

1. გამოყენებადობა

158. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტში მოცემული სიტყვები უნდა განიმარტოს ავტონომიურად, კერძოდ, მე-5 მუხლის მიზნებისა და ამოცანის შესაბამისად, რაც არის პირთა დაცვა თავისუფლების თვითნებური აღკვეთისგან. ტერმინი „დაკავება“ სცილდება სისხლის სამართლის ღონისძიებების ფარგლებს და სიტყვები „ყველა ბრალდება“ არ მიუთითებს გამოყენებადობის პირობაზე, არამედ საბოლოო შედეგზე რაც მხედველობაში იქნება მიღებული. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ერთმანეთისგან არ ასხვავებს თავისუფლებააღკვეთილ პირებს იმის მიხედვით ისინი დაკავებულნი არიან თუ დაპატიმრებულნი. შესაბამისად, არ არსებობს საფუძვლები, რითაც ეს უკანასკნელი გამოირიცხება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის მოქმედების ფარგლებიდან (*Van der Leer v. the Netherlands*, §§ 27-28), რომელიც ვრცელდება დაკავებაზე ექსტრადიციის (*Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, §§ 414-15) და სამედიცინო მკურნალობის მიზნებისთვის (*Van der Leer v. the Netherlands*, §§ 27-28; *X. v. the United Kingdom*, § 66); აღნიშნული მუხლი ასევე ვრცელდება შემთხვევებზე, როდესაც პირები დაუბრუნდნენ თავისუფლების აღკვეთის დაწესებულებას მას შემდეგ, რაც პირობით იყვნენ გათავისუფლებულნი (*X v. Belgium*, კომისიის გადაწყვეტილება).

2. მიზანი

159. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი შეიცავს გარანტიას, რომ ნებისმიერმა დაკავებულმა პირმა უნდა იცოდეს, თუ რატომ შეეზღუდა თავისუფლება და ეს გარანტია არის კონვენციის მე-5 მუხლით უზრუნველყოფილი დაცვის განუყოფელი ნაწილი (*Khlaifia and Others v. Italy [GC]*, § 115). როდესაც პირს ეცნობება მისი დაკავებისა თუ დაპატიმრების მიზეზები, მას შეუძლია, თუ საჭიროდ მიიჩნევს, მიმართოს სასამართლოს, რათა გაასაჩივროს დაკავების კანონიერება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის შესაბამისად (*Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom*, § 40; *Conka v. Belgium*, § 50).

160. პირი, რომელსაც უფლება აქვს სამართალწარმოების ფარგლებში დროულად განისაზღვროს მისი დაკავების კანონიერების საკითხი, ამ უფლებას ეფექტიანად ვერ გამოიყენებს, თუ მას დროულად და ადეკვატურად არ ეცნობება მიზეზები, თუ რატომ აღეკვეთა თავისუფლება (Van der Leer v. the Netherlands, § 28; Shamayev and Others v. Georgia and Russia, § 413; Grubnyk v. Ukraine, §§ 97 and 99).

3. პირი, რომელსაც უნდა ეცნობოს დაკავების მიზეზები

161. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის ფორმულირებიდან ნათელია, რომ სახელმწიფოთა ვალდებულებაა პირს ან მის წარმომადგენელს მიაწოდოს კონკრეტული ინფორმაცია (Saadi v. the United Kingdom, § 53, დადასტურდა 2008 წელს დიდი პალატის მიერ). თუ მომჩივანს არ შეუძლია ინფორმაციის მიღება, შესაბამისი დეტალები უნდა ეცნობოს იმ პირებს, რომლებიც მის ინტერესებს წარმოადგენენ, როგორებიცაა ადვოკატი ან მეურვე (X. v. the United Kingdom, § 106; Z.H. v. Hungary, §§ 42-43).

4. დაკავების მიზეზები უნდა ეცნობოს „დაუყოვნებლივ“

162. იყო თუ არა ინფორმაცია მიწოდებული დაუყოვნებლივ უნდა შეფასდეს თითოეულ საქმეზე მისი კონკრეტული მახასიათებლების გათვალისწინებით (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 115; Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, § 40; Murray v. the United Kingdom [GC], § 72).

163. დაუყოვნებლივობის მოთხოვნა დაკმაყოფილდება, თუ პირს დაკავების საფუძვლები ეცნობება დაკავებიდან რამდენიმე საათის განმავლობაში (Kerr v. the United Kingdom (dec.); Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, § 42).

5. მიზეზების მიწოდების ფორმა

164. დაკავების მიზეზები არ არის საჭირო აუცილებლად მოცემული იყოს დაკავების თაობაზე გადაწყვეტილების ტექსტში; აგრეთვე სავალდებულო არაა, რომ ის წერილობითი ან რაიმე სხვა ფორმით იყოს მიწოდებული (X. v. Germany, 1978 წლის 13 დეკემბრის კომისიის გადაწყვეტილება; Kane v. Cyprus (dec.)).

თუმცა, თუ ამ პროცესში სათანადოდ არ იქნება გათვალისწინებული შეზღუდული გონებრივი შესაძლებლობების მქონე პირების მდგომარეობა, არ შეიძლება ითქვას, რომ მათ მიეწოდა საჭირო ინფორმაცია, რაც შესაძლებლობას მისცემდა ეფექტიანად და გონივრულად გამოეყენებინა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული უფლება, დაკავების კანონიერების გასაჩივრების თაობაზე, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც დაკავების მიზეზები პირის ნაცვლად მის ადვოკატს ან მეურვეს ეცნობა (Z.H. v. Hungary, § 41).

165. დაკავების მიზეზები პირს შეიძლება ეცნობოს ან მისთვის ნათელი გახდეს დაკავების შემდგომი დაკითხვის დროს (Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, § 41; Murray v. the United Kingdom [GC], § 77; Kerr v. the United Kingdom (dec.); Grubnyk v. Ukraine, §§ 95 and 98).

166. დაკავებული პირები ვერ იდავებენ, რომ მათ არ იცოდნენ დაკავების მიზეზები, როდესაც ისინი დაკავებულნი იყვნენ სისხლისსამართლებრივი და განზრახი ქმედების განხორციელების შემდეგ დაუყოვნებლივ (Dikme v. Turkey, § 54) ან როდესაც მათ იცოდნენ დანაშაულის დეტალები, რომლებიც მოცემული იყო დაკავების ოქმში და ექსტრადიციის მოთხოვნაში (Ocalan v. Turkey (dec)).

6. მიზეზების მოცულობა

167. მიწოდებული ინფორმაციის შინაარსი იყო თუ არა საკმარისი, უნდა შეფასდეს თითოეულ საქმეზე კონკრეტული მახასიათებლების გათვალისწინებით (Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, § 40). მიუხედავად ამისა, მხოლოდ დაკავების სამართლებრივ საფუძველზე მითითება არ არის საკმარისი მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტის მიზნებისთვის (იქვე, § 41; Murray v. the United Kingdom [GC], § 76; Kortesis v. Greece, §§ 61-62).

168. დაკავებულ პირებს მარტივი, მათთვის გასაგები არატექნიკური ენით, უნდა აცნობონ დაკავების ფაქტობრივი და სამართლებრივი საფუძვლები, რათა მათ შეძლონ, თუ საჭიროდ მიიჩნევენ, მიმართონ სასამართლოს და გაასაჩივრონ დაკავების კანონიერება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 115; J.R. and Others v. Greece, §§ 123-124; Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, § 40; Murray v. the United Kingdom [GC], § 72). თუმცა, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი არ მოითხოვს, რომ ინფორმაცია შეიცავდეს დაკავებული პირის წინააღმდეგ არსებული ბრალდების სრულ სიას (Bordovskiy v. Russia, § 56; Nowak v. Ukraine, § 63; Gasiņš v. Latvia, § 53).

169. როდესაც პირებს აკავებენ ექსტრადიციის მიზნებისთვის, მათთვის მიწოდებული ინფორმაცია შეიძლება კიდევ უფრო ნაკლებად სრულყოფილი იყოს (Suso Musa v. Malta, §§ 113 and 116; Kaboulov v. Ukraine, § 144; Bordovskiy v. Russia, § 56), ვინაიდან ამ მიზნით დაკავება არ მოითხოვს გადაწყვეტილების მიღებას ბრალთან მიმართებით (Bejaoui v. Greece, კომისიის გადაწყვეტილება). თუმცა, აღნიშნულ პირებს უნდა მიეწოდოთ საკმარისი ინფორმაცია, რათა შეძლონ სასამართლოსათვის მიმართვა დაკავების კანონიერების განხილვის მიზნით, რაც უზრუნველყოფილია მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით (Shamayev and Others v. Georgia and Russia, § 427).

7. პირისთვის გასაგები ენა

170. როდესაც დაკავების ოქმი დაწერილია იმგვარი ენით, რომ დაკავებული მას ვერ იგებს, კონვენციის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი შესრულდება, როდესაც მოგვიანებით დაკითხვის დროს, მომჩივანს მისთვის გასაგებ ენაზე ეცნობება დაკავების მიზეზები (*Delcourt v. Belgium*, კომისიის გადაწყვეტილება).

171. მიუხედავად ამისა, როდესაც ამ მიზნისთვის გამოიყენება თარჯიმანი, ხელისუფლების ორგანოს ვალდებულებაა, უზრუნველყოს, რომ თარგმნა მიმდინარეობდეს ზუსტად და დეტალურად (*Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, § 425).

B. უფლება დაუყოვნებლივ წარედგინოს მოსამართლეს (მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი

ამ მუხლის 1-ლი (გ) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი დაუყოვნებლივ წარედგინება მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს ....

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

მოსამართლე ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილი სხვა მოხელე (5-3) - დაუყოვნებლივ წარედგინოს მოსამართლეს (5-3)

1. დებულების მიზანი

172. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი სისხლის სამართლის დანაშაულის განხორციელებაში ეჭვმიტანილ დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირებს უზრუნველყოფს გარანტიით, რომ თვითნებურად ან გაუმართლებლად არ აღეკვეთებათ თავისუფლება (*Aquilina v. Malta [GC]*, § 47; *Stephens v. Malta (no. 2)*, § 52).

173. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტიის არსებითი მახასიათებელია სასამართლო კონტროლი, რომელიც ხორციელდება აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ პირის თავისუფლების უფლებაში ჩარევაზე (*Brogan and Others v. the United Kingdom*, § 58; *Pantea v. Romania*, § 236; *Assenov and Others v. Bulgaria*, § 146). სასამართლო კონტროლი აღიარებულია „დემოკრატიული საზოგადოების ერთ-ერთ ფუნდამენტურ პრინციპად, რომელიც ცალსახად

მოხსენიებულია კონვენციის პრეამბულაში” (Brogan and Others v. the United Kingdom, § 58).

174. სასამართლო კონტროლი მიზნად ისახავს უზრუნველყოს ეფექტიანი დაცვა არასათანადო მოპყრობის რისკის წინააღმდეგ, რომელიც ყველაზე დიდია დაკავების ადრეულ ეტაპზე და აგრეთვე დაიცვას პირები სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლების ან ხელისუფლების სხვა ორგანოს წარმომადგენლების მხრიდან უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენებისაგან (Ladent v. Poland, § 72).

2. სწრაფი და ავტომატური სასამართლო კონტროლი

175. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის პირველი ნაწილი მიზნად ისახავს ადმინისტრაციული ან საპოლიციო პატიმრობის სწრაფ და ავტომატურ სასამართლო კონტროლს 1-ლი პუნქტის „გ” ქვეპუნქტის შესაბამისად (De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands, § 51; Aquilina v. Malta [GC], §§ 48-49).

176. დაკავებული პირის პირველი წარდგენა სასამართლოს წინაშე, პირველ ყოვლისა, უნდა იყოს სწრაფი, რათა შესაძლებელი იყოს არასათანადო მოპყრობის გამოვლენა და აგრეთვე, მინიმუმამდე იქნეს დაყვანილი პირის თავისუფლებაში გაუმართლებელი ჩარევა. ამ მოთხოვნით დაწესებული დროის მკაცრი შეზღუდვა მცირე შესაძლებლობას ტოვებს ინტერპრეტაციისთვის, წინააღმდეგ შემთხვევაში პირის საზიანოდ მნიშვნელოვნად შესუსტდებოდა პროცედურული გარანტია და ამ დებულებით დაცული უფლების არსის ხელყოფის რისკი იარსებებდა (McKay v. the United Kingdom [GC], § 33).

177. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი არ ითვალისწინებს გამონაკლისს იმ მოთხოვნიდან, რომ პირი დაკავების ან დაპატიმრების შემდეგ დაუყოვნებლივ უნდა წარედგინოს მოსამართლეს ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილ სხვა მოხელეს, თუნდაც [ამ პროცესში] სასამართლოს წინასწარი ჩართულობის საფუძველზე (Bergmann v. Estonia, § 45).

178. ოთხ დღეზე მეტი ნებისმიერი დროის პერიოდი არის *prima facie* გადაჭარბებული (Oral and Atabay v. Turkey, § 43; McKay v. the United Kingdom [GC], § 47; Năstase-Silivestru v. Romania, § 32). უფრო ხანმოკლე ვადამაც შეიძლება დაარღვიოს „დაუყოვნებლივ” პირის წარდგენის მოთხოვნა, თუ არ არსებობდა რაიმე განსაკუთრებული სირთულე ან გამონაკლისი გარემოება, რომელიც ხელისუფლების ორგანოებს ხელს უშლიდა მოსამართლის წინაშე პირის უფრო ადრე წარდგენაში (Gutsanovi v. Bulgaria, §§ 154-59; İpek and Others v. Turkey, §§ 36-37; Kandzhov v. Bulgaria, § 66).

დაუყოვნებლივ პირის წარდგენის მოთხოვნა კიდევ უფრო მკაცრია იმ შემთხვევაში, როდესაც პოლიციის განყოფილებაში მოთავსება გრძელდება იმ პერიოდიდან,

როდესაც პირს რეალურად აღეკვეთა თავისუფლება (*Vassis and Others v. France*, § 60, რომელიც ეხება ღია ზღვაში ეკიპაჟის დაკავებას).

179. როდესაც პირი დაკავებულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის მეორე ნაწილის საფუძველზე, სისხლისსამართლებრივი სამართალწარმოების კონტექსტს მიღმა, პრევენციული მიზნებისთვის პირის დაკავებასა და სასამართლოს წინაშე დაუყოვნებლივ მის წარდგენას შორის დროის პერიოდი უფრო ხანმოკლე უნდა იყოს, ვიდრე სისხლისსამართლებრივ სამართალწარმოებაში წინასწარი პატიმრობის შემთხვევაში. როგორც წესი, პრევენციული დაკავების კონტექსტში საუბარი უნდა იყოს არა დღეებზე, არამედ საათებზე (*S., V. and A. v. Denmark [GC]*, §§ 133-134).

180. ის ფაქტი, რომ დაკავებული პირისთვის ხელმისაწვდომი იყო სასამართლო ორგანო, არ არის საკმარისი მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის პირველი ნაწილის მოთხოვნების შესასრულებლად (*De Jong, Baljet and Van den Brink v. The Netherlands*, § 51; *Pantea v. Romania*, § 231).

181. დაკავების სასამართლო კონტროლი უნდა იყოს ავტომატური და არ შეიძლება დამოკიდებული იყოს დაკავებული პირის მიერ შესაბამისი განაცხადის გაკეთებაზე (*McKay v. the United Kingdom [GC]*, § 34; *Varga v. Romania*, § 52; *Viorel Burzo v. Romania*, § 107). მსგავსი მოთხოვნა შეცვლიდა მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტიის ბუნებას, რომელიც განსხვავდება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით დადგენილი გარანტიისაგან (ეს უკანასკნელი უზრუნველყოფს სასამართლოსადმი მიმართვის უფლებას, პირის დაკავების კანონიერების განხილვის მიზნით). ზემოთ განხილულმა მოთხოვნამ აგრეთვე, შესაძლოა ძირი გამოუთხაროს მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის აღნიშნული გარანტიის მიზანს, რაც არის პირის დაცვა თვითნებური დაკავებისგან იმის უზრუნველყოფით, რომ თავისუფლების აღკვეთა ექვემდებარება დამოუკიდებელი სასამართლოს განხილვას (*Aquilina v. Malta [GC]*, § 49; *Niedbala v. Poland*, § 50).

182. სასამართლო განხილვის ავტომატური ბუნება აუცილებელია ამ მიზნის შესასრულებლად, ვინაიდან არასათანადო მოპყრობას დაქვემდებარებულ პირს შეიძლება არ შეეძლოს განცხადების შეტანა და მოსამართლის მიერ მისი დაკავების კანონიერების განხილვის მოთხოვნა; იგივე შეიძლება ითქვას დაკავებული პირების სხვა მოწყვლად კატეგორიებზე, როგორებიცაა ფსიქიკური პრობლემების მქონე პირები ან დაკავებულები, რომლებმაც არ იციან შესაბამისი ენა (*McKay v. the United Kingdom [GC]*, § 34; *Ladent v. Poland*, § 74).

3. სათანადო სასამართლო მოხელე

183. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში მოხსენიებული „მოსამართლე ან სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილი სხვა მოხელე“

არის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტში მოცემული „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს“ სინონიმი (Schuesser v. Switzerland, § 29).

184. „სასამართლო ხელისუფლების“ განხორციელება აუცილებლად არ შემოიფარგლება მხოლოდ სასამართლო დავების განხილვით. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი მოიცავს როგორც მოსამართლეებს, ასევე პროკურატურის თანამდებობის პირებს (იქვე, § 28).

185. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში მითითებული „მოხელე“ დაკავებულ პირს უნდა სთავაზობდეს გარანტიებს, რომლებიც შეესაბამება მისთვის კანონით მინიჭებულ „სასამართლო“ უფლებამოსილებას (იქვე, § 30).

186. „კანონში“ მითითებული ფორმალური, თვალსაჩინო მოთხოვნები, სტანდარტული პრაქტიკისგან განსხვავებით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სასამართლო ხელისუფლების განსაზღვრისათვის, რომელიც უფლებამოსილია გადაწყვეტილება მიიღოს პირის თავისუფლებასთან დაკავშირებით (Hood v. the United Kingdom [GC], § 60; De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands, § 48).

187. „მოხელე“ არ არის „მოსამართლის“ იდენტური, მაგრამ მიუხედავად ამისა, მას უნდა ჰქონდეს მოსამართლისთვის დამახასიათებელი ნიშნები, ე.ი. ის უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეულ პირობებს, რომელთაგან თითოეული წარმოადგენს გარანტიას დაკავებული პირისთვის (Schuesser v. Switzerland, § 31).

4. დამოუკიდებლობა

188. პირველი ასეთი პირობა არის დამოუკიდებლობა ადმინისტრაციული ხელისუფლებისა და მხარეებისგან. ეს არ გულისხმობს იმას, რომ „მოხელე“ არ შეიძლება გარკვეულწილად ექვემდებარებოდეს სხვა მოსამართლეებს ან მოხელეებს იმ პირობით, რომ ისინი თავადაც სარგებლობენ ანალოგიური დამოუკიდებლობით (იქვე).

189. სასამართლო მოხელემ, რომელიც კომპეტენტურია დაკავების საკითხის გადასაწყვეტად, შესაძლოა აგრეთვე განახორციელოს სხვა მოვალეობები. თუმცა არსებობს რისკი, რომ მისმა მიუკერძოებლობამ შესაძლოა წარმოშვას ლეგიტიმური ეჭვები მათში, რომლებიც ექვემდებარებიან მის გადაწყვეტილებებს, თუ მომავალში მას, როგორც პროკურატურის წარმომადგენელს, შესაძლებლობა ექნება მონაწილეობა მიიღოს შემდგომ სამართალწარმოებაში (Huber v. Switzerland, § 43; Brincat v. Italy, § 20).

190. ამასთან კავშირში, დაკავების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისას ობიექტური გამოჩენა არსებითი მნიშვნელობისაა: თუ გამოჩნდება, რომ „სასამართლო ხელისუფლების განსახორციელებლად კანონით უფლებამოსილი სხვა მოხელე“

შიდლება მოგვიანებით ჩაერთოს სისხლისსამართლებრივ სამართალწარმოებაში სახელმწიფო ბრალმდებლის მხარეზე, მისი დამოუკიდებლობა და მიუკერძოებლობა შიდლება ეჭვის საფუძველი გახდეს (*ibid.*, § 21; *Hood v. the United Kingdom*, § 57; *Nikolova v. Bulgaria* [GC], § 49; *Pantea v. Romania*, § 236).

5. პროცედურული მოთხოვნა

191. პროცედურული მოთხოვნა „მოხელეს“ ავალდებულებს, გადაწყვეტილებას მიღებამდე მოუსმინოს მის წინაშე წარდგენილ პირს (*Schiesser v. Switzerland*, § 31; *De Jong, Baljet and Van den Brink v. the Netherlands*, § 51; *Nikolova v. Bulgaria* [GC], § 49; *Aquilina v. Malta* [GC], § 50).

192. ადვოკატის დასწრება საქმის განხილვაზე არ არის სავალდებულო (*Schiesser v. Switzerland*, § 36). თუმცა, სასამართლო პროცესზე ადვოკატის არ ყოფნამ შიდლება უარყოფითი გავლენა იქონიოს მომჩივნის მიერ საკუთარი პოზიციის წარმოდგენის შესაძლებლობაზე (*Lebedev v. Russia*, §§ 83-91).

6. მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა

ა. დაკავების განხილვა

193. მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა „მოხელეს“ აკისრებს ვალდებულებას განიხილოს გარემოებები, რომლებიც მხარს უჭერს ან არ ემხრობა დაკავებას და სამართლებრივ კრიტერიუმებზე მითითებით, გადაწყვიტოს არსებობს თუ არა დაკავების გამამართლებელი მიზეზები (*Schiesser v. Switzerland*, § 31; *Pantea v. Romania*, § 231). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი მოხელეს თხოვს, რომ განიხილოს დაკავების არსებითი მხარე (*Aquilina v. Malta* [GC], § 47; *Krejcir v. the Czech Republic*, § 89).

194. დაკავებისა და პატიმრობის თავდაპირველი ავტომატური განხილვა კანონიერების საკითხების გამოკვლევას შესაძლებელს უნდა ხდიდეს; აგრეთვე განხილული უნდა იქნეს, არსებობს თუ არა გონივრული ეჭვი, რომ დაკავებულმა პირმა ჩაიდინა დანაშაული, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, რომ დაკავება ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტით დასაშვებ გამონაკლისის ფარგლებში (*McKay v. the United Kingdom* [GC], § 40; *Oral and Atabay v. Turkey*, § 41).

195. ის საკითხები, რომლებიც მოხელემ უნდა გამოიკვლიოს სცდება მხოლოდ კანონიერების შესწავლას. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით მოთხოვნილი განხილვა, მიზნად ისახავს რა იმის დადგენას, გამართლებულია თუ არა პირისთვის თავისუფლების აღკვეთა, საკმარისად ფართო უნდა იყოს, რათა მოიცვას დაკავების მომხრე ან მოწინააღმდეგე სხვადასხვა გარემოებები (*Aquilina v. Malta* [GC], § 52).

196. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტთან მიმართებით კანონიერების შემოწმების ფარგლები შეიძლება უფრო შეზღუდული იყოს საქმის კონკრეტულ გარემოებებში, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტთან შედარებით (Stephens v. Malta (no. 2), § 58).

ბ. გათავისუფლების უფლებამოსილება

197. თუ არ არსებობს დაკავების გამამართლებელი მიზეზები, „მოხელეს” უნდა ჰქონდეს დაკავებულის გათავისუფლების ბრძანების გაცემის უფლებამოსილება (Assenov and Others v. Bulgaria, § 146; Nikolova v. Bulgaria [GC], § 49; Niedbała v. Poland, § 49; McKay v. the United Kingdom [GC], § 40).

198. გათავისუფლების გაჭიანურების შესამცირებლად სასურველია, რომ დაკავების კანონიერებისა და პატიმრობის საფუძვლის პირველად შემსწავლელ მოხელეს ჰქონდეს პირის გირაოს საფუძველზე გათავისუფლების კომპეტენცია. თუმცა, ეს არ არის კონვენციის მოთხოვნა და პრინციპში არ არსებობს რაიმე მიზეზი, რატომ ვერ განიხილავს აღნიშნულ საკითხს ორი სასამართლო მოხელე, შესაბამის დროში. ნებისმიერ შემთხვევაში, ვინაიდან წარმოადგენს განმარტების საგანს, არ შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს, რომ გირაოს განხილვა უფრო სწრაფად მოხდეს, ვიდრე ეს გათვალისწინებულია პირველი ავტომატური განხილვის დროს, რაც სასამართლომ დაადგინა, რომ უნდა იყოს მაქსიმუმ ოთხი დღე (იქვე, § 47; იხ. აგრეთვე, Magee and Other v. the United Kingdom, სადაც მომჩივნის დაკავების ადრეულ ეტაპზე პირობით გათავისუფლების შესაძლებლობის არ არსებობამ არ წარმოშვა განსახილველი საკითხი კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე).

C. გონივრულ ვადაში სასამართლო განხილვისა და საქმის განხილვის განმავლობაში გათავისუფლების უფლება (მუხლი 5 § 3)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი

„3. ამ მუხლის 1-ლი (გ) პუნქტით გათვალისწინებულ დებულებათა შესაბამისად დაკავებული თუ დაპატიმრებული პირი... აღჭურვილია უფლებით, მისი საქმე განიხილოს სასამართლომ გონივრულ ვადაში ან გათავისუფლდეს საქმის განხილვის განმავლობაში.”

HUDOC საკვანძო სიტყვები

საქმის განხილვა გონივრულ ვადაში (5-3) - გათავისუფლება საქმის განხილვის განმავლობაში (5-3) - წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივობა (5-3) - წინასწარი პატიმრობის მიზანშეწონილობა (5-3) - პირობით გათავისუფლება (5-3) - სასამართლოში გამოცხადების გარანტიები (5-3)

1. გასათვალისწინებელი პერიოდი

199. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის საფუძველზე სასამართლო პროცესის დაწყებამდე პატიმრობის ხანგრძლივობის განსაზღვრისას, განსახილველი პერიოდი იწყება ბრალდებულის დაპატიმრების დღიდან და სრულდება იმ დღეს, როდესაც ბრალდება განისაზღვრება, თუნდაც მხოლოდ პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ (იხ., მაგალითისთვის, *Selahattin Demirtaş v. Turkey* (no. 2) [GC], § 290; *Stvrtecky v. Slovakia*, § 55; *Solmaz v. Turkey*, §§ 23-24; *Kalashnikov v. Russia*, § 110; *Wemhoff v. Germany*, § 9).

200. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტსა და ამავე მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტს შორის არსებითი კავშირის გათვალისწინებით, პირველი ინსტანციის მიერ მსჯავრდებული პირი ვერ მიიჩნევა დაკავებულად „უფლებამოსილი სამართლებრივი ორგანოს წინაშე მის წარსადგენად, როდესაც არსებობს ამ პირის მიერ სამართალდარღვევის ჩადენის საფუძვლიანი ეჭვი“, როგორც ეს მითითებულია ამ უკანასკნელ დებულებაში, არამედ ეს შემთხვევა გათვალისწინებულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტით, რომელიც ითვალისწინებს თავისუფლების აღკვეთას „უფლებამოსილი სასამართლოს მიერ მსჯავრდებული პირისთვის“ (*Belevitskiy v. Russia*, § 99; *Piotr Baranowski v. Poland*, § 45; *Górski v. Poland*, § 41).

2. ზოგადი პრინციპები

201. მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის მეორე ნაწილი სასამართლო ხელისუფლებას არ აძლევს არჩევანს ბრალდებულის გონივრულ ვადაში სასამართლოს წინაშე წარდგენასა და საქმის განხილვის განმავლობაში მის დროებით გათავისუფლებას შორის. პირი მსჯავრის დადებამდე უნდა ჩაითვალოს უდანაშაულოდ და განსახილველი დებულების მიზანია, პირის დროებითი გათავისუფლების მოთხოვნა მას შემდეგ, რაც პატიმრობა აღარ მიიჩნევა გონივრულად.

202. საკითხი, რამდენად გონივრულია პირის მიერ წინასწარ პატიმრობაში გატარებული დრო, არ შეიძლება შეფასდეს აბსტრაქტულად. გონივრულია თუ არა ბრალდებულის პატიმრობაში დატოვება უნდა შეფასდეს თითოეული საქმის ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე და მისი კონკრეტული მახასიათებლების გათვალისწინებით. შესაბამისად, პატიმრობის გაგრძელება შეიძლება გამართლებული იყოს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს კონკრეტული მაჩვენებელი იმისა, რომ არსებობს ჭეშმარიტი საჯარო ინტერესი, რომელიც, უდანაშაულობის პრეზუმფციის მიუხედავად, გადაწონის კონვენციის მე-5 მუხლით დადგენილ პირის ინდივიდუალური თავისუფლების პატივისცემას.

203. პირველ რიგში, ეროვნული სასამართლო ორგანოების პასუხისმგებლობაა, უზრუნველყონ, რომ კონკრეტულ საქმეში ბრალდებული პირის წინასწარი პატიმრობა არ აღემატება გონივრულ ვადას. ამ მიზნით, უდანაშაულობის

პრეზუმფციის ჯეროვნად გათვალისწინებით, მათ უნდა შეისწავლონ ყველა გარემოება, რომელიც მხარს უჭერს ან ეწინააღმდეგება ზემოხსენებულ საჯარო ინტერესის არსებობას, რომელიც ამართლებს მე-5 მუხლით დადგენილი წესიდან გადახვევას; ეროვნულმა სასამართლოებმა აღნიშნული მიზეზები უნდა მიუთითონ საკუთარ გადაწყვეტილებებში. სტრასბურგის სასამართლო ძირითადად ეროვნული სასამართლოების მიერ საკუთარ გადაწყვეტილებებში მოცემულ საფუძვლებსა და მომჩივნის მიერ წარმოდგენილ ფაქტებზე დაყრდნობით იღებს გადაწყვეტილებას იმასთან დაკავშირებით, დაირღვა თუ არა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი (Buzadji v. the Republic of Moldova [GC], §§ 89-91; McKay v. the United Kingdom [GC], §§ 41-43).

204. გონივრული ეჭვის არსებობა არის *sine qua non* პატიმრობის გაგრძელების პირობა. თუმცა, როდესაც ეროვნული სასამართლოები, დაკავებიდან „დაუყოვნებლივ“, პირველად განიხილავენ მოათავსონ თუ არა პირი წინასწარ პატიმრობაში, ხსენებული ეჭვი აღარ არის საკმარისი და ხელისუფლების ორგანოებმა პატიმრობის გასამართლებლად უნდა წარმოადგინონ სხვა რელევანტური და საკმარისი საფუძვლები (Merabishvili v. Georgia [GC], § 222, and Buzadji v. the Republic of Moldova [GC], § 102). როდესაც ეს საფუძვლები ამართლებს თავისუფლების აღკვეთას, სტრასბურგის სასამართლო ასევე უნდა დარწმუნდეს, რომ ეროვნულმა ხელისუფლებამ საქმის წარმოებისას გამოავლინა „განსაკუთრებული გულმოდგინება“ (Buzadji v. the Republic of Moldova [GC], § 87; Idalov v. Russia [GC], § 140).

205. გათავისუფლების მომხრე ან მოწინააღმდეგე არგუმენტები არ უნდა იყოს „ზოგადი და აბსტრაქტული“ (Boicenco v. Moldova, § 142; Khudoyorov v. Russia, § 173), არამედ უნდა შეიცავდეს მითითებას კონკრეტულ ფაქტებსა და კონკრეტულ გარემოებებზე, რომლებიც ამართლებს პირის დაკავებას (Aleksanyan v. Russia, § 179; Rubtsov and Balayan v. Russia, §§ 30-32).

206. დაკავების თითქმის ავტომატური გახანგრძლივება ეწინააღმდეგება მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით განსაზღვრულ გარანტიებს (Tase v. Romania, § 40).

207. ხელისუფლების ორგანოებს ეკისრებათ ვალდებულება დაადგინონ იმ საფუძვლების არსებობა, რომლებიც ამართლებს წინასწარი პატიმრობის გაგრძელებას (Merabishvili v. Georgia [GC], § 234). ამ საკითხებში მტკიცების ტვირთი არ უნდა შეიცვალოს და დაკავებულს არ უნდა დაეკისროს ვალდებულება, რომ აჩვენოს მისი გათავისუფლების გამამართლებელი საფუძვლები (Bykov v. Russia [GC], § 64).

208. როდესაც პირის დაპატიმრების გამამართლებელი საფუძვლები შეიძლება არსებობდა, თუმცა არ იყო აღნიშნული ეროვნული სასამართლოების

გადაწყვეტილებებში, სტრასბურგის სასამართლოს ამოცანა არ არის მათი დადგენა და ეროვნული სასამართლოების ადგილის დაკავება, რომელმაც მიიღო გადაწყვეტილება მომჩივნის პატიმრობასთან დაკავშირებით (*ibid.*, § 66; *Giorgi Nikolaishvili v. Georgia*, § 77). მართლმსაჯულების განხორციელება საჯარო განხილვას შეიძლება დაექვემდებაროს მხოლოდ დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ (*Tase v. Romania*, § 41).

3. პატიმრობის ნებისმიერი პერიოდის გამართლება

209. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტი ვერ განიმარტება იმგვარად, რომ ის ავტორიზაციას აძლევს წინასწარ პატიმრობას უპირობოდ, იმის გათვალისწინებით, რომ ის არ გრძელდება გარკვეულ მინიმალურ პერიოდზე უფრო დიდხანს. ხელისუფლების ორგანოებმა უნდა დამარწმუნებლად აჩვენონ, რომ გამართლებულია პატიმრობის ნებისმიერი პერიოდი, რამდენადაც ხანმოკლე არ უნდა იყოს ის (*Idalov v. Russia [GC]*, § 140; *Tase v. Romania*, § 40; *Castravet v. Moldova*, § 33; *Belchev v. Bulgaria*, § 82).

4. პატიმრობის გაგრძელების საფუძვლები

210. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრეცედენტულმა სამართალმა შეიმუშავა ოთხი ძირითადი მიზეზი, რის გამოც შეიძლება უარი ეთქვას გირაოს: ა) რისკი იმისა, რომ ბრალდებული არ გამოცხადდება სასამართლო პროცესზე; ბ) რისკი იმისა, რომ ბრალდებული გათავისუფლების შემთხვევაში ხელს შეუშლიდა მართლმსაჯულების განხორციელებას, ან გ) ჩაიდენდა შემდგომ დანაშაულს, ან დ) დაარღვევდა საზოგადოებრივ წესრიგს (*Buzadji v. the Republic of Moldova [GC]*, § 88; *Tiron v. Romania*, § 37; *Smirnova v. Russia*, § 59; *Piruzyan v. Armenia*, § 94). ეს რისკები სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული და ამასთან დაკავშირებით ხელისუფლების მიერ წარმოდგენილი დასაბუთება არ უნდა იყოს აბსტრაქტული, ზოგადი ან სტერეოტიპული (*Merabishvili v. Georgia [GC]*, § 222). თუმცა, არაფერი აბრკოლებს ეროვნულ სასამართლო ხელისუფლებას, დაამტკიცონ ან მიუთითონ კონკრეტული პუნქტები, რომლებიც მოხსენიებულია ხელისუფლების მიერ წინასწარი პატიმრობის დაწესების მოთხოვნით (იქვე. § 227).

ა. მიმალვის საფრთხე

211. მიმალვის საფრთხე არ შეიძლება შეფასდეს მხოლოდ სასჯელის სიმძიმის გათვალისწინებით. ის უნდა შეფასდეს რიგ სხვა შესაბამის ფაქტორებზე მითითებით, რომლებიც ან დაადასტურებს მიმალვის საფრთხის არსებობას ან იმდენად უმნიშვნელოდ წარმოაჩენს [საფრთხეს], რომ ვერ გაამართლებს წინასწარ პატიმრობას (*Panchenko v. Russia*, § 106).

212. მიმალვის საფრთხე უნდა შეფასდეს იმ ფაქტორების გათვალისწინებით, რომლებიც უკავშირდება პირის ხასიათს, მის მორალს, სახლს, პროფესიას, ქონებას, ოჯახურ კავშირებს და იმ ქვეყანასთან ყველა სახის კავშირს, რომელშიც მის წინააღმდეგ სისხლისსამართლებრივი დევნა მიმდინარეობს (Becciev v. Moldova, § 58).

213. მუდმივი საცხოვრებლის არარსებობა არ წარმოქმნის ქვეყნიდან გაქცევის საფრთხეს (Sulaoja v. Estonia, § 64).

214. მიმალვის საფრთხე აუცილებლად მცირდება პატიმრობაში გატარებული დროის გასვლასთან ერთად (Neumeister v. Austria, § 10).

215. როდესაც პატიმრობის ერთადერთი დარჩენილი გამამართლებელი მიზეზი ბრალდებულის მიმალვის და შესაბამისად სასამართლო პროცესზე გამოუცხადებლობის შიშია, ის უნდა გათავისუფლდეს სასამართლო პროცესამდე თუ შესაძლებელია გარანტიის მოპოვება, რომელიც უზრუნველყოფს სასამართლო პროცესზე მის მისვლას (Merabishvili v. Georgia [GC], § 223).

216. მიუხედავად იმისა, რომ სასჯელის სიმძიმე რელევანტური ელემენტია მიმალვის საფრთხის შეფასების დროს, ბრალდების სიმძიმე თავისთავად ვერ გაამართლებს წინასწარი პატიმრობის ხანგრძლივ პერიოდს (Idalov v. Russia [GC], § 145; Garycki v. Poland, § 47; Chraidi v. Germany, § 40; Ilijkov v. Bulgaria, §§ 80-81).

217. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგადად გამოთქმა „მტკიცებულების მდგომარეობა“ შეიძლება იყოს რელევანტური ფაქტორი დანაშაულის სერიოზული ნიშნების არსებობისთვის, თუმცა მხოლოდ ის ვერ გაამართლებს ხანგრძლივ პატიმრობას (Dereci v. Turkey, § 38).

ბ. მართლმსაჯულების განხორციელებისათვის ხელის შეშლა

218. იმ საფრთხეზე მითითება, რომ ბრალდებული ხელს შეუშლის საქმის სათანადო წარმოებას, ვერ იქნება *in abstracto*, მას უნდა ამყარებდეს ფაქტობრივი მტკიცებულება (Becciev v. Moldova, § 59).

219. მოწმეებზე ზემოქმედების რისკი შეიძლება მიღებულ იქნეს სამართალწარმოების საწყის ეტაპზე (Jarzynski v. Poland, § 43). თუმცა, ის ვერ დაეფუძნება მხოლოდ მკაცრ სასჯელს, არამედ ასევე დაკავშირებული უნდა იყოს კონკრეტულ ფაქტებთან (Merabishvili v. Georgia [GC], § 224).

220. თუმცა, გრძელვადიან პერსპექტივაში, გამოძიების მოთხოვნები საკმარისი არ არის ექვმიტანილის პატიმრობის გასამართლებლად: მოვლენათა ნორმალურად განვითარების შემთხვევაში დროის გასვლასთან ერთად სავარაუდო რისკები

მცირდება, ვინაიდან ჩატარებულია მოკვლევები, ჩამორთმეულია ჩვენებები და განხორციელებულია შემოწმებები (Clooth v. Belgium, § 44).

221. იმ საქმეებში, რომლებიც ეხება ორგანიზებულ დანაშაულებრივ საქმიანობას ან დაჯგუფებებს, რისკი იმისა, რომ დაკავებული გათავისუფლების შემთხვევაში ზეწოლას მოახდენს მოწმეებზე ან სხვა ბრალდებულებზე ან სხვაგვარად შეუშლის ხელს მართლმსაჯულების განხორციელებას, ხშირად განსაკუთრებით მაღალია (Stvrtecky v. Slovakia, § 61; Podeschi v. San Marino, § 149; Staykov v. Bulgaria, § 83).

გ. დანაშაულთა გამეორება

222. ბრალდების სერიოზულობამ შეიძლება გამოიწვიოს ის, რომ სასამართლო ხელისუფლებამ ეჭვიმტანილი მოათავსოს და დატოვოს პატიმრობაში, რათა თავიდან იქნეს აცილებული შემდგომი დანაშაულის ჩადენა. თუმცა, აუცილებელია, რომ საფრთხე იყოს სავარაუდო და გამოყენებული ღონისძიება შესაბამისი, საქმის გარემოებების და კერძოდ პირის პიროვნებისა და წარსულის გათვალისწინებით (Clooth v. Belgium, § 40).

223. წინა მსჯავრდებები შესაძლებელია საფუძვლად დაედოს გონივრულ შიშს, რომ ბრალდებულმა შეიძლება ჩაიდინოს ახალი დანაშაული (Selcuk v. Turkey, § 34; Matznetter v. Austria, § 9).

224. სამსახურის ან ოჯახის არ ქონის გამო არ შეიძლება იმ დასკვნის გაკეთება, რომ პირი მიდრეკილია ახალი დანაშაულების ჩადენისაკენ (Sulaoja v. Estonia, § 64).

დ. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა

225. მიღებულია, რომ გარკვეულმა დანაშაულებმა, მათი განსაკუთრებული სიმძიმისა და საზოგადოების რეაქციის გამო, შესაძლებელია გამოიწვიოს სოციალური არეულობა, რამაც შეიძლება გაამართლოს წინასწარი პატიმრობა, სულ მცირე მოკლე ვადით. შესაბამისად, გამონაკლის შემთხვევებში ეს ფაქტორი შეიძლება გათვალისწინებული იყოს კონვენციის მიზნებისთვის, ნებისმიერ შემთხვევაში რამდენადაც ეროვნული სამართალი ცნობს დანაშაულის შედეგად საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევის ცნებას.

226. თუმცა, ეს საფუძველი რელევანტურად და საკმარისად ჩაითვლება მხოლოდ იმ პირობით, რომ ეფუძნება ფაქტებს, რომლებსაც შეუძლიათ აჩვენონ, რომ ბრალდებულის გათავისუფლებას რეალურად შეეძლო საზოგადოებრივი წესრიგის დარღვევა. გარდა ამისა, პატიმრობის გაგრძელება ლეგიტიმური იქნება თუ საზოგადოებრივი წესრიგს კვლავ რეალურად ემუქრება საფრთხე; პატიმრობის გაგრძელება ვერ იქნება გამოყენებული საპატიმრო სასჯელის განსაზღვრისათვის (Letellier v. France, § 51; I.A. v. France, § 104; Prencipe v. Monaco, § 79; Tiron v. Romania, §§ 41-42).

227. საზოგადოებრივი წესრიგის დაცვა განსაკუთრებით აქტუალურია იმ საქმეებში, რომლებიც მოიცავს ფუნდამენტური ადამიანის უფლებების - როგორცაა კაცობრიობის წინააღმდეგ დანაშაული, მძიმე დარღვევის ბრალდებებს (Milankovic and Bosnjak v. Croatia, § 154).

5. განსაკუთრებული გულმოდგინება

228. გამოძიების სირთულე და განსაკუთრებული მახასიათებლები გასათვალისწინებელი ფაქტორებია იმის დადგენისას, საქმის წარმოების დროს ხელისუფლებამ გამოიჩინა თუ არა „განსაკუთრებული გულმოდგინება“ (Scott v. Spain, § 74).

229. პატიმრობაში მყოფი ბრალდებულის უფლებამ, რომ მისი საქმე განხილულ იქნეს განსაზღვრულ დროში, არასათანადოდ არ უნდა შეაფერხოს სასამართლო ხელისუფლების ძალისხმევა, რომ საკუთარი ამოცანები სათანადო ზრუნვით განახორციელონ (Shabani v. Switzerland, § 65; Sadegül Özdemir v. Turkey, § 44).

230. სისხლის სამართლის საქმის წარმოების დროებითი შეჩერება, დაახლოებით სამი თვის ვადით, Covid-19 პანდემიასთან დაკავშირებული განსაკუთრებული გარემოებების გამო არ არღვევდა განსაკუთრებული გულმოდგინების ვალდებულებას, ვინაიდან სამართალწარმოება აქტიურად მიმდინარეობდა მას შემდეგ და მანამდეც, როდესაც გატარდა საგანგებო ზომები (Fenech v. Malta (dec.), § 96).

6. ალტერნატიული ღონისძიებები

231. იმის გადაწყვეტისას პირი უნდა გათავისუფლდეს თუ დაკავებულ იქნეს, ხელისუფლების ორგანოები ვალდებულნი არიან განიხილონ სასამართლო პროცესზე მისი გამოცხადების უზრუნველმყოფი ალტერნატიული ღონისძიებები (Idalov v. Russia [GC], § 140). აღნიშნული დებულება ითვალისწინებს არა მხოლოდ „საქმის გონივრულ ვადაში განხილვის ან საქმის განხილვის განმავლობაში გათავისუფლების უფლებას“, არამედ აგრეთვე ადგენს, რომ „გათავისუფლება შეიძლება პირობადებული იყოს სასამართლოში მისი გამოცხადების რაიმე გარანტიით“ (Khudoyorov v. Russia, § 183; Lelievre v. Belgium, § 97; Shabani v. Switzerland, § 62).

7. გირაო

232. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტია მიზნად ისახავს არა მხოლოდ დანაკარგის ანაზღაურებას, არამედ, ბრალდებულის გამოჩენას სასამართლო პროცესზე. შესაბამისად, გირაოს ოდენობა უნდა განისაზღვროს ძირითადად „ბრალდებულის ქონებაზე და იმ პირებთან ურთიერთობაზე მითითებით, რომლებიც აპირებენ უზრუნველყოფის გადახდას. სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ, უნდა შეფასდეს სასამართლო პროცესზე ბრალდებულის

გამოუცხადებლობის შემთხვევაში, უზრუნველყოფის დაკარგვის შესაძლებლობა ან გარანტიორების მიმართ შესაბამისი ნაბიჯების გადადგმა, საკმარისი შემაფერხებელი ფაქტორი არის თუ არა, რათა პირმა უარი თქვას მიმალვის სურვილზე” (Gafa v. Malta, § 70; Mangouras v. Spain [GC], § 78; Neumeister v. Austria, § 14).

233. გირაო შეიძლება მოთხოვნილ იქნეს, თუ არსებობს პატიმრობის გამამართლებელი მიზეზები (Musuc v. Moldova, § 42; Aleksandr Makarov v. Russia, § 139). თუ გირაოს ან სხვა უზრუნველყოფის მეშვეობით შესაძლებელია მიმალვის საფრთხის აღკვეთა, ბრალდებული უნდა გათავისუფლდეს, იმის გათვალისწინებით, რომ სადაც მოსალოდნელია უფრო მსუბუქი სასჯელი, ბრალდებულს უფრო ნაკლები მოტივი აქვს მიმალვისათვის (Vrancev v. Serbia, § 76). ხელისუფლების ორგანოებმა ისეთივე სიფრთხილე უნდა გამოიჩინონ გირაოს თანხის განსაზღვრის დროს, როგორც ბრალდებულის პატიმრობის გაგრძელების თაობაზე გადაწყვეტილების მიღებისას (Piotr Osuch v. Poland, § 39; Bojilov v. Bulgaria, § 60; Skrobol v. Poland, § 57).

234. უფრო მეტიც, გირაოს შეფარდების თაობაზე გადაწყვეტილებაში სათანადოდ უნდა იყოს დასაბუთებული გირაოსათვის განსაზღვრული თანხა (Georgieva v. Bulgaria, §§ 15 and 30-31) და გათვალისწინებული უნდა იქნეს ბრალდებულის შემოსავლები (Gafa v. Malta, § 70; Hristova v. Bulgaria, § 111), ისევე როგორც მისი გადახდისუნარიანობა (Toshev v. Bulgaria, §§ 69-73). გარკვეულ გარემოებებში შეიძლება არაგონივრული არ იყოს ბრალდებულის მიერ გაცდილი დანაკარგის გათვალისწინება (Mangouras v. Spain [GC], §§ 81 და 92).

235. ის ფაქტი, რომ დაკავებული გირაოს შეფარდების შემდეგ პატიმრობაში რჩება მიანიშნებს, რომ ეროვნულმა სასამართლოებმა სათანადო ყურადღება არ გამოიჩინეს შესაბამისი გირაოს განსაზღვრისას (Gafa v. Malta, § 73; Kolakovic v. Malta, § 72).

236. ხელისუფლების წარმომადგენლები ვალდებულნი არიან საქმე აწარმოონ „განსაკუთრებული გულისხმიერებით” მას შემდეგაც, რაც პირს ფორმალურად შეფარდებული აქვს გირაო, თუმცა ის კვლავ პატიმრობაში რჩება, ვინაიდან ვერ შეძლო გადახდის შესრულება (Gafa v. Malta, § 71; Kolakovic v. Malta, § 74).

237. კანონის საფუძველზე გირაოზე უარი, სასამართლო კონტროლის გარეშე, შეუთავსებელია მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის გარანტიებთან (Piruzyan v. Armenia, § 105; S.B.C. v. the United Kingdom, §§ 23-24). თუმცა, როდესაც ეროვნულმა სასამართლოებმა გასცეს სათანადოდ დასაბუთებული პატიმრობის ბრძანებები, მიუხედავად იმისა, რომ კანონი უზღუდავდა მათ გირაოს შეფარდების უფლებამოსილებას, სტრასბურგის სასამართლომ არ დაადგინა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტის დარღვევა (Grubnyk v. Ukraine, §§ 116-130).

8. არასრულწლოვანთა წინასწარი პატიმრობა

238. არასრულწლოვანთათვის პატიმრობის შეფარდება მხოლოდ უკანასკნელი ღონისძიება უნდა იყოს; პატიმრობა რაც შეიძლება ხანმოკლე უნდა იყოს, და სადაც მკაცრად აუცილებელია მათი დაპატიმრება, არასრულწლოვნები ზრდასრულებისგან განცალკევებით უნდა მოთავსდნენ (Nart v. Turkey, § 31; Güvec v. Turkey, § 109).

D. თავისუფლებაადკვეთილი პირის უფლება, სასამართლომ დაუყოვნებლივ განიხილოს მისი დაპატიმრების კანონიერების საკითხი

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი

„4. ყველას, ვისაც დაკავებით ან დაპატიმრებით აღეკვეთა თავისუფლება, აქვს უფლება, მიმართოს სასამართლოს, რომელიც დაუყოვნებლივ განიხილავს მისი დაპატიმრების საკითხს და ბრძანებს მის გათავისუფლებას, თუ ეს დაპატიმრება უკანონოა.”

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვები

პატიმრობის კანონიერების განხილვა (5-4) - მიმართოს სასამართლოს (5-4) - დაუყოვნებლივ განიხილავს (5-4) - ბრძანებს მის გათავისუფლებას (5-4)

1. დებულების მიზანი

239. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი კონვენციის *habeas corpus* დებულებაა. ის უზრუნველყოფს თავისუფლებაადკვეთილ პირთა სასამართლოსადმი მიმართვის უფლებას, პატიმრობის განხილვის მიზნით (Mooren v. Germany [GC], § 106; Rakevich v. Russia, § 43).

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 მუხლი ასევე უზრუნველყოფს დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირთა უფლებას, მათი დაპატიმრების საკითხი „დაუყოვნებლივ“ განიხილოს სასამართლომ და თუ ეს პატიმრობა უკანონოა, გასცეს მათი გათავისუფლების ბრძანება (Inseher v. Germany [GC], § 251; Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 131).

240. ის ფაქტი, რომ სტრასბურგის სასამართლომ არ დაადგინა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის გარანტიების დარღვევა არ გულისხმობს იმას, რომ სასამართლო გათავისუფლდა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებთან შესაბამისობის განხილვის ვალდებულებისგან. ზემოხსენებული ორი დებულება ერთმანეთისგან

დამოუკიდებელია და ერთის მოთხოვნების შესრულება აუცილებლად არ გულისხმობს მეორეს დაკმაყოფილებას (*Douiyeb v. the Netherlands* [GC], § 57; *Kolompar v. Belgium*, § 45).

241. იმ შემთხვევებში, როდესაც დაკავებულებს არ მიეწოდათ ინფორმაცია თავისუფლების აღკვეთის მიზეზების შესახებ, სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა, რომ პატიმრობის გასაჩივრების მათ უფლებას რეალური არსი ჩამოერთვა (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 132).

2. დებულების გამოყენება

242. მართალია, მე-5 მუხლის მე-4 მუხლი როგორც წესი გამოიყენება იმ სიტუაციებში, როდესაც პირი სასამართლოს მიმართავს პატიმრობაში ყოფნის დროს, თუმცა ეს დებულება შეიძლება გამოყენებულ იქნეს აგრეთვე იმ შემთხვევაში, როდესაც პირი აღარ იმყოფება პატიმრობაში სააკველაციო სამართალწარმოების დროს და ამ სამართალწარმოების შედეგს არსებითი მნიშვნელობა აქვს მისი პატიმრობის კანონიერების განსაზღვრისთვის (*Oravec v. Croatia*, § 65).

მართალია, საქმის დაუყოვნებლივ განხილვის მოთხოვნის შესრულება, პირის გათავისუფლების შემდეგ, აღარ არის რელევანტური მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიზნებისთვის, თუმცა განხილვის ეფექტიანობის მოთხოვნა კვლავ რელევანტურია, ვინაიდან ყოფილ პატიმარს შესაძლოა ჰქონდეს მისი პატიმრობის კანონიერების დადგენის ლეგიტიმური ინტერესი, თუნდაც მას შემდეგ, რაც ის პატიმრობიდან გათავისუფლდა (*Kovacik v. Slovakia*, § 77; *Osmanovic v. Croatia*, § 49). კერძოდ, კანონიერებასთან დაკავშირებით მიღებულმა გადაწყვეტილებამ შესაძლოა გავლენა იქონიოს „კომპენსაციის აღსრულებად უფლებაზე“ მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მიხედვით (*S.T.S. v. the Netherlands*, § 61).

243. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით განსახილველი საკითხი არ წარმოიშობა, როდესაც სადავო დაკავება ხანმოკლეა და დაკავებული დაუყოვნებლივ გათავისუფლდა, ვიდრე მოხდებოდა მისი დაკავების კანონიერების სასამართლო განხილვა (*Slivenko v. Latvia* [GC], §§ 159-159, რომელიც ეხებოდა ოცდაათ საათამდე დაკავების პერიოდებს; *Rozhkov v. Russia* (no. 2), § 65, რომელიც ეხებოდა რამდენი საათიან დაკავებას).

თუმცა, როდესაც პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრების მიზნით პირთათვის ხელმისაწვდომი არ იყო სასამართლო, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე სტრასბურგის სასამართლოს წინაშე საჩივრების განხილვა დასაშვებად იქნა ცნობილი, მიუხედავად დაკავების ხანგრძლივობისა (*Moustahi v. France*, §§ 103-104, სადაც სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა ზემოხსენებული დებულების დარღვევა რამდენიმე საათის განმავლობაში არასრულწლოვნების ადმინისტრაციულ დაკავებასთან მიმართებით).

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ასევე გამოიყენება მოკლე ვადიან დაკავებებთან მიმართებით, როდესაც ხელმისაწვდომი სასამართლო განხილვა არასათანადოდ შეზღუდული იყო (იხ., *Petkov and Profirov v. Bulgaria*, §§ 67-70, რომელიც ეხება მომჩივანთა ოცდაოთხსაათიან დაკავებას; *A.M. v. France*, §§ 36-42, სადაც აღნიშნული დებულება გამოყენებულ იქნა სამნახევარი დღის განმავლობაში პირის ადმინისტრაციულ დაკავებასთან მიმართებით, ვიდრე მას ქვეყნიდან გააძევებდნენ).

244. როდესაც პირს თავისუფლება აღეკვეთება კომპეტენტური სასამართლოს გამამტყუნებელი განაჩენის საფუძველზე, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული სასამართლო ზედამხედველობა ინკორპორირებულია სამართალწარმოების დასრულებისას სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებაში (*De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, § 76) და შესაბამისად, დამატებითი განხილვა საჭირო არ არის. თუმცა, როდესაც პირის თავისუფლების აღკვეთის გამამართლებელი საფუძველები შეიძლება დროსთან ერთად შეიცვალოს, აუცილებელია იმ ორგანოსთვის მიმართვის შესაძლებლობა, რომელიც დააკმაყოფილებს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს (*Kafkaris v. Cyprus (dec.)*, § 58).

245. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი გამოიყენებადია, როდესაც მსჯავრდების შემდეგ, წარმოიშობა ახალი საკითხები, რომლებიც გავლენას ახდენენ პატიმრობის კანონიერებაზე (იხ., *e Etute v. Luxembourg*, § 25 და 33; *Ivan Todorov v. Bulgaria*, §§ 59-61, რომელიც ეხება შემდეგ საკითხს: დაახლოებით ოცი წლის წინ სისხლისსამართლებრივი დანაშაულისთვის დაკისრებული სასჯელი, ხომ არ გახდა ხანდაზმული).

246. როდესაც კონვენციის ხელშემკვრელი სახელმწიფოები ითვალისწინებენ პროცედურას, რომელიც აღემატება კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს, დებულების გარანტიები დაცული უნდა იქნეს ამ პროცედურებშიც. შესაბამისად, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი გამოიყენებოდა მსჯავრდების შემდგომ პერიოდშიც, ვინაიდან ეროვნული სამართლის თანახმად, პირი პატიმრობაში იმყოფებოდა, სანამ მისი მსჯავრდება საბოლოო არ გახდებოდა, მათ შორის სააპელაციო სამართალწარმოების დროსაც (*Stollenwerk v. Germany*, § 36).

247. მიუხედავად იმისა, რომ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი კონვენციის ხელშემკვრელ სახელმწიფოებს არ ავალდებულებს დააფუძნონ მეორე დონის იურისდიქცია პატიმრობის კანონიერების შესწავლასთან მიმართებით, თუმცა თუ სახელმწიფოში ამგვარი სისტემა არსებობს, პატიმრებისთვის უზრუნველყოფილი უნდა იყოს იმავე გარანტიები, რაც მათთვის ხელმისაწვდომი იყო პირველი ინსტანციის დროს

(*Ilseher v. Germany* [GC], § 254; *Kucera v. Slovakia*, § 107; *Navarra v. France*, § 28; *Toth v. Austria*, § 84).

248. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ასევე შეიძლება გამოიყენებოდა საკონსტიტუციო სასამართლოების წინაშე სამართალწარმოების დროს (*Ilseher v. Germany* [GC], § 254; *Mehmet Hasan Altan v. Turkey*, § 159).

3. განხილვის ბუნება

249. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს აღჭურავს უფლებით, მიმართოს სასამართლოს და განიხილოს მისი თავისუფლების აღკვეთის „კანონიერება“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის მიზნებისთვის (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 128; *Idalov v. Russia* [GC], § 161; *Reinprecht v. Austria*, § 31).

მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებულ „კანონიერებას“ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „კანონიერების“ იდენტური მნიშვნელობა აქვს, ამდენად დაკავებულ ან დაპატიმრებულ პირს უფლება აქვს შეამოწმოს მისი დაკავების „კანონიერება“ არა მხოლოდ ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნების, არამედ კონვენციის, მასში მოცემული ზოგადი პრინციპებისა და მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტით დაშვებული შეზღუდვების მიზნების შუქზე (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 128; *Suso Musa v. Malta*, § 50; იხ., აგრეთვე *A.M. v France*, § 40-41, რომელიც ეხებოდა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ფ“ ქვეპუნქტით მიხედვით სასამართლო განხილვის ფარგლებს).

250. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული „სასამართლო“, რომელიც ხელმისაწვდომი უნდა იყოს დაკავებული პირისთვის, აუცილებელი არ არის იყოს სასამართლო კლასიკური გაგებით, რომელიც ინტეგრირებულია ქვეყნის სასამართლო სისტემაში (*Weeks v. the United Kingdom*, § 61). თუმცა, ის უნდა იყოს „სასამართლოს ტიპის“ ორგანო, რომელიც ითვალისწინებს გარკვეულ პროცედურულ გარანტიებს. ამრიგად, „სასამართლო“ უნდა იყოს დამოუკიდებელი როგორც აღმასრულებელი ხელისუფლებისგან, ასევე საქმის მხარეებისგან (*Stephens v. Malta* (no. 1), § 95; *Ali Osman Özmen v. Turkey*, § 87, *Baş v. Turkey*, §§ 266-267, სადაც სტრასბურგის სასამართლომ დაადასტურა, რომ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტში მოხსენიებული „სასამართლო“ განმარტებული უნდა იქნეს, როგორც ორგანო, რომელიც სარგებლობს დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის იმავე თვისებებით, როგორც მოთხოვნილია მე-6 მუხლში მითითებული „ტრიბუნალისთვის“).

251. სასამართლო განხილვის ფორმები, რომლებიც აკმაყოფილებს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებს შეიძლება განსხვავდებოდეს და დამოკიდებული იქნება განსახილველი თავისუფლების აღკვეთის ტიპზე (*Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 129; *M.H. v. the United Kingdom*, § 75).

252. გამორიცხული არ არის, რომ სასამართლოს მიერ დაკავების კანონიერების ავტომატური პერიოდული განხილვის სისტემამ შესაძლოა უზრუნველყოს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მოთხოვნებთან შესაბამისობა. თუმცა, სადაც დაწყებულ იქნა ავტომატური განხილვები, პატიმრობის კანონიერების თაობაზე გადაწყვეტილებები მიღებული უნდა იქნეს „გონივრული ინტერვალებით“ (Abdulkhanov v. Russia, §§ 209 and 212-14, სტრასბურგის სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შეჯამებისთვის, მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ „გ“ „ვ“ და „ფ“ ქვეპუნქტის კონტექსტში დაკავებებთან მიმართებით).

კანონით დადგენილი ავტომატური განხილვების ვადის დარღვევა აუცილებლად არ წარმოადგენს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევას, თუ მომჩივნის პატიმრობის კანონიერება დაუყოვნებლივ იქნა განხილული სასამართლოს მიერ (Aboya Boa Jean v. Malta, § 80).

253. როდესაც ეროვნული კანონმდებლობით არ არის გათვალისწინებული პატიმრობის კანონიერების ავტომატური განხილვა, გათავისუფლების ახალი მოთხოვნის წარდგენაზე გარკვეული ვადით აკრძალვის დაწესება შესაძლებელია გამართლებული იყოს საქმეებში, რომლებშიც პატიმრები ბოროტად იყენებენ პროცედურულ უფლებებს. მიუხედავად ამისა, ხელისუფლების ორგანოებს ეკისრებათ ვალდებულება, აჩვენონ, რომ მსგავსი ღონისძიება რელევანტურ და საკმარის მიზეზებზე დაყრდნობით აუცილებელია, რათა თავიდან იქნეს აცილებული თვითნებობასთან დაკავშირებული ეჭვები (Dimo Dimov and Others v. Bulgaria, §§ 84-90, სადაც სტრასბურგის სასამართლომ დაადგინა, რომ გათავისუფლების მოთხოვნის წარდგენაზე დაწესებული ორთვიანი შეზღუდვა გაუმართლებელი იყო და ეწინააღმდეგებოდა მომჩივნის უფლებას, მისი პატიმრობის კანონიერება განხილულ იქნეს რეგულარულად დროის მოკლე ინტერვალში).

254. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის მეშვეობით, პატიმარი უფლებამოსილია მიმართოს „სასამართლოს“, რომელსაც აქვს იურისდიქცია გადაწყვეტილება მიიღოს „დაუყოვნებლივ“ იმასთან დაკავშირებით, მისი პატიმრობა არის თუ არა „უკანონო“ ახალი ფაქტორების გათვალისწინებით, რომლებიც ცნობილი გახდა პირის თავისუფლების აღკვეთის თაობაზე გადაწყვეტილების თავდაპირველად მიღების შემდეგ (Abdulkhanov v. Russia, § 208; Azimov v. Russia, §§ 151-52).

255. თუ პირი დაპატიმრებულია კონვენციის მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, „სასამართლო“ უფლებამოსილი უნდა იყოს, განიხილოს არსებობს თუ არა საკმარისი მტკიცებულება გონივრული ეჭვის წარმოსაქმნელად, რომ მან ჩაიდინა დანაშაული, ვინაიდან ამგვარი ეჭვის არსებობა არსებითია, რომ დაკავება კონვენციის მიხედვით „კანონიერად“ ჩაითვალოს (Dimo Dimov and Others v. Bulgaria, § 70; Nikolova v. Bulgaria [GC], § 58).

256. თუ ფსიქიკური აშლილობის მქონე პირი, რომელიც ხანგრძლივი ვადით იძულებით არის მოთავსებული ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში, უფლებამოსილია „გონივრული ინტერვალებით“ მიმართოს სასამართლოს დაკავების კანონიერების განსახილველად (M.H. v. the United Kingdom, § 77, გამოსაყენებელი პრინციპების შეჯამებისთვის იხილეთ გადაწყვეტილება). პერიოდული განხილვის სისტემა, სადაც ინიციატივა მხოლოდ ხელისუფლების ორგანოების ხელთაა, თავისთავად არ არის საკმარისი (X. v. Finland, § 170; Raudevs v. Latvia, § 82).

257. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის მიხედვით „კანონიერი პატიმრობის“ კრიტერიუმი გულისხმობს იმას, რომ ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების მქონე პაციენტის განგრძობით დაკავებასთან მიმართებით მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით უზრუნველყოფილი კანონიერების განხილვა უნდა მოხდეს პაციენტის მიმდინარე ჯანმრთელობის მდგომარეობის გათვალისწინებით, რაც მოიცავს მისი საზოგადოებისათვის საშიშროების შეფასებას, რაც დადასტურებული უნდა იყოს განახლებული სამედიცინო შეფასებებით; შეფასება არ უნდა მოხდეს ძველ მოვლენებზე მითითებით, რომლებსაც ადგილი ჰქონდა თავდაპირველი დაკავების დროს (Juncal v. the United Kingdom (dec.), § 30; Ruiz Rivera v. Switzerland, § 60; H.W. v. Germany, § 107).

258. გამოსაცდელი ვადის დასრულების მოთხოვნა როგორც სავალდებულო პატიმრობისგან გათავისუფლების პირობა, პრინციპში, შეიძლება არღვევდეს უფლებას რომელიც გათვალისწინებულია მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტში, რომ მიიღოს სასამართლოს გადაწყვეტილება პატიმრობის შეწყვეტის შესახებ, თუ იგი არაკანონიერი აღმოჩნდება (Denis and Irvine v. Belgium [GC], § 194).

259. მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ფ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე დეპორტაციამდე ადმინისტრაციული პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრებას აუცილებელი არ არის სუსპენზიური ეფექტი ჰქონდეს დეპორტაციის ბრძანების განხორციელებაზე. ამგვარი მოთხოვნა, პარადოქსულად, გამოიწვევდა იმ მდგომარეობის გახანგრძლივებას, რომლის დასრულებასაც ცდილობდა პატიმარი, ადმინისტრაციული პატიმრობის გასაჩივრების გზით (A.M. v. France, § 38).

260. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი პატიმრობის თაობაზე საჩივრის განმხილველ სასამართლოს არ აკისრებს ვალდებულებას, შეისწავლოს აპელანტის საჩივარში წარმოდგენილი ყველა არგუმენტი. თუმცა, სასამართლო ყურადღების მიღმა ვერ დატოვებს ან უმნიშვნელოდ ვერ მიიჩნევს იმ კონკრეტულ ფაქტებს, რომლებსაც უთითებს დაკავებული და რომლებსაც შეუძლია ექვექვემ დააყენოს პატიმრობის „კანონიერებისათვის“ აუცილებელი პირობები, კონვენციური გაგებით (Ilijkov v. Bulgaria, § 94).

თუ სასამართლო ვერ მიუთითებს ადეკვატურ მიზეზებს ან მიიღებს სტერეოტიპულ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც საერთოდ არ შეიცავს მომჩივნის არგუმენტებზე პასუხს, ამან შეიძლება გამოიწვიოს კონვენციის დარღვევა იმ საფუძველით, რომ პირს ჩამოერთვა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული გარანტია (G.B. and Others v. Turkey, § 176).

261. სასამართლოს უნდა ჰქონდეს გათავისუფლების ბრძანების გაცემის უფლებამოსილება, თუ აღმოაჩენს, რომ პატიმრობა უკანონოა; მხოლოდ რეკომენდაციის უფლებამოსილება არასაკმარისია (Benjamin and Wilson v. the United Kingdom, §§ 33-34; Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 128).

262. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული პროცედურა აუცილებლად არ განაპირობებს პირის გათავისუფლებას, არამედ მან შეიძლება გამოიწვიოს პირის სხვა ფორმით დაკავება. როდესაც პირი დაკავებულია მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ და „ე“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, მე-5 მუხლის მიზნისა და ამოცანის საწინააღმდეგო იქნებოდა მე-4 პუნქტის იმგვარი განმარტება, რომ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში პირის მოთავსების კანონიერების განხილვა არ შეიძლება, მხოლოდ იმის გამო, რომ დაპატიმრების თავდაპირველი ბრძანება გაცემულ იქნა სასამართლოს მიერ მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტის მიხედვით. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული განხილვა თანაბრად მნიშვნელოვანია ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მოთავსებული პირებისთვის, მიუხედავად იმისა იხდიდნენ თუ არა ისინი პარალელურად სასჯელს (Kuttner v. Austria, § 31, სადაც მომჩივნის მოთხოვნამ, პატიმრობა შეეცვალათ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში მისი მოთავსებით, გამოიწვია მისი ჩვეულებრივ ციხეში გადაყვანა).

4. პროცედურული გარანტიები

263. მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად პროცედურული სამართლიანობის მოთხოვნა არ აწესებს ერთიან, უცვლელ სტანდარტს, რომელიც კონტექსტის, ფაქტებისა და გარემოებების მიუხედავად გამოიყენება. მართალია, ყოველთვის საჭირო არ არის, რომ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებულ პროცედურას თან ახლდეს იმავე გარანტიები, რომლებიც აუცილებელია მე-6 მუხლის მიხედვით სამოქალაქო ან სისხლისსამართლებრივი საქმის განხილვის დროს, თუმცა განხილვას უნდა ჰქონდეს სასამართლო ხასიათი და ითვალისწინებდეს სადავო თავისუფლების აღკვეთის შესაბამის გარანტიებს (A. and Others v. the United Kingdom [GC], § 203; Idalov v. Russia [GC], § 161).

264. იმ პირის შემთხვევაში, რომლის დაკავებაც ექცევა მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტის ფარგლებში, სასამართლო მოსმენა აუცილებელია (Nikolova v. Bulgaria [GC], § 58). შესაძლებლობა იმისა, რომ დაკავებულს მოუსმინონ უშუალოდ ან წარმომადგენლის მეშვეობით, წარმოადგენს ერთ-ერთ ფუნდამენტურ გარანტიას

იმ პროცედურისა, რომელიც გამოიყენება თავისუფლების აღკვეთის საკითხთან მიმართებით (*Kampanis v. Greece*, § 47).

თუმცა, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი არ მოითხოვს, რომ თავისუფლებააღკვეთილ პირს ყოველ ჯერზე მოუსმინონ, როდესაც ის წარადგენს საჩივარს პატიმრობის გახანგრძლივებასთან დაკავშირებით, მაგრამ მისთვის შესაძლებელი უნდა იყოს, რომ გონივრული ინტერვალებით ისარგებლებს მოსმენის უფლებით (*Catal v. Turkey*, § 33; *Altınok v. Turkey*, § 45).

265. ზეპირი მოსმენა ასევე საჭიროა შეჯიბრებითი სამართალწარმოების კონტექსტში, რომელიც მოიცავს იურიდიულ წარმომადგენლობას და მოწმეთა გამოძახებისა და დაკითხვის შესაძლებლობას. აღნიშნულ სამართალწარმოებაში სასამართლომ უნდა განიხილოს დაკავებულის პიროვნება და მისი სიმწიფის დონე, რათა გადაწყვიტოს, რამდენად საშიშია ის საზოგადოებისათვის. თუმცა, ზეპირი მოსმენა არ არის აუცილებელი ყველა გარემოებაში, განსაკუთრებით სადაც ნაკლებად სავარაუდოა, რომ მას მოჰყვება დამატებითი განმარტება (*Derungs v. Switzerland*, §§ 72 და 75, სადაც ფსიქიატრიული საფუძვლებით პრევენციულ პატიმრობაში მყოფმა პირმა არ წარმოადგინა რელევანტური მტკიცებულება ან ინფორმაცია მის პიროვნებასთან დაკავშირებით წინა მოსმენის შემდეგ, რომელიც იმგვარი იყო, რომ აუცილებელი გახდა ახალი მოსმენის ჩატარება).

266. ის, რომ მომჩივანს არ შეეძლო პირადად ან ტელე-ვიდეოკონფერენციის საშუალებით ჰქონოდა მოსმენის შესაძლებლობა თავისი იმიგრაციული დაკავების კანონირების შესახებ, Covid-19 პანდემიასთან დაკავშირებული პირველადი ინფრასტრუქტურული პრობლემების გამო, დადგინდა, რომ შეესაბამება მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტს, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ზოგადი ინტერესისა და იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ მომჩივანს წარმოადგენდა მისი ადვოკატი (*Bah v. the Netherlands (dec.)*, §§ 40-45).

267. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, როგორც წესი, არ მოითხოვს, რომ სხდომა საჯარო იყოს. თუმცა, სტრასბურგის სასამართლო არ გამორიცხავს შესაძლებლობას, რომ კონკრეტულ გარემოებებში საჭირო გახდეს საჯარო მოსმენის ჩატარება (*D.C. v. Belgium*, §§ 125-126).

268. სამართალწარმოება შეჯიბრებითი უნდა იყოს და მხარეებს შორის უზრუნველყოფდეს „მხარეთა თანასწორობის“ უფლებას (*Reinprecht v. Austria*, § 31; *A. and Others v. the United Kingdom [GC]*, § 204). პატიმრობასთან დაკავშირებულ საქმეებში, იმის გამო, რომ გონივრული ეჭვის არსებობა ბრალდებულის მიერ დანაშაულის ჩადენასთან მიმართებით არის *sine qua non* პირობა განგრძობითი პატიმრობის კანონიერებისთვის, პატიმარს უნდა მიეცეს შესაძლებლობა, ეფექტიანად გაასაჩივროს მის მიმართ არსებული ბრალდებების საფუძვლები. ამან

შესაძლოა საჭირო გახადოს სასამართლოს მიერ მოწმეთა დაკითხვა, რომელთა ჩვენებებს, როგორც სჩანს, გავლენა აქვს დაკავების გაგრძელების კანონიერებაზე (Turcan v. Moldova, §§ 67-70).

მხარეთა თანასწორობა არ არის უზრუნველყოფილი თუ მომჩივანს, ან მის წარმომადგენელს, უარი ეთქვა საგამოძიებო მასალებში არსებულ დოკუმენტებზე წვდომაზე, რომლებიც არსებითია პატიმრობის კანონიერების ეფექტიანად გასაჩივრებისათვის (Ragıp Zarakolu v. Turkey, §§ 59-61; Ovsjannikov v. Estonia, § 72; Fodale v. Italy, § 41; and Korneykova v. Ukraine, § 68). მაშინაც კი, თუ დაკავებულს არ აქვს შეუზღუდავი წვდომა გამოძიების ფაილებთან კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი დაცულად იქნა მიჩნეული, როდესაც პატიმარს ჰქონდა საკმარისი ცოდნა იმ მტკიცებულებათა შინაარსის თაობაზე, რომლებიც წარმოადგენდნენ მისი წინასწარი პატიმრობის საფუძველს და შესაბამისად, მას ჰქონდა პატიმრობის გასაჩივრების ეფექტიანი შესაძლებლობა (Atilla Tas v. Turkey, §§ 151-154, შემდგომი მითითებებით).

ასევე არსებითი შეიძლება იყოს ის, რომ პირს ჰქონდეს არამხოლოდ პირადად მოსმენის, არამედ აგრეთვე ადვოკატის ეფექტიანი დახმარების შესაძლებლობა (Cernak v. Slovakia, § 78).

269. ვინაიდან საქმის წარმოება მოითხოვს განსაკუთრებულ დროულობას, მოსამართლეს შეუძლია გადაწყვიტოს, არ დაელოდოს როდის ისარგებლებს პატიმარი იურიდიული დახმარებით და ხელისუფლების ორგანოებს არ მოეთხოვებათ უზრუნველყონ მისთვის უფასო იურიდიული დახმარება პატიმრობის კანონიერების განხილვის კონტექსტში (Karachentsev v. Russia, § 52).

270. შეჯიბრებითობისა და მხარეთა თანასწორობის პრინციპი თანაბრად უნდა იქნეს დაცული როგორც სააპელაციო სასამართლოს წინაშე საქმის წარმოების დროს (Catal v. Turkey, §§ 33-34 და ამ საქმეში მითითებული პრეცედენტული სამართალი) ასევე იმ პროცედურის ფარგლებში, რომელსაც ხელშემკვრელი მხარეები ხელმისაწვდომს გახდიან მსჯავრდებული პირებისათვის (Stollenwerk v. Germany, § 44).

271. შეჯიბრებითობის პრინციპი გულისხმობს იმას, რომ მხარეებს უფლება აქვთ ინფორმირებულნი იყვნენ და განიხილონ ნებისმიერი დასკვნა ან შენიშვნა, რომელიც სასამართლოს წარედგინა გადაწყვეტილების შედეგზე გავლენის მოხდენის მიზნით, მაშინაც კი თუ ეს დოკუმენტი წარდგენილია დამოუკიდებელი იურიდიული ოფიცრისგან (Venet v. Belgium, §§ 42-43, სადაც მომჩივანმა ვერ უპასუხა ბელგიის საკასაციო სასამართლოს გენერალური ადვოკატის ზეპირ განცხადებებს).

272. შეჯიბრებითობის უფლება მოითხოვს, რომ პატიმარს და მის ადვოკატს გონივრულ ვადაში ეცნობოს სხდომის შესახებ, ამის გარეშე ზემოხსენებულ უფლებას არსი ჩამოერთმეოდა (იქვე, § 45).

273. ტერორიზმი სპეციალურ კატეგორიაში ექცევა. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი არ გამორიცხავს დახურული სხდომის ჩატარებას, როდესაც სასამართლოს პატიმრის ან მისი ადვოკატის არყოფნისას წარედგინა კონფიდენციალური ინფორმაცია, რომელიც ამყარებს ხელისუფლების ორგანოების გამოძიების ხაზს. მთავარი არის ის, რომ ხელისუფლებამ გაამხილოს ადეკვატური ინფორმაცია, რათა თავისუფლება აღკვეთილმა პირმა იცოდეს მის წინააღმდეგ არსებული ბრალდებების ბუნება და ჰქონდეს მათი უარყოფის შესაძლებლობა; პატიმარს ასევე უნდა შეეძლოს ეფექტიანი მონაწილეობის მიღება მისი პატიმრობის გაგრძელებასთან დაკავშირებულ სამართალწარმოებაში (*Sher and Others v. the United Kingdom*, § 149, სადაც სასამართლომ განაცხადა, რომ მოახლოებული ტერორისტული თავდასხმის მყისიერმა საფრთხემ გაამართლა სამართალწარმოების შეჯიბრებით ბუნებაზე დაწესებული შეზღუდვები; აღნიშნული სამართალწარმოება ეხებოდა შემდგომი დაკავების ნებართვას, ეროვნული უსაფრთხოების საფუძვლებით. იხილეთ აგრეთვე *Al Husin v. Bosnia and Herzegovina* (no. 2), §§ 120-122, სადაც მომჩივანს მიეცა საქმის წარმოდგენის გონივრული შესაძლებლობა, მიუხედავად იმისა, რომ მას შეზღუდული წვდომა ჰქონდა ეროვნულ უსაფრთხოებასთან დაკავშირებულ მტკიცებულებასთან).

5. „სწრაფად“ განხილვის მოთხოვნა

274. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ითვალისწინებს თავისუფლება აღკვეთილ პირთა უფლებას, პატიმრობის კანონიერების გასაჩივრების მიზნით, მიმართონ სასამართლოს; საქმის წარმოების დაწყების შემდეგ, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი ასევე ითვალისწინებს უფლებას სწრაფ სასამართლო გადაწყვეტილებაზე, რომელიც ეხება პატიმრობის კანონიერების საკითხს და ბრძანებს პირის გათავისუფლებას, თუ პატიმრობა უკანონოდ იქნება მიჩნეული (*Idalov v. Russia [GC]*, § 154; *Baranowski v. Poland*, § 68). დაცული იქნა თუ არა გადაწყვეტილების დროულად მიღების უფლება უნდა განისაზღვროს თითოეული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით (*Inseher v. Germany [GC]*, § 252; *Rehbock v. Slovenia*, § 84).

275. სამართლებრივი განხილვის შესაძლებლობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს პირის დაკავებიდან მალევე და მას შემდეგ, საჭიროების შემთხვევაში, გონივრული ინტერვალებით (*Molotchko v. Ukraine*, § 148).

276. ცნება „სწრაფი“ განხილვა მიუთითებს იმაზე ნაკლებ გადაუდებელ აუცილებლობას, ვიდრე ცნება „დაუყოვნებელი“, რომელიც მოცემულია მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტში (*E. v. Norway*, § 64; *Brogan and Others v. the United Kingdom*, § 59).

თუმცა, როდესაც პირის დაპატიმრების გადაწყვეტილება მიიღო არასასამართლო ორგანომ, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით გათვალისწინებული „სწრაფი“ სასამართლო განხილვის სტანდარტი უახლოვდება მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტით დადგენილ „დაუყოვნებელ“ განხილვას (Shcherbina v. Russia, §§ 65-70, სადაც პროკურორის მიერ გაცემული მომჩივნის დაკავების ბრძანების სასამართლო განხილვის თექვსმეტდღიანი დაგვიანება მიჩნეულ იქნა გადაჭარბებულად).

277. „სწრაფი“ განხილვის სტანდარტი ნაკლებად მკაცრია, როდესაც საქმე ეხება სააპელაციო სამართალწარმოებას (Abdulkhanov v. Russia, § 198). როდესაც თავდაპირველი დაკავების ბრძანება სასამართლომ გამოსცა იმ პროცედურის ფარგლებში, რომელიც ითვალისწინებდა საქმის ჯეროვანი განხილვის შესაბამის გარანტიებს, სტრასბურგის სასამართლო შემწყნარებელია განხილვის უფრო ხანგრძლივი პერიოდების მიმართ, მეორე ინსტანციის სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოების დროს (Ilmseher v. Germany [GC], § 255; Shcherbina v. Russia, § 65). ეს მოსაზრებები კიდევ უფრო მეტად ვრცელდება იმ საჩივრებზე, რომლებიც ეხება საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოებას, რომელიც ჩვეულებრივი სასამართლოების წინაშე საქმის წარმოებისგან განცალკევებული პროცესია (Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 163; Ilmseher v. Germany [GC], § 274). ზედა ინსტანციის სასამართლოების წინაშე სამართალწარმოება ნაკლებად არის დაკავშირებული თვითნებობასთან, თუმცა ის ადგენს დამატებით გარანტიებს განგრძობითი პატიმრობის მიზანშეწონილობის შეფასებაზე დაყრდნობით (Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 165). მიუხედავად ამისა, საკონსტიტუციო სასამართლოები ანალოგიურად ვალდებულნი არიან დაიცვან „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნა, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე (G.B. and Others v. Turkey, § 184; Kavala v. Turkey, § 184).

278. თუმცა, პრინციპში, ვინაიდან საფრთხე ემუქრება პირის თავისუფლებას, სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ საქმე რაც შეიძლება სწრაფად იქნეს განხილული (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 131).

ა. გასათვალისწინებელი პერიოდი

279. სტრასბურგის სასამართლო ათვლის წერტილს იწყებს იმ მომენტიდან, როდესაც წარდგენილ იქნა გათავისუფლების მოთხოვნა/დაიწყო საქმის წარმოება. შესაბამისი პერიოდი სრულდება მომჩივნის პატიმრობის კანონიერების საბოლოო გადაწყვეტით, რაც მოიცავს საჩივრის განხილვასაც (Sanchez-Reisse v. Switzerland, § 54; E. v. Norway, § 64).

280. თუ სასამართლოსადმი მიმართვამდე ამოწურული უნდა იქნეს ადმინისტრაციული ხასიათის სამართლებრივი დაცვის საშუალება, ვადის ათვლა

დაიწყება იმ დროიდან, როდესაც ადმინისტრაციული ორგანო საკითხს გადაწყვეტს (Sanchez-Reisse v. Switzerland, § 54).

281. თუ საქმე წარიმართა იურისდიქციის ორ დონეზე, საბოლოო შეფასება უნდა გაკეთდეს, რათა განისაზღვროს შესრულდა თუ არა „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნა (Hutchison Reid v. the United Kingdom, § 78; Navarra v. France, § 28).

ბ. განხილვის დროულობის შეფასებისას გასათვალისწინებელი რელევანტური ფაქტორები

282. „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნა ვერ განიმარტება აბსტრაქტულად. როგორც კონვენციის მე-5 მუხლის მე-3 პუნქტსა და მე-6 მუხლის 1-ელ პუნქტში „გონივრული ვადის“ დათქმა, ის უნდა განისაზღვროს კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით (R.M.D. v. Switzerland, § 42).

283. ამგვარი განმარტების გაკეთებისას, გასათვალისწინებელი გარემოებები მოიცავს საქმის კომპლექსურობას, ეროვნული ხელისუფლების ორგანოებისა და მომჩივნის ქმედებებს, აგრეთვე იმას, თუ რა სამართლებრივი სიკეთე იდგა მომჩივნისთვის საფრთხის ქვეშ (Inseher v. Germany [GC], § 252; Mooren v. Germany [GC], § 106; Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 162) და ეროვნული პროცედურის სპეციფიკას (Khlaifia and Others v. Italy [GC], § 131; Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 163, და Inseher v. Germany [GC], §§ 270-271, რომელიც ეხება საკონსტიტუციო სასამართლოების წინაშე საქმის წარმოებას).

284. როდესაც თითო ინსტანციაში ერთი წელიწადი შეიძლება იყოს უხეში წესი მე-6 მუხლის 1-ლი პუნქტის შემთხვევაში, მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი, რომელიც ეხება თავისუფლების საკითხს, განსაკუთრებულ სიწრაფეს მოითხოვს (Panchenko v. Russia, § 117). როდესაც საფრთხე ემუქრება პირის თავისუფლებას, სტრასბურგის სასამართლოს განსაკუთრებით მკაცრი სტანდარტები აქვს სახელმწიფოს მხრიდან პატიმრობის კანონიერების სწრაფი განხილვის მოთხოვნის შესრულებასთან მიმართებით (მაგალითისთვის, იხილეთ, Kadem v. Malta, §§ 44-45, სადაც სასამართლომ მიიჩნია, რომ მომჩივნის პატიმრობის კანონიერების განსახილველად ჩვიდმეტ-დღიანი პერიოდი გადაჭარბებული იყო, აგრეთვე იხილეთ Mamedova v. Russia, § 96, სადაც მიჩნეულ იქნა, რომ სააპელაციო სამართალწარმოების გაგრძელება ოცდაექვსი დღის განმავლობაში არღვევდა „სწრაფი“ განხილვის მოთხოვნას).

მოპასუხე სახელმწიფო ვალდებულია შექმნას ყველაზე შესაფერისი შიდა პროცედურები, რათა შეასრულოს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტით დაკისრებული ვალდებულებები (Dimo Dimov and Others v. Bulgaria, § 80, სადაც მომჩივნის გათავისუფლების მოთხოვნის განხილვა ოცდახუთი დღით დაგვიანდა იმის გამო, რომ საგამოძიებო დოკუმენტი კომპეტენტურ სასამართლოს სხვა ქალაქში გადაეცა).

285. როდესაც ეროვნული ორგანოები გამონაკლის გარემოებებში საემიგრაციო კონტროლის კონტექსტში გადაწყვეტენ ბავშვის ან მისი მშობლების დაპატიმრებას, პატიმრობის კანონიერება განხილულ უნდა იქნეს ეროვნული სასამართლოების მიერ განსაკუთრებულად ექსპედიციითა და გულისხმიერებით ყველა დონეზე (G.B. and Others v. Turkey, §§ 167 and 186).

286. სადაც საკითხის განსაზღვრა მოიცავს კომპლექსურ საკითხებს - როგორებიცაა დაპატიმრებული პირის სამედიცინო მდგომარეობა- ეს შეიძლება გათვალისწინებული იქნეს, როდესაც განიხილება განხილვის „გონივრულობა“ მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის საფუძველზე. თუმცა, რთულ საქმეებშიც კი, არსებობს ფაქტორები, რომლებიც ხელისუფლების ორგანოებისგან მოითხოვს განსაკუთრებით სწრაფ განხილვას, მათ შორისაა უდანაშაულობის პრეზუმფცია წინასწარი პატიმრობის შემთხვევაში (Frasik v. Poland, § 63; Jablonski v. Poland, §§ 91-93; Ilmseher v. Germany [GC], § 253).

287. გამონაკლის შემთხვევებში, საქმის სირთულემ შეიძლება გაამართლოს ხანგრძლივი პერიოდები, რომელიც ჩვეულებრივ კონტექსტში „სწრაფად“ ვერ მიიჩნეოდა (Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 165-167, და Şahin Alpay v. Turkey, §§ 137-13, სადაც სასამართლომ არ დაადგინა მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტის დარღვევა საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე სამართალწარმოებასთან მიმართებით, რომელიც თოთხმეტიდან თექვსმეტ თვემდე გაგრძელდა და ეხებოდა საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებით ახალ და რთულ საკითხს; იხილეთ აგრეთვე Ilmseher v. Germany [GC], §§ 265-275, სადაც ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს წინაშე საქმის განხილვა რვა თვისა და ოცდასამი დღის ვადით სწრაფი განხილვის მოთხოვნის შესაბამისად იქნა მიჩნეული, პრევენციული დაკავების ახალს სისტემასთან დაკავშირებული საკითხების სირთულის გათვალისწინებით).

288. სისხლის სამართლის საქმეებში წინასწარი პატიმრობა მოითხოვს მცირე ინტერვალებს პატიმრობის განხილვებს შორის (Bezicheri v. Italy, § 21).

289. თუ გადაწყვეტილების მიღებამდე დროის ხანგრძლივობა *prima facie* შეუთავსებელია სწრაფი განხილვის მოთხოვნასთან, სტრასბურგის სასამართლო მიმართავს სახელმწიფოს, წარმოადგინოს გაჭიანურების მიზეზი ან განსაკუთრებული საფუძველი, რომელიც გაამართლებს სადავო დროის ხანგრძლივობას (Musiał v. Poland [GC], § 44; Koendjbiharie v. the Netherlands, § 29).

290. არც გადაჭარბებული დატვირთვა არც შვებულების პერიოდი არ ამართლებს უმოქმედობის პერიოდს სასამართლო ხელისუფლების მხრიდან (E. v. Norway, § 66; Bezicheri v. Italy, § 25).

E. კომპენსაციის უფლება უკანონო დაკავების ან პატიმრობის გამო (მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი)

კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი

„5. ყველა მსხვერპლს, ვინც ამ მუხლის მოთხოვნათა დარღვევით დააკავეს ან დააპატიმრეს, აქვს კომპენსაციის ქმედითი უფლება.“

HUDOC-ის საკვანძო სიტყვა

კომპენსაცია 5-5

1. გამოყენებადობა

291. მე-5 პუნქტით განმტკიცებული კომპენსაციის უფლება ვარაუდობს, რომ დადგენილია მე-5 მუხლის ერთ-ერთი პარაგრაფის დარღვევა ან ეროვნული ხელისუფლების ან სტრასბურგის სასამართლოს მიერ (N.C. v. Italy [GC], § 49; Pantea v. Romania, § 262; Vachev v. Bulgaria, § 78).

292. იმ შემთხვევაში თუ ეროვნულ ხელისუფლებას, პირდაპირ ან არსებითად, არ დაუდგენია მე-5 მუხლის რომელიმე დებულების დარღვევა, სტრასბურგის სასამართლომ თავად პირველ რიგში უნდა დაადგინოს ამგვარი დარღვევის არსებობა, რათა გამოიყენოს მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი (მაგალითისთვის, იხილეთ, Danija v. Switzerland (dec.), § 37; Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine, §§ 227 and 229; Yankov v. Bulgaria, §§ 190-93).

293. მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის გამოყენება არ არის დამოკიდებული ეროვნულ დონეზე უკანონობის დადგენით ან მტკიცებულებით იმისა, რომ დარღვევის გარეშე პირი გათავისუფლებული იქნებოდა (Blackstock v. the United Kingdom, § 51; Waite v. the United Kingdom, § 73). ეროვნული კანონმდებლობის მიხედვით დაკავება ან პატიმრობა შესაძლოა კანონიერი იყოს, მაგრამ მაინც არღვევდეს მე-5 მუხლს, რაც მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტს გამოყენებადს ხდის (Harkmann v. Estonia, § 50).

294. როდესაც ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს კომპენსაციის უფლებას გამართლებული პირისთვის, რომელსაც აღკვეთილი ჰქონდა თავისუფლება, ასეთი ავტომატური უფლება აუცილებლად არ გულისხმობს იმას, რომ სადავო პატიმრობა მიჩნეულ უნდა იქნეს მე-5 მუხლის დებულებების საწინააღმდეგოდ. თუმცა, მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, თუ ეროვნული სასამართლოების მიერ პატიმრობა მიჩნეულია „უკანონოდ“ ეროვნული სამართლის მნიშვნელობის ფარგლებში (Norik Poghosyan v. Armenia, §§ 34-36).

2. სასამართლო დაცვის საშუალება

295. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი ქმნის ეროვნული სასამართლოების წინაშე კომპენსაციის პირდაპირ და აღსრულებად უფლებას (*A. and Others v. the United Kingdom* [GC], § 229; *Storck v. Germany*, § 122).

3. კომპენსაციის ხელმისაწვდომობა

296. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მოთხოვნები დაცულია, თუ მე-5 მუხლის 1-ლი, მე-2, მე-3 და მე-4 პარაგრაფების დარღვევით გამოწვეული თავისუფლების აღკვეთასთან მიმართებით გამოყენებული იქნება კომპენსაცია (*Michalak v. Slovakia*, § 204; *Lobanov v. Russia*, § 54).

297. კომპენსაციის აღსრულებადი უფლება ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ან სასამართლოს გადაწყვეტილებამდე ან მას შემდეგ (*Stanev v. Bulgaria* [GC], §§ 183-84; *Brogan and Others v. the United Kingdom*, § 67).

298. კომპენსაციის უფლებით ეფექტიანი სარგებლობა უზრუნველყოფილი უნდა იყოს სათანადოდ განჭვრეტადად (*Ciulla v. Italy*, § 44; *Sakik and Others v. Turkey*, § 60). კომპენსაცია ხელმისაწვდომი უნდა იყოს როგორც თეორიულად (*Dubovik v. Ukraine*, § 74), ასევე პრაქტიკულად (*Chitayev and Chitayev v. Russia*, § 195).

299. კომპენსაციასთან დაკავშირებული მოთხოვნების განხილვისას, ეროვნულ სასამართლოები ვალდებული არიან ეროვნული კანონმდებლობა გამოიყენონ და განმარტონ მე-5 მუხლის სულისკვეთებით, გადაჭარბებული ფორმლობის გარეშე (*Fernandes Pedroso v. Portugal*, § 137; *Shulgin v. Ukraine*, § 65; *Houtman and Meeus v. Belgium*, § 46).

4. კომპენსაციის ბუნება

300. კომპენსაციის უფლება, პირველ რიგში, უკავშირდება ფინანსურ კომპენსაციას. აღნიშნული დებულება არ ითვალისწინებს თავისუფლებაადკვეთილი პირის გათავისუფლების უფლებას; აღნიშნულ უფლებას მოიცავს მე-5 მუხლის მე-4 პუნქტი (*Bozano v. France*, კომისიის გადაწყვეტილება).

301. სასჯელის ვადაში წინასწარ პატიმრობაში გატარებული პერიოდის გათვალისწინება არ წარმოადგენს კომპენსაციას მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მიხედვით, ვინაიდან მას არაფინანსური ხასიათი აქვს (*Wloch v. Poland* (no. 2), § 32).

თუმცა, სასჯელის შემცირება შეიძლება იყოს კომპენსაცია მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მნიშვნელობით, თუ იგი ცალსახად გამიზნულია სადავო დარღვევის გამოსასწორებლად და მას [სასჯელის შემცირებას] აქვს გაზომვადი და პროპორციული გავლენა პირის სასჯელზე (*Porchet v. Switzerland* (dec.), §§ 18-25).

302. მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი მოიცავს კომპენსაციის უფლებას არა მხოლოდ მატერიალურ ზიანთან მიმართებით, არამედ ასევე ნებისმიერი ტანჯვის, შფოთვისა

და იმედგაცრუების გამო, რომელიც ადამიანმა შეიძლება განიცადოს მე-5 მუხლის სხვა დებულებების დარღვევის გამო (Sahakyan v. Armenia, § 29; Teymurazyan v. Armenia, § 76, რომელიც ეხება სომხეთის კანონმდებლობით არამატერიალური ხასიათის ზიანის ანაზღაურების მიუწვდომლობას).

5. ზიანის არსებობა

303. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი არ უკრძალავს ხელშემკვრელ სახელმწიფებს, რომ კომპენსაციის მიკუთვნება დამოკიდებული იყოს იმაზე, რამდენად შეძლო პირმა დარღვევის შედეგად ზიანის არსებობის ჩვენება. „კომპენსაციის“ საკითხი არ დადგება, თუ არ იარსებებს მატერიალური ან არამატერიალური ზიანი (Wassink v. the Netherlands, § 38).

304. თუმცა, უკანონო დაკავებიდან გამომდინარე არამატერიალური ზიანის მტკიცების მოთხოვნის დროს გადაჭარბებული ფორმლობა არ შეესაბამება კომპენსაციის უფლებას (Danev v. Bulgaria, §§ 34-35).

6. კომპენსაციის უფლება

305. კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი არ უზრუნველყოფს მომჩივნისთვის განსაზღვრული ოდენობის კომპენსაციას (Damian-Burueana and Damian v. Romania, § 89; Sahin Cagdas v. Turkey, § 34).

306. იმის შეფასებისას, დაირღვა თუ არა კონვენციის მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტი, სტრასბურგის სასამართლო ითვალისწინებს კონვენციის 41-ე მუხლის საფუძველზე მსგავს საქმეებზე არსებულ საკუთარ პრაქტიკას, ისევე როგორც საქმის ფაქტობრივ გარემოებებს, მაგალითად, როგორცაა მომჩივნის პატიმრობის ხანგრძლივობა (Vasilevskiy and Bogdanov v. Russia, § 23).

307. მხოლოდ ის ფაქტი, რომ ეროვნული ხელისუფლების ორგანოს მიერ მიკუთვნებული კომპენსაციის ოდენობა უფრო დაბალია, ვიდრე სტრასბურგის სასამართლო მსგავს საქმეში მიაკუთვნებდა, თავისთავად არ გამოიწვევს მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის დარღვევას (Mehmet Hasan Altan v. Turkey, § 176).

308. თუმცა, კომპენსაცია, რომელიც უმნიშვნელო ან მთლიანად არაპროპორციულია დარღვევის სერიოზულობასთან მიმართებით, არ დააკმაყოფილებდა მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის მოთხოვნებს, ვინაიდან ეს აღნიშნული დებულებით უზრუნველყოფილ უფლებას თეორიულს ან ილუზორულს გახდიდა (Vasilevskiy and Bogdanov v. Russia, § 22 and 26; Cumber v. the United Kingdom, Commission decision; Attard v. Malta (dec.)).

309. ზიანის ანაზღაურება არ შეიძლება იყოს მნიშვნელოვნად დაბალი, ვიდრე სასამართლოს მიერ ანალოგიურ საქმეებში მინიჭებული ოდენობისა (Ganea v. Moldova, § 30; Cristina Boicenco v. Moldova, § 43).

310. შეიძლება არსებობდეს განსხვავებული მიდგომა, ერთი მხრივ, ეროვნულ დონეზე მე-5 მუხლის 1-ლი პუნქტის საფუძველზე მიკუთვნებული კომპენსაციის გამო მსხვერპლის სტატუსის დაკარგვისა და, მეორე მხრივ, მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის შესაბამისად კომპენსაციის უფლების საკითხის შეფასებას შორის (იხ., *Tsvetkova and Others v. Russia*, §§ 157-158, სადაც ეროვნულ დონეზე მიკუთვნებულმა ანაზღაურებამ მომჩივანს არ ჩამოართვა მსხვერპლის სტატუსი; მართალია, ის არ შეესაბამებოდა იმ ოდენობას, რომელსაც სტრასბურგის სასამართლო მსგავს შემთხვევაში მიაკუთვნებდა, თუმცა კომპენსაცია არ იყო იმდენად დაბალი, რომ შეელახა მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტით გათვალისწინებული კომპენსაციის უფლება; იხ., აგრეთვე *Vedat Dogru v. Turkey*, სადაც ეროვნული სასამართლოების მიერ მიკუთვნებული თანხა მიჩნეულ იქნა აშკარად არასაკმარისად, რათა მომჩივანს დაეკარგა მსხვერპლის სტატუსი. თუმცა, მე-5 მუხლის მე-5 პუნქტის საფუძველზე განსახილველი საკითხი არ წამოჭრილა).

ციტირებული საქმეების სია

—A—

- A. and Others v. Bulgaria, no. 51776/08, 29 November 2011
- A. and Others v. the United Kingdom [GC], no. 3455/05, ECHR 2009
- A.B. and Others v. France, no. 11593/12, 12 July 2016
- Abdulkhanov v. Russia, no. 14743/11, 2 October 2012
- Aboya Boa Jean v. Malta, no. 62676/16, 2 April 2019
- Adamov v. Switzerland, no. 3052/06, 21 June 2011
- Aftanache v. Romania, no. 999/19, 26 May 2020
- Airey v. Ireland, no. 6289/73, Commission decision of 7 July 1977, Decisions and Reports (DR) 8
- Aleksandr Aleksandrov v. Russia, no. 14431/06, 27 March 2018
- Aleksandr Makarov v. Russia, no. 15217/07, 12 March 2009

Aleksanyan v. Russia, no. 46468/06, 22 December 2008
Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2), no. 10112/16, 25 June 2019
Ali Osman Özmen v. Turkey, no. 42969/04, 5 July 2016
Al Nashiri v. Poland, no. 28761/11, 24 July 2014
Alparslan Altan v. Turkey, no. 12778/17, 16 April 2019
Altınok v. Turkey, no. 31610/08, 29 November 2011
A.M. v. France, no. 56324/13, 12 July 2016 Ambruszkiewicz v. Poland, no. 38797/03, 4 May 2006
Amie and Others v. Bulgaria, no. 58149/08, 12 February 2013
Amuur v. France, 25 June 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-III
Anguelova v. Bulgaria, no. 38361/97, ECHR 2002-IV
Aquilina v. Malta [GC], no. 25642/94, ECHR 1999-III
Ashingdane v. the United Kingdom, 28 May 1985, Series A no. 93
Assanidze v. Georgia [GC], no. 71503/01, ECHR 2004-II
Assenov and Others v. Bulgaria, 28 October 1998, Reports 1998-VIII
Attard v. Malta (dec.), no. 46750/99, 28 September 2000
Atilla Taş v. Turkey, no. 72/17, 19 January 2021
Austin and Others v. the United Kingdom [GC], nos. 39692/09, 40713/09 and 41008/09, 15 March 2012
Azimov v. Russia, no. 67474/11, 18 April 2013

—B—

B. v. Austria, 28 March 1990, Series A no. 175
Baranowski v. Poland, no. 28358/95, ECHR 2000-III
Baş v. Turkey, no. 66448/17, 3 March 2020
Becciev v. Moldova, no. 9190/03, 4 October 2005
Beiēre v. Latvia, no. 30954/05, 29 November 2011
Bejaoui v. Greece, no. 23916/94, Commission decision of 6 April 1995
Belchev v. Bulgaria, no. 39270/98, 8 April 2004
Belevitskiy v. Russia, no. 72967/01, 1 March 2007
Belozorov v. Russia and Ukraine, no. 43611/02, 15 October 2015

Benham v. the United Kingdom, 10 June 1996, Reports 1996-III
Benjamin and Wilson v. the United Kingdom, no. 28212/95, 26 September 2002
Bergmann v. Estonia, no. 38241/04, 29 May 2008
Bezicheri v. Italy, 25 October 1989, Series A no. 164
Blackstock v. the United Kingdom, no. 59512/00, 21 June 2005
Blokhin v. Russia [GC], no. 47152/06, ECHR 2016
Boicenco v. Moldova, no. 41088/05, 11 July 2006
Bojilov v. Bulgaria, no. 45114/98, 22 December 2004
Bollan v. the United Kingdom (dec.), no. 42117/98, ECHR 2000-V
Bordovskiy v. Russia, no. 49491/99, 8 February 2005
Bouamar v. Belgium, 29 February 1988, Series A no. 129
Bozano v. France, no. 9990/82, Commission decision of 15 May 1984, DR 39
Bozano v. France, 18 December 1986, Series A no. 111
Brand v. the Netherlands, no. 49902/99, 11 May 2004
Brega and Others v. Moldova, no. 61485/08, 24 January 2012
Brincat v. Italy, 26 November 1992, Series A no. 249-A
Brogan and Others v. the United Kingdom, 29 November 1988, Series A no. 145-B
Buzadji v. the Republic of Moldova [GC], no. 23755/07, ECHR 2016 (extracts)
Bykov v. Russia [GC], no. 4378/02, 10 March 2009

—C—

Calmanovici v. Romania, no. 42250/02, 1 July 2008
Castravet v. Moldova, no. 23393/05, 13 March 2007
Catal v. Turkey, no. 26808/08, 17 April 2012
Cazan v. Romania, no. 30050/12, 5 April 2016
Chahal v. the United Kingdom, 15 November 1996, Reports 1996-V
Chitayev and Chitayev v. Russia, no. 59334/00, 18 January 2007
Chraidi v. Germany, no. 65655/01, ECHR 2006-XII
Cernak v. Slovakia, no. 36997/08, 17 December 2013

Ciulla v. Italy, 22 February 1989, Series A no. 148
Clooth v. Belgium, 12 December 1991, Series A no. 225
Constancia v. the Netherlands (dec.), no. 73560/12, 3 March 2015
Conka v. Belgium, no. 51564/99, ECHR 2002-I
Creanga v. Romania [GC], no. 29226/03, 23 February 2012
Cristina Boicenco v. Moldova, no. 25688/09, 27 September 2011
Cumber v. the United Kingdom, no. 28779/95, Commission decision of 27 November 1996

—D—

D.C. v. Belgium,* no. 82087/17, 30 March 2021
D.D. v. Lithuania, no. 13469/06, 14 February 2012
D.G. v. Ireland, no. 39474/98, ECHR 2002-III
D.J. v. Germany, no. 45953/10, 7 September 2017
D.K. v. Bulgaria, no. 76336/16, 8 December 2020
D.L. v. Bulgaria, no. 7472/14, 19 May 2016
Dacosta Silva v. Spain, no. 69966/01, ECHR 2006-XIII
Damian-Burueana and Damian v. Romania, no. 6773/02, 26 May 2009
Danev v. Bulgaria, no. 9411/05, 2 September 2010
Danija v. Switzerland (dec.), 1654/15, 28 April 2020 De Jong,
Baljet and Van den Brink v. the Netherlands, 22 May 1984, Series A no. 77
Delcourt v. Belgium, no. 2689/65, Commission decision of 7 February 1967 referred to in the
Commission’s report of 1 October 1968
Del Río Prada v. Spain [GC], no. 42750/09, ECHR 2013
Dereci v. Turkey, no. 77845/01, 24 May 2005
Derungs v. Switzerland, no. 52089/09, 10 May 2016 De Tommaso v. Italy [GC], no. 43395/09,
ECHR 2017 (extracts)
De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium, 18 June 1971, Series A no. 12
Dikme v. Turkey, no. 20869/92, ECHR 2000-VIII
Dimo Dimov and Others v. Bulgaria, no. 30044/10, 7 July 2020
Douiyeb v. the Netherlands [GC], no. 31464/96, 4 August 1999

Drozd and Janousek v. France and Spain, 26 June 1992, Series A no. 240

Dubovik v. Ukraine, nos. 33210/07 and 41866/08, 15 October 2009

—E—

E. v. Norway, 29 August 1990, Series A no. 181-A

El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia [GC], no. 39630/09, ECHR 2012

Elçi and Others v. Turkey, nos. 23145/93 and 25091/94, 13 November 2003

Engel and Others v. the Netherlands, 8 June 1976, Series A no. 22

Enhorn v. Sweden, no. 56529/00, ECHR 2005-I

Epple v. Germany, no. 77909/01, 24 March 2005

Erdagöz v. Turkey, no. 21890/93, 22 October 1997, Reports 1997-VI

Erkalo v. the Netherlands, 2 September 1998, Reports 1998-VI

Etute v. Luxembourg, no. 18233/16, 30 January 2018

—F—

Farhad Aliyev v. Azerbaijan, no. 37138/06, 9 November 2010

Fenech v. Malta (dec.), no. 19090/20, 23 March 2021

Fernandes Pedroso v. Portugal, no. 59133/11, 12 June 2018

Fodale v. Italy, no. 70148/01, ECHR 2006-VII

Foka v. Turkey, no. 28940/95, 24 June 2008

Fox, Campbell and Hartley v. the United Kingdom, 30 August 1990, Series A no. 182

Frasik v. Poland, no. 22933/02, ECHR 2010 Freda v Italy, no. 8916/80, Commission decision of 7 October 1980, DR 21

—G—

Gafa v. Malta, no. 54335/14, 22 May 2018

Gahramanov v. Azerbaijan (dec.), no. 26291/06, 15 October 2013

Ganea v. Moldova, no. 2474/06, 17 May 2011

G.B. and Others v. Turkey, no. 4633/15, 17 October 2019
G.K. v. Poland, no. 38816/97, 20 January 2004
Gaidjurgis v. Lithuania (dec.), no. 49098/99, 16 June 2001
Gallardo Sanchez v. Italy, no. 11620/07, ECHR 2015
Galstyan v. Armenia, no. 26986/03, 15 November 2007
Garycki v. Poland, no. 14348/02, 6 February 2007
Gasiņš v. Latvia, no. 69458/01, 19 April 2011
Gatt v. Malta, no. 28221/08, ECHR 2010
Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France, no. 25389/05, ECHR 2007-II
Georgieva v. Bulgaria, no. 16085/02, 3 July 2008
Gillan and Quinton v. the United Kingdom, no. 4158/05, ECHR 2010 (extracts)
Giorgi Nikolaishvili v. Georgia, no. 37048/04, 13 January 2009
Giulia Manzoni v. Italy, 1 July 1997, Reports 1997-IV
Glien v. Germany, no. 7345/12, 28 November 2013
Gorski v. Poland, no. 28904/02, 4 October 2005
Gothlin v. Sweden, no. 8307/11, 16 October 2014
Grubnyk v. Ukraine, no. 58444/15, 17 September 2020
Gutsanovi v. Bulgaria, no. 34529/10, ECHR 2013
Guvec v. Turkey, no. 70337/01, ECHR 2009
Guzzardi v. Italy, 6 November 1980, Series A no. 39

—H—

Hassan v. the United Kingdom [GC], no. 29750/09, ECHR 2014
H.L. v. the United Kingdom, no. 45508/99, ECHR 2004-IX
H.M. v. Switzerland, no. 39187/98, ECHR 2002-II
Harkmann v. Estonia, no. 2192/03, 11 July 2006
Hilda Hafsteinsdóttir v. Iceland, no. 40905/98, 8 June 2004
Hood v. the United Kingdom [GC], no. 27267/95, ECHR 1999-I

Houtman and Meeus v. Belgium, no. 22945/07, 17 March 2009

Hristova v. Bulgaria, no. 60859/00, 7 December 2006

Huber v. Switzerland, 23 October 1990, Series A no. 188

Hutchison Reid v. the United Kingdom, no. 50272/99, ECHR 2003-IV

—I—

I.A. v. France, 23 September 1998, Reports 1998-VII

I.I. v. Bulgaria, no. 44082/98, 9 June 2005

I.S. v. Switzerland, no. 60202/15, 6 October 2020

Ibrahimov and Mammadov v. Azerbaijan, nos. 63571/16 and 5 others, 13 February 2020

Ichin and Others v. Ukraine, nos. 28189/04 and 28192/04, 21 December 2010

Idalov v. Russia [GC], no. 5826/03, 22 May 2012

Ilias and Ahmed v. Hungary [GC], no. 47287/15, 21 November 2019

Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia [GC], no. 48787/99, ECHR 2004-VII

Ilgar Mammadov v. Azerbaijan, no. 15172/13, 22 May 2014

Ilijkov v. Bulgaria, no. 33977/96, 26 July 2001

Iliya Stefanov v. Bulgaria, no. 65755/01, 22 May 2008

Ilmseher v. Germany [GC], nos. 10211/12 and 27505/14, 4 December 2018

İpek and Others v. Turkey, nos. 17019/02 and 30070/02, 3 February 2009

Ireland v. the United Kingdom, 18 January 1978, Series A no. 25

Iskandarov v. Russia, no. 17185/05, 23 September 2010

Ivan Todorov v. Bulgaria, no. 71545/11, 19 January 2017

—J—

Jablonski v. Poland, no. 33492/96, 21 December 2000

James, Wells and Lee v. the United Kingdom, nos. 25119/09, 57715/09 and 57877/09, 18 September 2012
Jarzynski v. Poland, no. 15479/02, 4 October 2005

Jecius v. Lithuania, no. 34578/97, ECHR 2000-IX

J.N. v. the United Kingdom, no. 37289/12, 19 May 2016

J.R. and Others v. Greece, no. 22696/16, 25 January 2018

Juncal v. the United Kingdom (dec.), no. 32357/09, 17 September 2013

—K—

Kadusic v. Switzerland, no. 43977/13, 9 January 2018

Karachentsev v. Russia, no. 23229/11, 17 April 2018

Kavala v. Turkey, no. 28749/18, 10 December 2019

Kerr v. the United Kingdom (dec.), no. 40451/98, 7 December 1999

Kaboulov v. Ukraine, no. 41015/04, 19 November 2009

Kadem v. Malta, no. 55263/00, 9 January 2003

Kafkaris v. Cyprus (no. 2) (dec.), no. 9644/09, 21 June 2011

Kalashnikov v. Russia, no. 47095/99, ECHR 2002-VI

Kallweit v. Germany, no. 17792/07, 13 January 2011

Kampanis v. Greece, no. 17977/91, 13 July 1995

Kanagaratnam v. Belgium, no. 15297/09, 13 December 2011

Kandzhov v. Bulgaria, no. 68294/01, 6 November 2008

Kane v. Cyprus (dec.), no. 33655/06, 13 September 2011

Kasparov v. Russia, no. 53659/07, 11 October 2016

Khamtokhu and Aksenchik v. Russia [GC], nos. 60367/08 and 961/11, ECHR 2017

Kharin v. Russia, no. 37345/03, 3 February 2011

Khlaifia and Others v. Italy [GC], no. 16483/12, ECHR 2016 (extracts)

Khodorkovskiy v. Russia, no. 5829/04, 31 May 2011

Khudoyorov v. Russia, no. 6847/02, ECHR 2005-X (extracts)

Kim v. Russia, no. 44260/13, 17 July 2014

Klinkenbuß v. Germany, no. 53157/11, 25 February 2016

Koendjiharie v. the Netherlands, 25 October 1990, Series A no. 185-B

Kolakovic v. Malta, no. 76392/12, 19 March 2015

Kolompar v. Belgium, 24 September 1992, Series A no. 235-C

Koniarska v. United Kingdom, no.33670/96, (dec.) 12 October 2000

Korneykova v. Ukraine, no. 39884/05, 19 January 2012

Kortesis v. Greece, no. 60593/10, 12 June 2012

Kováčik v. Slovakia, no. 50903/06, 29 November 2011

Krejčíř v. the Czech Republic, nos. 39298/04 and 8723/05, 26 March 2009

Krupko and Others v. Russia, no. 26587/07, 26 June 2014 Kučera v. Slovakia, no. 48666/99, 17 July 2007

Kuttner v. Austria, no. 7997/08, 16 July 2015 Kurt v. Turkey, 25 May 1998, Reports 1998-III

—L—

L.B. v. Belgium, no. 22831/08, 2 October 2012

Labita v. Italy [GC], no. 26772/95, ECHR 2000-IV

Ladent v. Poland, no. 11036/03, 18 March 2008

Laumont v. France, no. 43626/98, ECHR 2001-XI

Lavents v. Latvia, no. 58442/00, 28 November 2002

Lawless v. Ireland (no. 3), 1 July 1961, Series A no. 3

Lebedev v. Russia, no. 4493/04, 25 October 2007

Lelièvre v. Belgium, no. 11287/03, 8 November 2007

Letellier v. France, 26 June 1991, Series A no. 207

Lloyd and Others v. the United Kingdom, nos. 29798/96 et al., 1 March 2005

Lobanov v. Russia, no. 16159/03, 16 October 2008

Luberti v. Italy, 23 February 1984, Series A no. 75

—M—

M. v. Germany, no. 19359/04, ECHR 2009

M.A. v. Cyprus, no. 41872/10, ECHR 2013

Magee and Others v. the United Kingdom, nos. 26289/12 and 2 others, ECHR 2015 (extracts)

Mahamed Jama v. Malta, no. 10290/13, 26 November 2015

Mahdid and Haddar v. Austria (dec.), no. 74762/01, ECHR 2005-XIII

Mamedova v. Russia, no. 7064/05, 1 June 2006 Mancini v. Italy, no. 44955/98, ECHR 2001-IX

Mangouras v. Spain [GC], no. 12050/04, ECHR 2010

Marturana v. Italy, no. 63154/00, 4 March 2008

Matznetter v. Austria, 10 November 1969, Series A no. 10

McKay v. the United Kingdom [GC], no. 543/03, ECHR 2006-X

McVeigh and Others v. United Kingdom, nos.8022/77, 8025/77, 8027/77, Commission report of 18 March 1981

Medova v. Russia, no. 25385/04, 15 January 2009

Medvedyev and Others v. France [GC], no. 3394/03, ECHR 2010

Mehmet Hasan Altan v. Turkey, no. 13237/17, 20 March 2018

Meloni v. Switzerland, no. 61697/00, 10 April 2008

M.H. v. the United Kingdom, no. 11577/06, 22 October 2013

Merabishvili v. Georgia [GC], no. 72508/13, ECHR 2017 (extracts)

Michalak v. Slovakia, no. 30157/03, 8 February 2011

Milankovic and Bosnjak v. Croatia, nos. 37762/12 and 23530/13, 26 April 2016

Minjat v. Switzerland, no. 38223/97, 28 October 2003

Mogos and Others v. Romania (dec.), no. 20420/02, 6 May 2004

Molotchko v. Ukraine, no. 12275/10, 26 April 2012

Monnell and Morris v. the United Kingdom, 2 March 1987, Series A no. 115

Mooren v. Germany [GC], no. 11364/03, 9 July 2009

Morsink v. the Netherlands, no. 48865/99, 11 May 2004

Moustahi v. France, no. 9347/14, 25 June 2020

M.S. v. Croatia (no. 2), no. 75450/12, 19 February 2015

Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium, no. 13178/03, ECHR 2006-XI

Munjaz v. the United Kingdom, no. 2913/06, 17 July 2012

Murray v. the United Kingdom [GC], 28 October 1994, Series A no. 300-A

Musial v. Poland [GC], no. 24557/94, ECHR 1999-II

Musuc v. Moldova, no. 42440/06, 6 November 2007

Muzamba Oyaw v. Belgium (dec.), no. 23707/15, 28 February 2017

—N—

N.C. v. Italy [GC], no. 24952/94, ECHR 2002-X

Nada v. Switzerland [GC], no. 10593/08, ECHR 2012

Nart v. Turkey, no. 20817/04, 6 May 2008

Nasrulloev v. Russia, no. 656/06, 11 October 2007
Nastase-Silivestru v. Romania, no. 74785/01, 4 October 2007
Navarra v. France, 23 November 1993, Series A no. 273-B
Nechiporuk and Yonkalo v. Ukraine, no. 42310/04, 21 April 2011
Neumeister v. Austria, 27 June 1968, Series A no. 8
Niedbala v. Poland, no. 27915/95, 4 July 2000
Nielsen v. Denmark, 28 November 1988, Series A no. 144
Nikolov v. Bulgaria, no. 38884/97, 30 January 2003
Nikolova v. Bulgaria [GC], no. 31195/96, ECHR 1999-II
N. v. Romania, no. 59152/08, 28 November 2017
Nikolova v. Bulgaria (no. 2), no. 40896/98, 30 September 2004
Norik Poghosyan v. Armenia, no. 63106/12, 22 October 2020
Novotka v. Slovakia (dec.), no. 47244/99, 4 November 2003
Nowak v. Ukraine, no. 60846/10, 31 March 2011
Nowicka v. Poland, no. 30218/96, 3 December 2002

—O—

O.H. v. Germany, no. 4646/08, 24 November 2011
O’Hara v. the United Kingdom, no. 37555/97, ECHR 2001-X
Ostendorf v. Germany, no. 15598/08, 7 March 2013
Osypenko v. Ukraine, no. 4634/04, 9 November 2010
Ocalan v. Turkey (dec.), no. 46221/99, 14 December 2000
Ocalan v. Turkey [GC], no. 46221/99, ECHR 2005-IV
Oral and Atabay v. Turkey, no. 39686/02, 23 June 2009
Oravec v. Croatia, no. 51249/11, 11 July 2017
Osmanovic v. Croatia, no. 67604/10, 6 November 2012
Ovsjannikov v. Estonia, no. 1346/12, 20 February 2014

—P—

P. and S. v. Poland, no. 57375/08, 30 October 2012
Paci v. Belgium, no. 45597/09, 17 April 2018
Panchenko v. Russia, no. 45100/98, 8 February 2005
Pankiewicz v. Poland, no. 34151/04, 12 February 2008
Pantea v. Romania, no. 33343/96, ECHR 2003-VI
Paradis v. Germany (dec.), no. 4065/04, 4 September 2007
Petkov and Profirov v. Bulgaria, nos. 50027/08 and 50781/09, 24 June 2014
Petschulies v. Germany, no. 6281/13, 2 June 2016
Petukhova v. Russia, no. 28796/07, 2 May 2013
Piotr Baranowski v. Poland, no. 39742/05, 2 October 2007
Piotr Osuch v. Poland, no. 30028/06, 3 November 2009
Pirozzi v. Belgium, no. 21055/11, 17 April 2018
Piruzyan v. Armenia, no. 33376/07, 26 June 2012
Pleso v. Hungary, no. 41242/08, 2 October 2012
Podeschi v. San Marino, no. 66357/14, 13 April 2017
Porchet v. Switzerland (dec.), no. 36391/16, 7 November 2019
Prencipe v. Monaco, no. 43376/06, 16 July 2009

—Q—

Quinn v. France, 22 March 1995, Series A no. 311

—R—

R.L. and M.-J.D. v. France, no. 44568/98, 19 May 2004
R.M.D. v. Switzerland, 26 September 1997, Reports 1997-VI
R.R. and Others v. Hungary,* no. 36037/17, 2 March 2021
Radu v. Germany, no. 20084/07, 16 May 2013
Ragıp Zarakolu v. Turkey, no. 15064/12, 15 September 2020
Rahimi v. Greece, no. 8687/08, 5 April 2011

Rakevich v. Russia, no. 58973/00, 28 October 2003
Rantsev v. Cyprus and Russia, no. 25965/04, ECHR 2010
Raudevs v. Latvia, no. 24086/03, 17 December 2013
Rehbock v. Slovenia, no. 29462/95, ECHR 2000-XII
Reinprecht v. Austria, no. 67175/01, ECHR 2005-XII
Riad and Idiab v. Belgium, nos. 29787/03 and 29810/03, 24 January 2008
Riera Blume and Others v. Spain, no. 37680/97, ECHR 1999-VII
Rooman v. Belgium [GC], no. 18052/11, 31 January 2019
Rozhkov v. Russia (no. 2), no. 38898/04, 31 January 2017
Rubtsov and Balayan v. Russia, nos. 33707/14 and 3762/15, 10 April 2018
Ruiz Rivera v. Switzerland, no. 8300/06, 18 February 2014
Ruslan Yakovenko v. Ukraine, no. 5425/11, ECHR 2015

—S—

S.B.C. v. the United Kingdom, no. 39360/98, 19 June 2001
S.P. v. Belgium (dec.), no. 12572/08, 14 June 2011
S.R. v. the Netherlands (dec.), no. 13837/07, 18 September 2012
S., V. and A. v. Denmark [GC], nos. 35553/12 and 2 others, 22 October 2018
Saadi v. the United Kingdom, no. 13229/03, 11 July 2006
Saadi v. the United Kingdom [GC], no. 13229/03, ECHR 2008
Sabuncu and Others v. Turkey, no. 23199/17, 10 November 2020
Sadegul Ozdemir v. Turkey, no. 61441/00, 2 August 2005
Sahakyan v. Armenia, no. 66256/11, 10 November 2015
Sahin Alpay v. Turkey, no. 16538/17, 20 March 2018
Sahin Cagdaş v. Turkey, no. 28137/02, 11 April 2006
Sakik and Others v. Turkey, 26 November 1997, Reports 1997-VII
Salayev v. Azerbaijan, no. 40900/05, 9 November 2010
Sanchez-Reisse v. Switzerland, 21 October 1986, Series A no. 107
Sarigiannis v. Italy, no. 14569/05, 5 April 2011

Schiesser v. Switzerland, 4 December 1979, Series A no. 34

Schwabe and M.G. v. Germany, no. 8080/08, 1 December 2011

Scott v. Spain, 18 December 1996, Reports 1996-VI

Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2) [GC], no. 14305/17, 22 December 2020

Selcuk v. Turkey, no. 21768/02, 10 January 2006

Shabani v. Switzerland, no. 29044/06, 5 November 2009

Shamayev and Others v. Georgia and Russia, no. 36378/02, ECHR 2005-III

Shamsa v. Poland, nos. 45355/99 and 45357/99, 27 November 2003

Shcherbina v. Russia, no. 41970/11, 26 June 2014

Sher and Others v. the United Kingdom, no. 5201/11, ECHR 2015

Shiksaitov v. Slovakia, nos. 56751/16 and 33762/17, 10 December 2020

Shimovolos v. Russia, no. 30194/09, 21 June 2011

Shmorgunov and Others v. Ukraine, nos. 15367/14 and 13 others, 21 January 2021

Shtukaturov v. Russia, no. 44009/05, ECHR 2008

Shulgin v. Ukraine, no. 29912/05, 8 December 2011

Simons v. Belgium (dec.), no. 71407/10, 28 August 2012

Skrobol v. Poland, no. 44165/98, 13 September 2005

Slivenko v. Latvia [GC], no. 48321/99, ECHR 2003-X

Smirnova v. Russia, nos. 46133/99 and 48183/99, ECHR 2003-IX

Soldatenko v. Ukraine, no. 2440/07, 23 October 2008

Solmaz v. Turkey, no. 27561/02, 16 January 2007

StAnculeanu v. Romania, no. 26990/15, 9 January 2018

Stanev v. Bulgaria [GC], no. 36760/06, 17 January 2012

Stasaitis v. Lithuania, no. 47679/99, 21 March 2002

Steel and Others v. the United Kingdom, 23 September 1998, Reports 1998-VII

Stephens v. Malta (no. 1), no. 11956/07, 21 April 2009

Stephens v. Malta (no. 2), no. 33740/06, 21 April 2009

Stepuleac v. Moldova, no. 8207/06, 6 November 2007

Stollenwerk v. Germany, no. 8844/12, 7 September 2017

Stoichkov v. Bulgaria, no. 9808/02, 24 March 2005

Stoyan Krastev v. Bulgaria, no. 1009/12, 6 October 2020

Storck v. Germany, no. 61603/00, ECHR 2005-V S.T.S. v. the Netherlands, no. 277/05, ECHR 2011

Stvrtecky v. Slovakia, no. 55844/12, 5 June 2018

Sulaoja v. Estonia, no. 55939/00, 15 February 2005

Suso Musa v. Malta, no. 42337/12, 23 July 2013

Svipsta v. Latvia, no. 66820/01, ECHR 2006-III (extracts)

—T—

Talat Tepe v. Turkey, no. 31247/96, 21 December 2004

Tarak and Depe v. Turkey, no. 70472/12, 9 April 2019

Tepe v. Turkey, no. 31247/96, 21 December 2004

Tase v. Romania, no. 29761/02, 10 June 2008

Thimothawes v. Belgium, no. 39061/11, 4 April 2017

Teymurazyan v. Armenia, no. 17521/09, 15 March 2018

Tim Henrik Bruun Hansen v. Denmark, no. 51072/15, 9 July 2019

Tiron v. Romania, no. 17689/03, 7 April 2009

Toniolo v. San Marino and Italy, no. 44853/10, 26 June 2012

Toshev v. Bulgaria, no. 56308/00, 10 August 2006

Toth v. Austria, 12 December 1991, Series A no. 224

Trutko v. Russia, no. 40979/04, 6 December 2016

Tsirlis and Kouloumpas v. Greece, 29 May 1997, Reports 1997-III

Tsvetkova and Others v. Russia, nos. 54381/08 and 5 others, 10 April 2018

Țurcan v. Moldova, no. 39835/05, 23 October 2007

—V—

Vachev v. Bulgaria, no. 42987/98, ECHR 2004-VIII (extracts)

Van der Leer v. the Netherlands, 21 February 1990, Series A no. 170-A

Van Droogenbroeck v. Belgium, 24 June 1982, Series A no. 50

Varbanov v. Bulgaria, no. 31365/96, ECHR 2000-X
Varga v. Romania, no. 73957/01, 1 April 2008
Vasileva v. Denmark, no. 52792/99, 25 September 2003
Vasilevskiy and Bogdanov v. Russia, nos. 52241/14 and 74222/14, 10 July 2018
Vasiliciuc v. the Republic of Moldova, no. 15944/11, 2 May 2017
Vassis and Others v. France, no. 62736/09, 27 June 2013
Vedat Dogru v. Turkey, no. 2469/10, 5 April 2016
Velinov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia, no. 16880/08, 19 September 2013
Venet v. Belgium, no. 27703/16, 22 October 2019
Viorel Burzo v. Romania, nos. 75109/01 and 12639/02, 30 June 2009
V.K. v. Russia, no. 9139/08, 4 April 2017
Vorontsov and Others v. Ukraine, nos. 58925/14 and 4 others, 21 January 2021
Voskuil v. the Netherlands, no. 64752/01, 22 November 2007
Vrencev v. Serbia, no. 2361/05, 23 September 2008

—W—

Waite v. the United Kingdom, no. 53236/99, 10 December 2002
Wassink v. the Netherlands, 27 September 1990, Series A no. 185-A
Weeks v. the United Kingdom, 2 March 1987, Series A no. 114
Wemhoff v. Germany, 27 June 1968, Series A no. 7
Willcox and Hurford v. the United Kingdom (dec.). nos. 43759/10 and 43771/12, 8 January 2013
Winterwerp v. the Netherlands, 24 October 1979, Series A no. 33
Witold Litwa v. Poland, no. 26629/95, ECHR 2000-III
Wloch v. Poland, no. 27785/95, ECHR 2000-XI
Wloch v. Poland (no. 2), no. 33475/08, 10 May 2011

—X—

X. v. Austria, no. 8278/78, Commission decision of 13 December 1979, DR 18
X. v. Belgium, no. 4741/71, Commission decision of 2 April 1973

X. v. Finland, no. 34806/04, 2 July 2012, ECHR 2012 (extracts)
X. v. Germany, no. 1322/62, Commission decision of 14 December 1963
X. v. Germany, no. 6659/74, Commission decision of 10 December 1975
X. v. Germany, no. 8098/77, Commission decision of 13 December 1978, DR 16
X. v. Switzerland, no. 8500/79, Commission decision of 14 December 1979, DR 18
X. v. Switzerland, no. 9012/80, Commission decision of 9 December 1980, DR 25
X. v. the United Kingdom, no. 6998/75, Commission report of 16 July 1980
X v. the United Kingdom, no. 7215/75, 5 November 1981, Series A no. 46

—Y—

Yaygin v. Turkey (dec.), no. 12254/20, 16 February 2021
Yankov v. Bulgaria, no. 39084/97, ECHR 2003-XII (extracts)
Yefimenko v. Russia, no. 152/04, 12 February 2013
Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium, no. 10486/10, 20 December 2011

—Z—

Z.A. and Others v. Russia [GC], no. 61411/15 and 3 others, 21 November 2019
Z.H. v. Hungary, no. 28973/11, 8 November 2012
Zelcs v. Latvia, no. 65367/16, 20 February 2020